Digitales Brandenburg

hosted by Universitätsbibliothek Potsdam

Sefer magine erets

Ḳaro, Yosef
יסוי ,וראק

Amśṭerdam, [5]514 [1753/1754]

הנמזו הלפת תוכלה

urn:nbn:de:kobv:517-vlib-8849

Visual Library

הלכות תפלה וזמנה

פט א עם הגן החמה. מ"כ בסם רש"ל בימי הסליחות ראוי ליסד בזה ברגילין להקדים קודם הגן החמה ואינו נכון עכ"ל. ותפסר בסמכו על שעורת ציטר הוא שילכו לביתם ויקבלו שנית וכמ"ש הטור סי' רל"ה לענין מעריב ומ"מ יראה לכתחלה שלא להסכים כ"כ: ב משעלה ע"ה. היינו אחר העולה בפתח המזרח קודם עלות השמש שעה ואומש שעה (הרמב"ם) ר"ל קודם הגן החמה דלמרי' מע"ה עד הגן החמה ה' מילין בפ"ט דפסחים ומ"מ נ"ל על הרמב"ם דהא הוא בעלמו פ"ג דפסחים מסכת ב' כתב. התי"ט בסמו דשיטו' מיל הוי ב' אומשי שע' וא"כ ה' מילין הוי ב' שעות ולמה כתב שעה ואומש ואף לפי מ"ש בכו' תל"ע ס"ב דמיל הוא רביעית וחלק כ' א"כ ה' מילין הוי שעה ומחצה וכ"ל דפסק כמ"ד מע"ה עד הגן החמה ד' מילין משום דאמסיק בחיובא' לאדם מ"ד ומ"מ דברי סותרין למ"ש בפסחים פ"ג ע"ש: ג והאיר פני המזרח יצא. כ"כ רי"ז אבל אחר הפוסקים כתבו סתם אם התפלל משעלה ע"ה ולא וכן כ"ל דהא מדין בעלי' ע"ה כבר להקרבת תמיד אלא דאיומא דחיוב' דילמא אתי למיטעי לכן בעינן האיר פני המזרח כדאי' ביומא רפ"ג: ד שלש ליכא למיטעי אלא כשעולה מאור הלבנה כדאי' ביומא רפ"ג: ה איום הוא כ"ב שעות ומחצה אחר חצות וכ"ס סיום אחרון ע' דלעיל לגמור התפלה קודם שלש היום: ה ואחר חצות וכו'. עד שיגיע זמן מנחה ויתפלל מנחה אתים דבאחת זמן מנחה מתחיל אחר חצות עמ"ש סימן רל"ג והב"ח חולק ואין דבריו מכוונין: ו זמן תפל' הייטו ומע"ה עמ"ה: ז לרחות אחה עסקי. ואגב זה הולך לפתח חבירו לומר לו לפרח דמרת עב אבל ליתן לו שלום אפילו בכה"ג אסור: ח אין לחוש כ"כ. כתוב בל"ח הייטו כשאין מסכים לפתחו אלא לחכרה בגמ' לאיסור אבל במסכים לפתחו אסור דהא פריך בגמרא מהאיש דבפרקיס שואל מפני הכבוד והתם כבר אמר הברכו ע"כ הכ"ח (והע"ת) עשה עצמו כאלו לא ידע) אבל מה שהקשה דברי הש"ע אהדדי לא ידעתי מאי קא קשיא

פט (א) ואחר חצות כו'. בטור כתוב ואם עבר והתפלל אחר ד' שעות עד חצות אע"פ שאין לו שכר כתפלה בזמנה שכר תפלה מיהו אינו יכול לברך ברכה לבטלה (כ"כ הרשב"א). רש"ק שכן ששמו להתפלל אף לאחר חצות עד שיגיע זמן מנחה גדולה. וכיון שמגיע זמן מנחה גדולה אין צריך להתפל' הת"ל תפלת מנחה ואח"כ להשלומין דשחרית דשניהם יחד זה אחר זה. (ראב"ד פ"ג הלכות תפלה) ואם שרוצה להתפלל בזמן מנחה גדולה תפלת שחרית ואח"כ מנחה לזמן מנחה קטנה אינו רשאי (טורי בב"ח); כיון שהגיע זמן תפלה אסור כו' ליתן לו שלום כו' ואם החתיל לברך הברכות אח"כ אין לדוחה כ"ב כו' ויכול אז אף לברוא בשנעבו בו דוקא (כ"ח) ויש מי שכתב לפתחו באינו משכים לפתחו אבל במשכי' לפתחו אף שבבר התחיל הברכו אסו' וכן עיקר לדעתי ראין נוגע בכבוד המקום כ"ח ואף שהתחיל ברכות אין לו להשכים לפתחו ובפרס שבנפרא עקר' ו' לא משמע להלן לגמרי בין אם קדמה הברכו אם לא עלברוא אף שאינו משכים לפתחו ואפ' בלא נתינת שלום אסור עד שיקבל עליו עול מלכות שמים כנ"ל:

פט א ואם התפלל משעלה ע"ה. היינו בדיעבד בקשת הדרך וזמן עלות השחר הוא וזמן קדום שיראה את חבריו בדרך ד' אמות אבל מזמן שיראה את חבריו הראשו' להתחלה להתפלל רק מצוה מן המובחר הוא יותר טוב להתפלל אחר הגיע הדרם מ"ד: ב שקדא שליש היום (ע"לם כ"ח) הגה ואור חצות אסור להתפלל תפלת שחרית עד זמן מנחה בין דלאו זמן תפלה הוא כלל אינו מתפלל בשום ענין ואם מתפלל קדי הרשב"א). רש"ק שכן ששמו להתפלל אף לאחר חצות עד שיגיע זמן מנחה גדולה. וכיון שמגיע זמן מנחה גדולה אין צריך להתפל' הת"ל תפלת מנחה ואח"כ תפלת שחרית דשניהם יחד זה אחר זה. (ראב"ד פ"ג הלכות תפלה) ואם שרוצה להתפלל בזמן מנחה גדולה תפלת שחרית ואח"כ מנחה לזמן מנחה קטנה אינו רשאי (טורי בב"ח); כיון שהגיע זמן תפלה אסור כו' ליתן לו שלום כו' ואם החתיל לברך הברכות אח"כ אין לדוחה כ"ב כו' ויכול אז אף לברוא בשנעבו בו דוקא (כ"ח) ויש מי שכתב לפתחו באינו משכים לפתחו אבל במשכי' לפתחו אף שבבר התחיל הברכו אסו' וכן עיקר לדעתי ראין נוגע בכבוד המקום כ"ח ואף שהתחיל ברכות אין לו להשכים לפתחו ובפרס שבנפרא עקר' ו' לא משמע להלן לגמרי בין אם קדמה הברכו אם לא עלברוא אף שאינו משכים לפתחו ואפ' בלא נתינת שלום אסור עד שיקבל עליו עול מלכות שמים כנ"ל:

הלכות תפלה וזמנה

פט ובו ח סעיפים:

א [1]זמן תפלת השחר מצותה שיתחיל יראון עם שמש. ב [2]ואם התפל' משעלה עמוד השחר ג [3]והאיר פני המזרח יצא [4]ונמשך זמנה עד סוף ד' שעות ד [5]שליש היום. ה [6]ואם טעה או עבר והתפלל אחר ד' שעות עד חצות אע"פ שאין לו שכר כתפלה בזמנה שכר תפלה מיהא איכא:

הגה (א) ד ואחר חצות אסור להתפלל תפלת שחרית (כ"י בסם הרמב"ם פרק תפלת השחר) וע"ל ריש סי' ק"ח:

ב ג [7]כיון שהגיע ו זמן תפלה [8]אסור לאדם לחקדים לפתח חבירו ליתן לו שלום משום [9]רשמו של הקב"ה שלום אבל מותר לומר לו צפרא דמרי שב ואפילו זה אינו מותר אלא כשהוצרך ללכת ז לראות איזה עסק אבל אם אינו הולך אלא להקביל פניו קודם תפלה אפילו זה הלשון אסור וכן אסור לכרוע לו כשמשכים לפתחו [10]י"א דכריעה אסור אפילו בלא משכים לפתחו (ב) ואם התחיל לברך הברכות (אח"כ) ח אין לחוש כל כך ואם אינו משכים לפתחו אלא שפגע בו בדרך מותר ליתן

כתב הטור דאפילו עבר בחזיר ולא התפלל קודם ד' דמתפלל אחר לפיכך כתב דרך בני דילוף הטור אחר ד' לר"י מסברא כיון דלמרי' אפילו לכתחלה מתפלל עד חצות ויש לו שכר תפילה בזמנה הוה כן לר"י לכל הפחות לענין שכר תפלה שלא בזמנו ולפ"ז תכף אחר חצות תוכל להתפלל והוי ברכה לבטלה ול"ד לאחר מנחה דמתפלל אתים דהיום מתפלל בזמן תפלת מנחה. והביא ראיה מדברי הרב"ח שנזכיר בסוף ועפ"ז כתב רמ"א דבריו בכאן דאחר חצות אסור כו' וק"ל על דרך הנ"ל דהא אמרי' בפי' בגמרא כולי יומא מצלי ואזיל משמע עד הלילה מצלי' אתין לו שכר כמו בזמנו וחה הוה ג"כ לר"י דהא הקושי' הוי לר"י כמו לרבנן מלא התפלל אחרית כו' ממילא הוי אתי' ג"כ לדידיה כמו לרבנן. ותל מה פריך בגמרא לר"ל ע"ד חצות ומו לא מלא התפלל אחרית כו' דלמה אה"כ דעד חצות ומו לא אלא דבמנחה עדיף טפי כיון שהוא זמן תפלה וכ"ל דדרך הראשון הוא אתא אלא דאין מקורו של דין זה מלא התפלל אחרית כו' כמו שהשב הב"ח ומזה נמשך לו לאחר דאם ביטל בחזיר קודם ד"ש דאח"כ אין לו תיקון ויצא לו מזה קושיא על הטור כי"ש אלא הטור הוא מ"ש בגמרא כולי יומא מצלי כו' אה הוה גם לר"י וכגמ' לרבנן דעד חצות יש לו שכר של זמנו ואח"כ כולי יומא אפילו אחר מנחה יש לו שכר אלא בזמנו. מזה נלמד גם לר"י דכל היום יש לו תפלתין אלא דאם הוא לאחר ד"ש שעדיין לא הגיע שעת מנחה ודאי יש לו להתפלל אפילו לכתחלה אפילו אם ביטל בחזיר עד אותה שעה כמ"ש בגמ' כולי יומא אחרי שעה אלא דאין לו שכר תפלה בזמנו ואחר שהגיע זמן מנחה אחו אסור לו להתפלל בהאיש שעתא אחרית כיון שזמן מנחה הגיע ע"כ אסור להקדים תפילת מנחה ואח"כ יתפלל לתפלתין אחרית ויש לו שכר תפלה שלא בזמנה וכיון שכבר יש לו אסור להתפלל קודם שיתפלל מנחה ע"כ אחר כזה דאם ביטל בחזיר עד אותה שעה אין לו תפלתין אחר חצות שוין כיה ר"י ורבנן דמתפלל עד ו' ומתחה הייטו אתי שעה אחר חצות ומ"מ לא אמר דעד חצות יש לו שכר של זמנו ואח"כ כולי יומא אפילו אחר מנחה יש לו שכר אלא בזמנו. מזה נלמד גם לר"י דכל היום יש לו תפלתין אלא דאם הוא לאחר ד' שעות אלא שהרמב"ם והטור כתבו אחר ד' שעות עד חצות גם הם לא אתי לשטויי דהא לחני שעה אלא למעוטי אחר זמן מנחה גדולה והא דלא כתבו עד שלא שעות מתוך דהייתי אומר עד בכלל ויכול להתפלל אפילו אם הגיע ששה אחני שעה אלא דאין לו שכר תפלה בזמנו ואחר שהגיע זמן מנחה אחו אסור לו להתפלל בהאיש שעתא אחרית כיון שזמן מנחה הגיע ע"כ אסור להקדים תפילת מנחה ואח"כ יתפלל לתפלתין אחרית ויש לו שכר תפלה שלא בזמנה וכיון שכבר יש לו אסור להתפלל קודם שיתפלל מנחה ע"כ אחר כזה דאם ביטל בחזיר עד אותה שעה אין לו תפלתין אחר חצות שוין כיה ר"י ורבנן דמתפלל עד ו' ומתחה הייטו אתי שעה אחר חצות ומ"מ לא אמר דעד חצות יש לו שכר של זמנו ואח"כ כולי יומא אפילו אחר מנחה יש לו שכר אלא בזמנו. מזה נלמד גם הם לא אתי לשטויי דהא לחני שעה

לכד התחיל בברכות ק"ש ומכח קושיא זאת פסק בת"ה לענין עשי' תפלה דלא מהני מה שאחר מקלת ברכות קודם ברוך שאחר כת"ס רמ"ח בסמוך א"כ מכ"ש כאן דלא מהניא ותו דהש"ע עלמו כת בסמוך לענין עשי' תפלה דאסו' עד אחר י"ח דוקא ולמה הקל כאן לענין נתינת טעם וא"ל דהש"ע מחלק בין נתינת טעם' לעשי' תפלה כזה דהא עיק' ההוכחה דלא מהני נגי עשיית תפלה מקלת ברכו' הוא מתה שמקשה בגמרא מבין הפרקים כת"ס והיינו נגי נתינת טעם' וא"ל דודאי לענין נתינת טעם ג"כ לא מהני מקלת ברכו' אלא דכאן מיירי מברייתה לחוד בלא נתינת טעם כת"ס כ"י בהדי' בשם א"ח כזה סיי' דאם אחר מקלת ברכו' שאין לאוכל ג"כ כלומר בברייתו לחוד אין לאסו' לאכל בנתינת טעם ודאי לא מהני כת"ש אח"כ לענין עשיית תפלה: (ג) או לילך בדרך. הב"י בשם א"ר כתב זה דוקא לדעת ר"ת שמביא הטור בסוף הסי' דתפלה בבית עדיף והכ"י עשה חילוק דכאן מיירי שהרשות בידו להתעכב אלא שרגיל לאחר כו' ור"ת ל"ל לכלל דכאן מיירי אפי' אלך בדרך קראה באופן שעוד היום גדול שבבואו שם יוכל להתפלל בעומד מ"מ אסור מלד עשיית תפלה קודם התפלה משא"כ לקמן דיעמוד להתפלל אלא במעומד בדרך ואין שייך לקמן איסור דעשיית תפלה קודם התפלה דשם מסכים לדרך ועדיין לא הגיע עיקר זמן התפלה: (ד) צריך להפסיק ולא דמי למנחה דאחרי' בתרי' פ"ק דשבת אם התחילו אין מפסיקין ס"ה דאם מכוהו אחרת ואיכא לאו דלא תאכלו על הדם:

צ (א) ואפילו אינן נבוהין ג' זהו מדברי מהרי"ל בב"י והוכחתו מדאמרינ' לא יעמוד ע"ג מטה וכו' ואח"כ אחר ולא על מקו' גבוה ולא כללם בחדא מתחא בשלא אחר לא ע"ג מקום גבוה ברא"ה דבא ללמדנו דמעו' ומסם ובכי אפי' בלא גבוה ג' אסור לפי שם לחוש לעורדא שלא יפול ולא יהכוון בתפילתו ומהמתי ע"ז שהרי בפ"ק דשבת גרס ברי"ף ור"אש מקום בה"ג הנכנס לבקר את חולה לא יסב על גבי מטה כו' ולא על מקום גבוה ושם לא שייך טעם כן ואם נפשך לומר גם שם דקי' מטה כו' אסור אפילו בלא גבוה

ליתן לו שלום ט יי"א שאפילו במוצא חבירו בשוק לא יאמר לו אלא צפרא דמרי טב כדי שיתן לב שהוא אסור להתעכב בדברים אחרים כלל עד שיתפלל:

ג יאסור לו להתעסק בצרכיו י (ג) או לילך לדרך יעד שיתפלל תפלת י"ח (ויש מקילין לאחר שאמרו מקלת ברכות קודם שאמרו ברוך שאמר וטוב להחמיר בזה יי (תרומת הדשן סימן י"ח) ד ולא לאכול ולא לשתות יא יאבל כמים מותר לשתות קודם תפלה בין בחול ובין בשבת וי"ט וכן אוכלים ומשקין יב לרפואה מותר:

ד יי הצמא והרעב הרי הם בכלל החולים אם יש בו יכולת לבוין דעתו יתפלל ואם לאו יג אם רצה אל יתפלל עד שיאכל וישתה:

ה יואם התחיל לאכול קודם עלות השחר יד (ד) צריך להפסיק טו יי"א שאינו צריך להפסיק:

ו יאפילו ללמוד אסור משיגיע זמן תפלה והיינו יי מי שרגיל להתפלל בבית סדרשו ואינו רגיל לילך לב"ה דאיכא למיחש דלמא מטריד בנרסיה ויעבור זמן ק"ש ותפלה אבל מי שרגיל לילך לב"ה מותר יאם הוא מלמד לאחרים אפילו אם אינו רגיל לילך לב"ה מותר כיון שהשעה עוברת דזכות הרבים דבר גדול הוא ואם לא ילמדו עכשיו יתבטלו זה א יוכלו ללמוד: (וע"ל סי' ק"ז)

ז יי מותר להסתפר וליכנס לסרחץ סמוך לשחרית שלא גזרו אלא סמוך לסנחה שהוא דבר המצוי:

ח יו הינשעת הדחק כגון שצריך לחשכים לדרך יכול להתפלל משעלה עמוד השחר ויסתין מלקרות ק"ש עד שיגיע זמנה (אם אפשר לקרו' ק"ש על הדרך דהיינו שיתכוין בפסוק ראשון וכמו שנתבאר לעיל סי' ל"ח) (כ"י בשם הרשב"א) ואע"פ שאינו סומך גאולה לתפלה יז הכי עדיף טפי שיתפלל בביתו מעומד מסה שיתפלל בזמנה והוא מהלך ויסמוך גאולה לתפלה:

צ מקום הראוי להתפלל ולהתפלל עם הצבור ודין ההולך בדרך וכו כ"ז סעיפים:

א א המתפלל לא יעמוד לא על גבי מטה ולא על גבי כסא ולא על גבי ספסל (א) א (יואפילו אינן גבוהין ג' כ"י בשם מהרי"ל) יולא על גבי מקום גבוה אלא אם כן היה ב זקן או חולה או שהיה בוונתו ג להשמיע לציבור:

ב יעיקר מקום גבוה שאמרו ג' טפחים היה גבוה ג' ויש בו ד' אמות על ד' אמות הרי הוא כעלייה ומותר להתפלל בו וכן אם היה מוקף מחיצות אע"פ שאין בו ד' על ד' מותר להתפלל בו שאין גובהו ניכר כיון שחלק רשות:

ג ב יי האומנין שעושין מלאכה לבעל הבית יכולין להתפלל בראש הזית ובראש התאנ' ואין בזה משו' לא יעמוד ע"ג מקום גבוה ויתפלל יי רכיון שעלו לעשות מלאכתם הוי כמו שעלה לעלייה ובשאר אילנות צריכים לירד יי והטעם שנשתנה הזית משאר אילנות ספני שיש להם ענפים הרבה יותר משאר אילנות ויש טורח גדול בעלייתם ובירידתם ויתבטלו במלאכתם ולפיכך אמרו שיתפללו שם אבל שאר אילנות דליכא ביטול ירדו יובעל הבית אפילו מראש הזית והתאנה צריך לירד ולהתפלל דהא אינו משועבד למלאכה שהוא ברשות עצמו ואם הקילו אצל פועלים כפני ביטול מלאכה לא הקילו אצל בעל הבית:

ד יי צריך לפתוח פתחי' ד או חלונו' כנגד יירושלים כדי להתפלל כנגדן יטוב שיהיו בב"ה ה יב חלונות:

לא

ביאורים סליון כל מעשיהם לש"ש והיו מוריס ומיסריס את העם בדרשה אבל האידנא אין לבטל התפלה מעומד בשביל הדרשה ועוד דאיתא שם בהגהות בעיתא חזר והתפלל מעומד: יז הכי עדיף טפי ולסברת ז"ל שם הוא בדרך ורחה שיעבור זמן ק"ש יקרא ק"ש על הדרך וג' ברכותיה וא"כ כשיבא לתלן יתפלל מעומד: מיהו נ"ל דיקרא אותה בדרך בלא ברכותיה עסקי מ"ו:

צ א ואפילו אינן גבוהין ג' דאין יכול לכוון משום ביעותא וא"כ זקן או חולה דברי נ"ל דמ"ש דברי בזקן וחולה מיירי בגוונא דליכא ביעותא ועוס"ג נביאילון. והב"ח מתיר בכל ענין אם אין גבוהים ג': ב זקן או חולה. שקשה לו לירד והטעם שלא יתפלל בשקום גבוה שנאמר ממעמקים קראתיך ה' ונומר לכך נהגינן בשקום שעומד החיון להתפלל הוא מקום עמוק שבב"ה (אנדרה וע"ל סימן

קכ"ה) ט וי"א שאפי' במוצא וכו' ולא יתן לו שלום אע"פ שרגיל ליתן לו שלום (כ"מ ברא"ש): יז אז לילך לדרך. כ"ל דאם אין הבירה מתבטל לו מותר לילך לדרך עם"ס זה וסי' ל' סי': יא אכל מים לרפואה מותר. משמע אפילו אוכל ושותה דבר דצריך לו גאוה כיון שאינו עושה משום גאוה אלא לרפואה אע"פ שאינו חולה ברא"ה וכ"ז בבשר מהרי"ל: יב דלא. ז"ל הב"י כיון דהאידנא בלא"ה אין מכווים כ"כ מותר להתפלל אע"פ שאינו יכול לכוון ומ"מ הרחוקה לסמוך על הרמב"ם לאכול ולכתחלה קודם מותר ע"כ ועסי' ל"ח ס"ב: יד נרי להפסיק. ולע"נ דבהפלת המנחה א"ל להפסיק כמ"ש סי' רל"ב הכא שאני כיון דאסמכוה אקרא דלא תאכלו על הדם צריך להפסיק וא"כ אסור להתחיל לאכול בלילה אם יודע שתמשך הסעודה עד שיעלה ע"ה כגון בסעודה גדולה עסי' רל"ב ס"ו מיהו אינו מוכרח כ"כ ונס' טוב האחרן כתב בשם הרח"ו שאפי' קס בחצות הלילה אסור לעטוס קודם שתתפלל וכ"מ בזוהר: טו וי"א שא"צ. כיון דתפל' דרבנן אפי' התחיל אחר שעלה ע"ה א"ל להפסיק ומיהו משום ק"ש צריך להפסיק אם התחיל באיסור כמ"ש ס"ס ע' ול"ל דקורא ק"ש בלא ברכות עסי' ס' ו' ול"ל דאם צריך ב"ה ועושק בשחיה לכ"ע צריך להפסיק וכמ"ש סי' רל"ט: יז בשע' הדחק וכו' נ"ע דרוב הטולל אין מהרין בזה ואפשר דטוהגיס כאידך פוסקים דפסקו כרשב"א דמשמע נאולה לתפלה עדיף ועוד דרש"י פי' תפלה מעומד עדיף כדי שיוכל לכוון והאידנא בלא"ה אין מכווין כ"כ לכן מועב לסמוך נאולה לתפלה. ומשמע מדברי רש"י דאם יוכל להתפלל מיושב בדרך מועב שיסמוך נאולה להפלה ומיתפלל בביתו מעומד דגם במיום יכול לכוון וכ"ז בר"אם לחד שיטי' מיהו איתא בגמ' דהיום בקרון לו בספימה ההולכים הטוב כמהלך לעניין זה. ופשט דאם יכול להכיר חבירו ברחוק ד"א יקרא גם ק"ש בביתו: אתא בגמר' רב אסי בסבתא דרגלא היה דורש תכף לאור הבוקר ומתפלל בשעת הדרשה מיושב והטעם כשיטת ס"ר' ומתפללין ולא היה מאחר הדרשה כדי להתפלל קודם הדרשה ע"ש. ומיהו נ"ל דוקא הדרשה מיושב והטעם דבגיל הדרשה אבל האידנא אם הטעם לבטל מעומד בשביל הדרשה ועוד דאיתא שם בהגהות בעיתא חזר והתפלל מעומד: יז הכי עדיף טפי. ולסברת ז"ל שם הוא בדרך ורחה שיעבור זמן ק"ש יקרא ק"ש על הדרך וג' ברכותיה וא"כ כשיבא לתלן יתפלל מעומד: מיהו נ"ל דיקרא אותה בדרך בלא ברכותיה עסקי מ"ו:

צ א ואפילו אינן גבוהין ג' דאין יכול לכוון משום ביעותא וא"כ זקן או חולה דברי נ"ל דמ"ש דברי בזקן וחולה מיירי בגוונא דליכא ביעותא ועוס"ג נביאילון. והב"ח מתיר בכל ענין אם אין גבוהים ג': ב זקן או חולה. שקשה לו לירד והטעם שלא יתפלל בשקום גבוה שנאמר ממעמקים קראתיך ה' וכ"כ האגודה ואפשר דמשום הכי אחרי בגמרא בכל דוכתא יורד לפני התיבה דאחיה וכו' ועב"י סי' ק"ן שמפרש בע"ח: ד או חלונות. איתא בגמרא לא יתפלל אדם אלא אם כן בית שם בו חלונות ואע"ג דאריך שיתן עיניו למעה כמ"ש סי' ל"ח ס"ב מ"מ כשאינו בטלה כוונתו יש עיניו לשמים לעורר הכוונה: ה. יב חלונ' ב ס"ב

הטעם

(צ"ח): ב האומנין שעושין מלאכה לבע"ח כו' (ע"ל סימן ס"ג): ג ושב שיהיו בב"ה יב חלונות. ואין צריך להיות בולם לצד הפורה אדרבה צריך להיות לכל הצדדים היו אחותים (זוהר פ' פקודי) וכן ראיתי מארזני אבי זקני הגאון שהה"ר בן ק"ש ז"ל בנה יב חלונות ג' מכל צד וראני לחדש לדברי שניהם:

הקרמ"ל דיר נ"ל ענרות יד ס"ס ו' לפו' בשם הגי' ה. זרי ואמר פוסקי' לרפואה ס"ם הפ"ח דפלים סס לעורסה גלי יר"אם נסס ר"י. ואחר פוסקי' כתרב ח' נפ' רס"ו וכי"ה הגי' ס"ר כי יוסה סס לתנס נס"ו הפ"ח לברכות ל' ולחנו' דמחלל ולוי: ל' ערבגן ה' לחו' סס ע"נ ומ"ח וסור פוסקי' גמנס כ"ם מס' חפלה דברכות מן הקרא"ם סס ו' כי יוסה סס ו' סס נגמ' חסס לר יומנים ס"ם הגי' אחר פרסה פקודי:

עטרת זקנים

דולא לאכול ולא לשתות כו' בין בחול בין בשבת וי"ם נ"ל דוקא בבוקר קודם התפלה כיון שעדיין לא הגיע זמן הקדוש אבל כיון שהגיע זמן קדוש אסור לשתות אפילו סים קודם קדוש (טור והר"אש) ואף קודם תפלת מוסף מותר לשתות כי לא הגיע עדיין זמן קדוש (מהרש"ל בתנו') ויש מי שכתב שאם הוא צמא הרב טוב יותר שישתה פם משיצטער בתפילתו ומותר לאכול אוכלין גם משקין לרפואה קור שיתפל' (כל בו מהרר"אן): חבשע' הדחק יכול להתפלל משעלה עמוד השח' כו' דהכי עדיף טפי שיתפלל בביתו משומר ובכתנה טמה שיתפלל בזמנה והוא מהלך ויסמוך נאולה לתפלה אבן אין חילוק אם מהלך בדגלי' או יושב בעגלה או אפילו בספינה משום דאפי' אם יושב בעגלה או בספינה אינו יכול לכוון בתפילתו משא"כ בק"ש בקל יכול לעמוד על הדרך בקריאת פסוק ראשון ובשב"מלו שהוא זמן קצר:

צ א המתפלל לא יעמוד ע"ג מטה ולא ע"ג כסא כו' ר' הקיצו מטה וכסא וספסל אפילו אינם גבוה"ג כ"כ ש"ש רמ"א משום מרדא שהוא קרוב שמא יפול ולא יכוון בתפלתו אבל שאר דברים צריך להיות גבוה ג' טפחים ר"א דאינו אסור אלא בגבוה עשרה טפחי' (ב"י ר"א בשם ארחות חיים) ורש להחמיר אפי' בגבוה ג' גמי אסור להתפל' עליהן (ב"י בשם הרמב"ם). ורש מי שכתב אפילו מטרא כסא וספסל אינו אסור אלא בגבוה ג' טפחים אבל פחות מג' טפחים שרי דלא אקרא בפחות מג' (טור ר"ח) ז והטעם שלא יתפלל בשקום גבוה שנאמר ממעמקים קראתיך ה' ונומר לכך נהגינן בשקום שעומד החיון להתפלל הוא מקום עמוק שבב"ה (אנדרה וע"ל סימן

בצר הגילה

הטעם ע' בוחר ויקהל: ו לא יתפלל כו' הקשו התו' הכתיב ויצא יצחק לשוח בשדה וי"ל דשדה היינו הר המוריה כדאמרי' אברהם קראו שדה א"כ הטעם שלא יפסיקוהו עוברי דרכים ויצחק התפלל בבקעה במקום דלא שכיחי עוברי דרכים ע"כ: והרב"י דהה פי' הטעם מטום דאמרי' בגמ' חנוף עלי מאן דמגלי בבקעתא ולתי' הטעם אין הטעם מטום חניפות לכן פי' ב"י הטעם כמ"ש כאן בס"ע ול"נלקייס פי' התוס' וה"ק כשאוה מתפלל בבקעה הוא חנוף שמרחה בעצמו שאפשי' יעברו עליו כל עוברי דרך לא יתבטל מכוונתו ועוד כוה בשפת ע' ק"ה הקשה סס קושיא זו ומשמ' סס דדוק בבית יש להתפלל ופשוט דעוברי דרכים מתפללים בשדה: ז ולא בחורבה: מוכח בגמרא דמוטב להתפלל בדרך מבחורבה ואם מתירא שיפסיקוהו עוברי דרכים יתפלל תפלה קצרה עסי' ק"ו: ח מפני חשד: שיחשדוהו שיש לו סס זונה ואי' בגמ' חורבה דקיימה בשדה ליכא חשדא דלא שכיח סס זונה (ע' בא"ע סימן כ"ג ס"ה) ובחורבה חזקה ליכ לאיחס למפול ואם שנים נכנסין סס ליכא למיחס למזיקין אם לא שיהיו שרגילין סס מזיקין ואבוקה בשנים ויהא כשלשה: ט והוא הפך הגר כו' דעיקר קפידא שהקהל הופכין פניהם למזרח והוא למערב ואם עומד במזרח ב"הכ מחזיר פניו מבה"כ למזרח שצריך להתפלל לרוח שהאבור מתפללין. ו"ת"ש בהיפך דעיקר קפידא שיחזיר פניו לב"הכ ואפי' עומד במזרח ויפסי' פניו למערב: י לדברי שניהם פניו לבה"כ: יא יש לתמיה כו' ואע"פ שאינו מתפלל לרוח שהאבור מתפללים מ"מ כיון שאינו מתפלל בהיפך לית לן בה (ב"י תר"י) והב"ח כתב כאן מה שכתב ולא ידעתי מאי קא קשיא ליה:

ח ו לא יתפלל במקום פרוץ כמו בשדה מפני שכשהוא (ב) במקום צניעות חלה עליו אימת מלך ולבו נשבר:

ו ז ולא בחורבה ח מפני חשד ומפני הטפול' ומפני המזיקים:

ז ד ט ולא אחורי ב"ח אם אינו מחזיר פניו לב"ה ואחורי ב"ה הוא הצר שהפתח פתוח בו ט וזהו' הפך הצד שפני' אליו הקהל כשמתפללי' וי"מ י בהפך וראוי לחוש ל'דברי שניהם ונם כשמתפלל בשא' צדדים חוץ לב"ה יא יש להחמיר שיחזיר פניו לב"ה. וכל זה יב כשניכר שמחזיר אחוריו לב"ה אבל אם הוא מתפלל בבית יג המסוך לב"ה ופניו כנגד א"י כראוי ואחוריו לכותל ביתו שהוא כותל ב"ה מותר שאינו ניכר שמחזיר פניו מבית הכנסת:

ח יד אסור ליעבור חוץ לב"ה בצר שהפתח פתוח בו בשעת שהציבור מתפללים מפני שנרא' ככופר כיון שאינו נכנס להתפלל ואם נושא משאוי או שלבוש תפילין או שיש ב"ח אחר בעיר או שיש לב"ה זה פתח אחר (ולו שרוכב על הבהמה) מותר (ב"י בשם ריו"):

ט יא ישתדל אדם להתפלל בב"ה טו עם הציבור ואם הוא יכול שאינו יכול לבא לב"ה יז יכוין להתפלל כשעת שהציבור מתפללי' יח (וה"ה בני אדם הדרים בישובי' ואין להם מנין מ"מ יתפללו שחרית וערבית יט בזמן שהציבור מתפללים: סמ"ג) יכן אם נאנס ולא התפלל בשעה שהתפללו הציבור והוא מתפלל ביחיד אע"פ יתפלל בב"ה:

י כשעיכוב עם הציבור כ אסור לו להקדים תפלתו לתפלת ציבור אלא אם כן כא השעה עוברת ואין הציבור מתפללין לפי שמאריכים בפיוטים ח או לסבה אחרת (אבל בלא שעה עוברת יתפלל הפיוטים והתחינות עם הציבור ולא יפרוש מן הציבור אפי' לעסוק בדברי תורה וע"ל סי' ת"ח):

יא כב מי שיש לו ב"ה בעירו ואינו נכנס בו להתפלל כג נקרא שכן רע וגורם גלות לו ולבניו:

יב כד מצוה לרוץ כשהולך לב"הוכן לכל דבר מצוה אפילו כה בשבת שאסור לפסוע פסיעה נסרא אבל כו כשיוצא מב"ה אסור לרוץ:

יג כז (ג) ו המותר לרוק בב"ה ואורומו ברגלו או מכסהו בגמי ח יושבים אדם לב"ה כדי כח שיסנה עם הי"ר הראשונים:

יד (ד) ט יאם נשאר אדם יחידי מתפלל בב"ה שבשדות או אפילו בב"ה שבעיר אם היא תפלת ערבית (שמתפללים בלילה) כט חייב חבירו להמתין לו עד שיסיים תפלתו כדי שלא יתבלבל בתפלתו (ויש מתמהין אפילו כיום ובב"ה שלנו שהם בעיר) (המור ומרדכי בשם ר"י והר"י פרק קמא דברכות) יואם מארך בבקשות ותחנונים אינו חייב להמתין לו: החולן

גבוה ג' מטעם בבוד השכינה שאינו בחולה שברחה כגבהות ביוסב עמ' בסמ"ק כ"ה כתב לו לפרש ג"כ כאן לענין עמיד' שהמעם מטום גבהות אבל לפי הגלע"ד אין כאן הוכחה לאחרי"ת מתה שלא בכלים התנא בחר מטעם דה"ל כדשות בפ"ע כמ"ש בתר הכי בתוקף מחיצות דמרי קמ"ל דלא וא"כ לא הייטו צריכים לתת שיעור ליישבת הבסת אלא דמ"מ צריך לתת שיעור דוקא בבסת כל שהוא אינו אסור עכ"ל ודאי הוי שיעורו עכ"ל ב: (ב) במקום' נגיעו כו' כתבו התו' ואת"ת ואת כתיבוינא יצחק לשוח בשדה וי"ל דהתם מיירי בהר המוריה (פי' שבקרא שדה אבל לא היה פרוץ) ועי"ל בתקא דהבא מיירי בבקעה במקום שרגילון שם בני אדם לעבור והולכי דרכים עכ"ל. וכב"י ותיתא לתי' הבני מסמר דהוי טעמא כדי שלא יפסיקוהו עוברי דרכי' ואין זה טעם מספק לקריאה אלא עכ"ל ותיתה על מתיסתו דלא נתכוונו הוסמת בבגיל הפסקה אלא כיון שרגיל שם בני אדם מקרי שלא במקום נגיעות: (ג) מותר לרוק בב"ה: פי' שלא בשעת תפלתי"ת אבל בשעת התפלה נתבאר לקמן סי' ל"ז: (ד) אם נשאר אדם יחידי בב"י מבוא דברי הר"י דאם נכנס יחידי בשעה שלא יוכל לסיים עמהם תפלתו אין חבירו חייב להמתין לו דכיון שרואה שלא יוכל לסיים עמהם וכנכנס אבל מילתא דאדעתא דהכי נכנס ואינו מפחד אם נשאר יחיד עכ"ל. וכתב מו"ח ז"ל שב"ה נם דעת העור שכתב שנים שנכנסו לב"הכ כו' שהוא מורה על טהרה

ז ז

מנהגו ב"ה כ"ל לפרש ג"כ כאן לענין עמיד' שהמעם מטום גבהות אבל לפי הגלע"ד אין כאן הוכחה לאחרי"ת מתה שלא בכלים התנא בחר בכלים שהיה דה"ל כדשות בפ"ע כמ"ש בתר הכי בתוקף מחיצות דמרי קמ"ל דלא וא"כ לא הייטו צריכים לתת שיעור ליישבת הבסת אלא דמ"מ צריך לתת שיעור דוקא בבסת כל שהוא אינו אסור עכ"ל ב: (ב) ודאי הוי שיעורו עכ"ל ב: (ב) במקום' נגיעו כו' כתבו התו' ואת"ת ואת כתיבוינא יצחק לשוח בשדה וי"ל דהתם מיירי בהר המוריה (פי' שבקרא שדה אבל לא היה פרוץ) ועי"ל בתקא דהבא מיירי בבקעה במקום שרגילון שם בני אדם לעבור והולכי דרכים עכ"ל. וכב"י ותיתה לתי' הבני מסמר דהוי טעמא כדי שלא יפסיקוהו עוברי דרכי' ואין זה טעם מספק לקריאה אלא עכ"ל ותיתה על מתיסתו דלא נתכוונו הוסמת בבגיל הפסקה אלא כיון שרגיל שם בני אדם מקרי שלא במקום נגיעות: (ג) מותר לרוק בב"ה: פי' שלא בשעת תפלתי"ת אבל בשעת התפלה נתבאר לקמן סי' ל"ז: (ד) אם נשאר אדם יחידי בב"י מבוא דברי הר"י דאם נכנס יחידי בשעה שלא יוכל לסיים עמהם תפלתו אין חבירו חייב להמתין לו דכיון שרואה שלא יוכל לסיים עמהם וכנכנס אבל מילתא דאדעתא דהכי נכנס ואינו מפחד

עטרת זקנים

ד ולא אחורי ב"ה: ואפשר שבל זה לא מירי אלא בעומ אחורי תכותל שהאחרון בו אבל בעומד בצד הכותל שהפתח פתוח דהייט בסמרג ומחויר פניו לצד הכותל לסורה לב"ע שרי (סור בב"ה): ה אם ליכבה אחרת הגרא ע"ז ובוב שרצא מב"ה כשמקר' את תפלתו ואחל הציבו לאיזה סיגה אם אין שורה רצא (אם"ו) עשות לרוק בב"ה ראל"ב לא יוכל להתפלל בהוגן (מהרר"מי' ורוקא שלא נשלם תפלה ר"ה אבל בשעת תפלה ר"ה אבל אסור לרוק כרלקמן בסימן צ"ח וע"ש לקמן סימן ק"א סעיף ל"ו ואורומו ברגלו ואפילו בביתו בבקום המיוחד לן לבעמים להתפלל צריך לעשות כן (הרר"י): ח ישבים אדם לב"ה כדי שיסנה עם הי"ר ראשונים: הגה ע"ז דעולם שהרגל אדם להקדים לב"ה אפילו אם לא היה מעשרין הראשונים שכל המקדים הוא יותר קרוב אל שורש הקדושה והאחרונים יונקים מעמני שנים ויש מאנשי מעשה שנוהגים שאותו הי' שאינ' הולכי להיות מעשרה ראשונים כתנים ומבאן הדין עיין איזרת קנה (ולצאת חיים) דיך לב"ה: ט אם נשאר אדם יחידי בב"ה כל' אע"פ שלא נבנסו ביחד אותן שנשארו אחרונים יש לאחר להמתין על חבירו ומיהו אם נכנס יחידי בשעה שלא יכל לסים תפלתו עמהם אין חבירו חייב להמתין לוהכין שרא' שלא יוכל לסים עמהם ונבנס אנלאי מילתא דאדעתא דהכי נכנס ואינו מפחד אם שאר יחיד (הר"ר יונה) ק דבר מה דף ל' והי' היה מחפד על עצמו אם בא אדם אחר לב"ה הי' מעין בספר ערד שנים חפלתו (מרדכי):

ח ו לא יתפלל במקום פרוץ כמו בשדה מפני שכשהוא (ב) במקום צניעות חלה עליו אימת מלך ולבו נשבר:

ו ז ולא בחורבה ח מפני חשד ומפני הטפול' ומפני המזיקים:

ז ד ט ולא אחורי ב"ה אם אינו מחזיר פניו לב"ה ואחורי ב"ה הוא הצר שהפתח פתוח בו ט וזהו' הפך הצד שפני' אליו הקהל כשמתפללי' וי"מ י בהפך וראוי לחוש ל'דברי שניהם ונם כשמתפלל בשא' צדדים חוץ לב"ה יא יש להחמיר שיחזיר פניו לב"ה. וכל זה יב כשניכר שמחזיר אחוריו לב"ה אבל אם הוא מתפלל בבית יג המסוך לב"ה ופניו כנגד א"י כראוי ואחוריו לכותל ביתו שהוא כותל ב"ה מותר שאינו ניכר שמחזיר פניו מבית הכנסת:

ח יד אסור ליעבור חוץ לב"ה בצר שהפתח פתוח בו בשעת שהציבור מתפללים מפני שנרא' ככופר כיון שאינו נכנס להתפלל ואם נושא משאוי או שלבוש תפילין או שיש ב"ח אחר בעיר או שיש לב"ה זה פתח אחר (ולו שרוכב על הבהמה) מותר (ב"י בשם ריו"):

ט יא ישתדל אדם להתפלל בב"ה טו עם הציבור ואם הוא יכול שאינו יכול לבא לב"ה יז יכוין להתפלל כשעת שהציבור מתפללי' יח (וה"ה בני אדם הדרים בישובי' ואין להם מנין מ"מ יתפללו שחרית וערבית יט בזמן שהציבור מתפללים: סמ"ג) יכן אם נאנס ולא התפלל בשעה שהתפללו הציבור והוא מתפלל ביחיד אע"פ יתפלל בב"ה:

י כשעיכוב עם הציבור כ אסור לו להקדים תפלתו לתפלת ציבור אלא אם כן כא השעה עוברת ואין הציבור מתפללין לפי שמאריכים בפיוטים ח או לסבה אחרת (אבל בלא שעה עוברת יתפלל הפיוטים והתחינות עם הציבור ולא יפרוש מן הציבור אפי' לעסוק בדברי תורה וע"ל סי' ת"ח):

יא כב מי שיש לו ב"ה בעירו ואינו נכנס בו להתפלל כג נקרא שכן רע וגורם גלות לו ולבניו:

יב כד מצוה לרוץ כשהולך לב"הוכן לכל דבר מצוה אפילו כה בשבת שאסור לפסוע פסיעה נסרא אבל כו כשיוצא מב"ה אסור לרוץ:

יג כז (ג) ו המותר לרוק בב"ה ואורומו ברגלו או מכסהו בגמי ח יושבים אדם לב"ה כדי כח שיסנה עם הי"ר הראשונים:

יד (ד) ט יאם נשאר אדם יחידי מתפלל בב"ה שבשדות או אפילו בב"ה שבעיר אם היא תפלת ערבית (שמתפללים בלילה) כט חייב חבירו להמתין לו עד שיסיים תפלתו כדי שלא יתבלבל בתפלתו (ויש מתמהין אפילו כיום ובב"ה שלנו שהם בעיר) (המור ומרדכי בשם ר"י והר"י פרק קמא דברכות) יואם מארך בבקשות ותחנונים אינו חייב להמתין לו: החולן

מפחד

זה שבת תקלה התחילו ביחוד דוקא: (ה) כגון חרון ותיבה כו׳. בגמ׳ איתא הגיע לחוץ אומר על ב׳ דברים הייתי מצטער כל אחי על תפלתי שתה לפני מטתי אליהו לפני מטתי ממש והאחר רב חנין מתפלל אלא יהא דבר חוצץ בינו ובין הקיר כו׳ אלא שתהא תפלתי סמוכה למטתי פירש״י אלא אעשה מלאכה מסעמדתי ממטתי עד שאתפלל כו׳ ובתשו׳ אלא יהא חוצץ אבל מלאכה דקביעי כגון חרון ותיבה אין זה הפסק אבל מטה גרמא אין זה קבוע. וכל״ל גרמה דהיינו דוקא מטה שבזמן חכמי התלמוד שהיה לישב׳ אבל מטה דידן שהיא לשב׳ הוי קבע וקש״ל דהא מחרן שתה תפלתי שיוכה למטתי היינו אחר שקם ממטתו בבקר וא״כ כ״ל לא קמי׳ בזה ולא כפשוטו כדעת המקנן ומיירי בשם״ל שב׳ הוא ל״ל דבמן התלמוד היה חד מטה לשב׳ ולישיבה ה״ה לא הוה קבוע בין שריך לטעל אותה בשעת אכילה זה אינו דהא בפ״ה המקבל אין לעמן סדור בעל חוב דבותי׳ לו ב׳ מטות א״ל לאכילה וא״ל לשכיבה א״כ למה לא אוקי התרגן בזה בפשוטו מטה של שכיבה ע״כ בלע״ד דאין חילוק זה בכון ובכל משה הוה אכילה בזה. ולעמן החילוק אילקו התוספו׳ בין חרון ותיבה למטה צריך להבין מה יש בזה״ס דהא גם התיבה של ב״הב לפעמים מטלטלין אותה כדאמרינו בתוס׳ תענית בזמן תענית של נשים בין מולין אתיב לרחוב של עיר אלא גרמה דאלו דברים הם צורך תפלל בב״הכנו״ב אין שייך בהם אכילה וע״כ מוהגין בכל בתי כנסיות שיש לכל א׳ שטענל״ר לפניו שמניחין הסידורים עליו ולא נחשבים כלל לאכילה אע״פ שנוהגים ו׳ ורחבן ד׳ אלא כדפי׳ מ״ל״ל במטה ושאר כלים שאין צורך תפלה בהם ע״כ אין זה מקרי קבוע לענין תפלה והה מלא ומטע״ז ה״ל דשלחן שבבי״ל אתיב נמי הפסק ואכילה לתפלה דשלחן הוי צורך התפלה שמניח הספר עליו ות״ת גרמה דאף בעודי דאכילה בינו לבוחל אם א״א בקלות להתפלל בע״א כגון לפעמים שמתפללין בי׳ בחתה הדרו״א לכל אדם לעמוד בלי אכילה לבוחל בודאי אל יעכב התפלה בשביל זה לילך לחדר אחר להתפלל שהרי טעם איסור אכילה בזה משום שלא יבטל הכוונה כמ״ש ב״י בסס הרמב״ם בזה ואין זה אלא למאה מן המובחר ולית ביה שיעורא בשריך עכ מלד דיוק המקום וגרמה מ״מ תקנה לזה שיעלים עיניו בשעת התפלה כמ״ש בסעיף כ״ג או יתפלל מתוך הסידור ולא יביט לאחוז ולא יבא לדיבוריו לכוונה כלל: (ו) דברי תפלות. לא ידעתי למה הוצרך להזהיר ע״ז בב״הכ אחי׳ בביתו אסור והר״אם לא הוצרך בזה הא לבעל אחרת בעלי בתים שהיה להם מחצלת בזאת לגוי בב״הכ שהיה תעייר עליה מעגין עבודת הכוכבים: (ז) ועבי״ד כו׳. סס נתבאר דדרוק ד׳ אמות

יז יהחולך בדרך והגיע לעיר ורוצה ללון בה אם לפניו עד ד׳ מילין מקום שמתפללים בו׳ ל צריך לילך שם ולאחריו צריך לחזור עד מיל כדי להתפלל בו׳:

יח יש מי שאומר שמב״ש שלא ישכים אדם לילך מעיר שמתפללים בה בו׳ אם יכול לבא לא לסחיו חפציו בעוד היום גדול ושלא יהא צריך ללכת יחידי אחר התפלה:

יח יבית המדרש קבוע קרוש יותר מב״ה ומצוה להתפלל בו יותר מב״ה לב והוא שיתפלל בו׳:

(בגה ויש להפילה בלא ו׳ עדיף להתפלל בב״הכ הקבוע לו ודוקא מי שחורתו אומנותו ושיהו מתבטל בלאו הכי) (כר״י פ״ק דברכות) ואפילו בכי לא יהיגיל עצמו לעשות כן שלא ילמדו אחי הארץ ממנו ויתבטלו מב״ה (תשובת הרא״ם בכלל והעור) וכ״ם שלא יעסוק בתורה בב״ה בזמן שהציבור אומרים סליחות וחפיצות (הגהות אלפסי הרמ״ם):

יט לא יקבע מקום להפלתו אלא ישנהו אם לא לצורך ואין די במה שיקבע לו ב״ה להתפלל אלא גם בב״ה שקבוע בה צריך שיהיה לו לד מקום קבוע:

כ יכנס לה שיעור שני פתחים ואח״כ יתפלל. יש שיעור שני פתחים רחיינו ח׳ טפחים יכנס לפנים שלא ישב אצל הפתח שנראה כשאוי ישב׳ ב״ה ולפי זה אם יש לו מקום מיוחד אצל הפתח אין כאן בלום יי״ם שהטעם מפני שמבים לחוץ ואינו יכול לכוין ולפי זה אם אינו פתוח לרשות הרבים אין בכך בלום יי״ם שלא יטהר להתפלל מיד כשנכנס אלא ישהא שיעור שני פתחים ונכון לחוש לכל הפירושים:

כא יא צריך שלא יהא דבר חוצץ בינו ובין הקיר ודבר קבוע (ה) כגון לן ארון ותיבה אינם חוצצים (ולא חשיב חציצה רק בדבר גדול שבהו׳ ורחבו ד׳ אבל דבר קטן לא חשיב הפסק (אבודרהם ואור׳ חיים בשם הרא״ב) וכן בעלי חיים אינם חוצצים אפילו אדם אינו חוצץ:

כב ולא״ג בעלי חיים חוצצים ואדם אינו חוצץ וכן נראה שנרא הפוסקים ולפסר בכל שעות בספרים:

כב יש מי שאומר שיש ליזהר מלהתפלל אחורי שום אדם וטוב לחוש לדבריו:

כג לן הבגדים המצויירים אע״פ שאינם בולטת אין נכון להתפלל כנגדם ואם יקרה לו להתפלל כנגד בגד או כותל מצויר יעלי עיניו: הגה ולכן אסור ב״כ לצור ציורים בספרי׳ שמתפללין בהם אלא מתבטל הכוונה: (מרדכי ריש פ׳ כל הנשים) אבל בגדים שמלבוש עליהם (ז) דברי תפלות אפילו ליבש עליהם בב״ה אסור (תשובת הר״אם סי׳ כ׳ בכלל ס׳):

כד יב גלא יתפלל בצד רבו ולא אחורי רבו ולא לפניו: (יש אומרים דאל זה לא מיירי אלא להתפלל ביחיד אבל בצבור אסור הוא סדר שיבתו אין לחוש אם מתפלל לפניו או אחוריו (פ״י בשם מהרי״ל ואהל מועד) (ואינו אסור להחמיר המנהג להקל) לח אם ארחיק ד׳ אמות מותר: (ז) (ועיין ביורה דעה סי׳ רמ״ב סעיף י״ז)

תלמיד

מתפחד ע״כ ומ״מ משמע סר״י הגיה ממתין גם בעה״נ: ל ברי׳ לילך שם אם יכול לבוא שם בעוד היום גדול ואלא יהא צריך ללכת יחידי וכתב״ם סי״ז וקי״ו הוא (כ״ח): איתא בגמ׳ פ׳ שבשה שהכלו דר״ח שחרר עבדו להשלמו לעשרה אע״ג דעשר בעשה כשמשחרר עבדו אינו דרבים שלמי וכ״כ התו׳ פ״ק דשבת וכתב הר״אם אלים עשה דרבי דכתיב ונקדשתי בתוך בני ישראל דהיינו עשה דמקדשין הש״ם בעשר ברבי׳ ואלו הי׳ מילת דרבנן כמו שהוא קדושה וברכו אלא תלינו לו עיקר מן התורה אפ״ה דחו עשה דיחיד אלא מהתר למיתר דמיירי בעשה דאורייתא כגון לקרות פ׳ זכור שהוא מן התורה עכ״ל ובפ׳ אלו מגלחין כתב דדוקא היכא דזוכה רבי׳ כגון הבא מקרי עשה דרבי׳ והר״ן פ׳ השולח כתב דלשולם בהם תעבדו לאו עשה גמור הוא אלא ל״ל כיון שאינו עושה לעובת העבד ליכא עשה כלל והוי כמוכרו לו עכ״ל וע״ע דא״כ מאי קפריך בגמרא מצוה הבאה בעבירה הוא דלדבריו ליכא עבירה כלל ועכי״ד סי׳ רס״ז סע״עוב׳ יסס: לא לחתח חפצו. ומ״ת הא אחרי׳ בגמ׳ דקס ו׳ אם לדב׳ הרשות הלך אין מוצה לו דה״ל לבטוח בשם ה׳ וי״ל דהתם כשהלך בעירו לאחו עסקים אבל יולא בדרך לא הטריחו כ״כ: לב והוא שיתפלל בי׳. ואע״ג דבב״הכ ליכא רוב עם הדרת מלך מ״מ בב״הכ עדיף שאין לבטל לתודו מפני התפלה דמיהו ר״י הבזיא שלא היה מתפלל אלא משנה לשנה כמ״ש תר״י וקשה דבסי׳ רל״ח סי״ד אחרי׳ דמבטלי בית המדרש משום ברוב עם הדרת מלך ועל דשאני התם שאינו אלא בשה מועטת לא חשו חכמים וכ״מ בתר״י פ״ אלו דברי ע״ש: לג יקבע מקום. וגם כשמתפלל בביתו יקבע מקום שלא יבלבלוהו בני הבית: לד מקום קבוע. וע״ל דאוך ד״ל חשיב מקו׳ ח׳ דא״ל לעמנם: לה שיעור שני פתחים. לכל הפירושי׳ משמע אם מקומו אלא הפתח ואינו פתוח לר״ה ושוה שיעור ב׳ פתחי׳ שרי וע״ע שהשמיט דעת הטור דסבר דבירוש יליף מקרא לשקוד על דלתותי וכ״כ הב״ח וא״כ לעולם יכנס לפנים מבני דלתות ולכן הגהו לעשות אכסדרה לפני ב״הכ. מכבדין בפתח ב״הכ שיכנס הגדול תחילה הואיל ורחוי למזחה. ברכות פ״ו ועבי״ד סי׳ רמ״ב: לו אחרון ותיבה. וכב״ה מטה דידן העשוי לשכיבה מקרי קבוע והב״ח חולק וסובר דלא מקרי קבוע דלפעמים מטלטלין אותה ומעמידה במקו׳ אחר ומוכיח כן מהתוס׳ ואין דבריו מוכרחי דהתו׳ קאי על המקנן שכ״ל להמקנן דמשו׳ מקרי קבוע ומיירי במטה דידהו כמ״ש הרב״ם: וצ״ע דנהגו להתפלל לפני המטעגדר שמניחין עליו הסידורי והוא גבוה ו׳ ורחב ד׳ וא״ל משום דצורך תפלה הוא דהא שלחן ותיבה נמי צורך תפלה הוא ואפ״ה לא שרי אלא בקבועין וא״ל משום שאינו רחב ד׳ אלמטה והא מטה נמי אין רחב למטה ד׳ דמסתחת לא מיירי בסתומה למטה עסי״פ ז׳ וכש״ג בתרדכי כתוב וא״ל דוקא דבר גבוה ו׳ ורחב ד׳ אבל בספסלי וצ״ל דבן קשיי דאחרי׳ בלבד מועט לא אתי להכי כל זמן שיחזיר פניו אל הכותל ורחוי׳ לרבן קשיי דאחרי׳ בלבד מועט לא אתי להכי כל זמן שיחזיר פניו אל הכותל ע״ז ומשמע דתיבה לא מפסיק דבר וכפוסקים לא משמע כן עסי׳ ל״ח ס״ד ובתשו׳ הרשב״א סי׳ של אדם אלא לתעלה מקומות תשובעבי״ד סי קי״ח: לח אם הרחיק ד״ל משמע דאפילו לפני רבו אמרי וכ״ב בד״מ וכ״ח וס״ב בי״ד סי׳ רמ״ב דלא

באר הגולה

יפפחים אוו לקרוש ורפ״ו אחנות ה׳ לגזבר ה׳ הרמב״ם פ״ח מהל׳ תפלה ענינות ו׳ ויוסבלתי אם נפש ויוסבלתי אם נפש ויוסבלתי אם נפש

דלא כמ"ש בב"י: **לט** לחזורי רבו. אבל לפני רבו אסור (ד"מ ב"י):

מ יסתוק כו'. וכ"כ לא"מ סי' ע"ח דא"ל להפסיק דהתם יהיה הפסק גדול שיצטרך לפשוט בגדיו וללבוש אחרים אבל הכא מתיקה לא מקרי הפסק וכן הליכה ממקומו לא מקרי הפסק כ"כ כמ"ש סי' ק"ד ס"ג בכ"ל וע"בלבוש דכתב דלעניל מקרי אמנם כיון שמתתין לו ופגמ' משמע דגברת דחוי הוא וכמ"ש סי' ס"ה ע"ש:

צא **א** צריך לחזור. ומי שהולך כל היום בלא חגורה מ"ל לחזור בשעת התפלה (ב"יריו): **ב** מכנסים. וה"ה חס בגדים מוכתים מתם על בטנו ומסמיקי בין לבו לערוה עד ס"ע ד: **ג** בגדי הראש. ומ"ש בסי' ב' שלא יצא ד"מ בגלוי הראש היינו מדת חסידות (ב"יריו): **ד** הנחת יד. ורש"ל מתיר וכ"ל דאין לסמוך עליו: **ה** לא יעמוד כו' ומהרש"מ סי' ל"ח תיקן שלא ליכנס במערבי בכ"ה ע"ש: אין להתפלל בלא בתי שוקים של לחר דנאחי היא לעמוד לפני הגדולי בבתי שוקים של פסחן ומכ"ש כשלבשין סגלל שהעקב מגולה וגם אין ללבוש בתי ידיים כדרך שוברי דרכים (ב"ח):

צב **א** וצריך לחזור. ולזוקא בגדולים אבל לקטני' ס"ל לא"מ לחזור כ"מ בגמרא דף כ"ג ובר"אש עסי' ע"ח. כתב ב"ח לעי"פ שבעוד סיפנה יעבור זמן התפלה אסור להתפלל עד סיפנה אפי' יכול לעמוד עד פרסה ע"כ ול"כ דאפשר דבזה יש לסמוך על הר"ף שמתיר לכתחלה ביכול לעמוד עד פרס וכ"מ סי' ס': **ב** בא"מ לנקביו. אל יתפלל תפלתו תועבה אבל אם יכול להעמיד עצמו שיעור הילוך פרסה אבל אם יכול להעמיד עצמו ש"ע פרסה לכתחלה לא יתפלל עד שיבדוק עצמו תחלה יפה: **ג** ואם מצא תפלתו נתעורר לו תאוה יעמיד עצמו עד שיגמור ולא יפסיק ואם בשערת ק"ש וברכותיו נתעורר בין לקטנים בין לגדולים קורא כדרכו: **ד** ודוקא שאינו ממהר כל כך דאין בזה משום כל תפקלו אבל בלאו הכי יותר טוב להפסיק (תשובת הרשב"א סימן קל"ח פסק דמותר והרמות הדסן סימן ר"ל פסק דאסור ונראה כן) ואם רצה להרחיק ולהטיל מים עושה: **ה** רחץ ידיו שחרית והסיח דעתו. אם יש לו מים אע"פ שאינו יודע להם שום הנה ואפילו היו ידיו מלוכלכות ונוטלן לתפלה אינו מברך וכדלעיל סימן ו': **ו** העומד בתפלה ונזכר שנגע במקום מטונף רי בנקיון עפר או צרורות או מחכך ידיו בכותל: **ז** מקום מטונף היינו (ב) מקומות המכוסין באדם לפי שיש בהם סלמולי זיעה וכן אם חיכך הראש: הנה (ג) ולכן אסור ליגע במקומות אלו בשעה שעומדים בתפלה **ח** לא יעסוק בתורה (כל בו) וכן בלאות בלוון והלף כ"מ ע"י בגד (מהרי"ל):

צא שיאזור מתניו ויכסה ראשו בשעת תפלה. ובו ס"ע:

א היתה טלית חגורה על מתניו לכסותו מותניו ולפטרה אסור להתפלל **א** עד שיכסה לבו ואם לא כסה את לבו או שנאנס ואין לו כמה יתכסה הואיל וכסה ערותו והתפלל יצא:

ב **א** צריך לאזור בשעת התפלה אפילו יש לו אבנט שאין לבו רואה את הערוה משום הכון אבל שאר ברכות מותר לברך בלא חגורה מאחר שיש לו **ב** מכנסים:

הנה ואין לבו רואה את הערוה (ל"ן פרק קמא דסנהדרין הר"מ פרק הרואה והגה' מיימוני פרק ה' מהלכות תפלה):

ג יש אומרים שאסו' להוציא הזכרה ספיו בראש מגולה וי"א שיש לסמוך שלא ליכנס בכ"ה **ג** בגלוי הראש:

ד יכובעים (קפילו בלגן) הקלועים מקש חשיבא כסוי אבל **ד** הנחת יד על הראש לא חשיבא כסוי

ואם אחד מניח ידו על ראשו של זה משמע דחשיבא כסוי:

ה **ה** לא יעמוד באפונדתו (מאסקה בלגן) ולא בראש מגולה ולא ברגלים מגולים אם דרך אנשי המקום שלא יעמדו לפני הגדולים אלא בבתי רגלים:

ו דרך החכמים ותלמידיהם שלא יתפללו אלא כשהם עטופים:

הנה ובעת הזעם יש לחנק בידיים בעבודת המפלה כעבודת קמיה מעריב ובעת שלום יש להתקשר בבגדים בלתי להתפלל (טור):

צב הנצרך לנקביו ודין רחיצה להתפלה ושאר הכנות לתפלה. ובו ס"ע:

א **א** היה צריך לנקביו אל יתפלל **ב** ואם התפלל תפלתו תועבה **א** וצריך לחזור ולהתפלל וה"מ שאינו יכול להעמיד עצמו שיעור הילוך פרסה אבל אם יכול להעמיד עצמו ש"ע פרסה **ב** יצא כדי עבר אבל לכתחלה לא יתפלל עד שיבדוק עצמו תחלה יפה:

וכל הנצרך לנקביו אסור אפי' בדברי תורה כל זמן שגופו מסוקן מן הנקיים (הגה' מיימוני פ"ד מהלכות תפלה) **ג** אם באמצע תפלתו נתעורר לו תאוה יעמיד עצמו עד שיגמור ולא יפסיק ואם בשערת ק"ש וברכותיו נתעורר בין לקטנים בין לגדולים קורא כדרכו:

הנה ודוקא שאינו ממהר כל כך דאין בזה משום כל תפקלו אבל בלאו הכי יותר טוב להפסיק (תשובת הרשב"א סימן קל"ח פסק דמותר והרמות הדסן סימן ר"ל פסק דאסור ונראה כן)

ואם רצה להרחיק ולהטיל מים עושה:

ג צריך קודם תפלה להסיר כיתו וניעו וכל דבר המורדו:

ד **ב** (**א**) צריך לרחוץ ידיו במים אם יש לו ואם אין לו צריך לחזור אחריהם עד פרסה והני מילי כשהוא הולך בדרך והמים נמצאים לפניו אבל אם צריך לחזור לאחוריו למקום מים עד מיל חזור יותר ממיל אינו חוזר. ואם מתירא שיעבור זמן התפלה **ג** ינקה ידיו בצרור או בעפר או בכל מידי דמנקי:

(ועיין לקמן סימן רל"ג):

ה רחץ ידיו שחרית והסיח דעתו **ד** צריכים נטילה לתפלה אם יש לו מים אע"פ שאינו יודע להם שום הנה לבליון ולא יברך ואם אין לו מים מזוסנים אינו צריך לחזור וליטול:

ו העומד בתפלה ונזכר שנגע במקום מטונף רי בנקיון עפר או צרורות או מחכך ידיו בכותל:

ז **ג** מקום מטונף היינו (ב) מקומות המכוסין באדם לפי שיש בהם סלמולי זיעה וכן אם חיכך הראש:

הנה (ג) ולכן אסור ליגע במקומות אלו בשעה שעומדים בתפלה **ח** לא יעסוק בתורה (כל בו) וכן בלאות בלוון והלף כ"מ ע"י בגד (מהרי"ל):

ט שלא יסיר חבר מותר להתפלל **לט** אחורי רבו:

כ יכל מקום שאין קורים בו ק"ש אין מתפללים בו וכשם שמרחיקים מצואה וסי' רגלים וריחרע וזכן הסת ומראית העין' לק"ש כך מרחיקים לתפלה:

כא **מ** היה עומד בתפלה ונחשתין תינוק בב"ה **מ** ישתוק עד שיביאו מים להטיל על המי רגלים או יהלך לפניו ד' אמות או לצדדיו או יצא מב"ה ויגמור תפלתו:

הנה ויותר טוב ליתן למקום אחר ולא לעשות מתם ע"ז בכדי לגמור את כולה ויצטרך לחזור לרחם (ב"ב כסם רוקח סי' ק"ד ועיין לעיל סימן ע"ט):

עטרת זקנים

שפוי להתפלל בפלון (פהרדס).

צא **א** עד שיכסה לבו כולו. וצריך ארם להכין בגדיו בתפלה וכן היו עושין קדמונים שמתעטפין עצמן בבגדים נאים בשעת תפלה (מור) לכן אין להתפלל בבתי שוקים של משחן אם לא ילבש עליהו מחסקי שקורין זאקן וסב"ש ש"ש לגעור באותן שלובשין בתי שוקי של פסחן ונוטלין פנאפיל שהעקב מגולה (מורי בב"ח בשם רבו) וכן אסור ללבוש בשע' תפלה בתי ידים שקורין הענשי"ך ומי שעושה כן עליו נאמר המקרא הזה אל תבואני רגל גאורה ויד רשעים אל תנדני וכן קבלתי בשם הרב מהור"ר יעקב פאלק ז"ל:

צב **א** היה צריך לנקביו. שעור הילוך פרסה. ושיעור פרסה הוא שערת והמש שעה. ודעתם כי זמן הפלה הוא שעה. ומעם לפני ומעם לאחרי ומעם שצריך כל אדם לשרותה הרי החומש לשלי שהיורת לכניה ולאחריה ואפילו יעבור זמן תפלה אם ה אמר להתפלל עד שיגיע נגיפו הרי (ב"ח ע"פ דברי הרמב"ם והר"אש ור"י) **ב** צריך לחזור ידיו במים כו' יצרך להזור אחריהם אף בעובר זמן תפלה (דברי"ף והרמב"ם והרש"בא בשם רבי' האי) ויא"א שאין צריך לחזור אחר מים בין לק"ש ובין לתפלה (תו' ור' הר' אש) ושמי שהרב אפי' אם יודע שלא יעבור זמן התפלה אפ"ה אין צריך לחזור אחר מים משא"כ בערבית כיון שאין צריך להמתין גאולה לתפלה אז שפיר קעביד אם מחמיר ומחדר אם"ם בין לפניו ובין לאחריו (מורי בב"ח):

ג מקום מטונף כו'. הנכוסים באדם לאפוקי במקום מגולה כגון בפנים ובצואר עד החזה ומרעוקה ו עד פרק הילדין דהנקרא עלבוג"ן קוהר ליגע במקומו הללו בשעה שעומד בתפלה או עוסק בתורה (ב"י רפב"ן בלבו):

ד צריכים נטילה. ואחר ברכות פסיעה דהיסח הדעת לא פסלוכ"מ סי' קע"ג ועב"י: **ה** לא יעסוק בתורה. לכ"ע דיבמקום בעלמא אע"פ שיש לו מים (כ"מ ברשב"א סי' קנ"ג) ועיש"ם סס"ל ד' וסי' קל"ח ס"ה:

ה אחות תועיל אפי' אם רבו לאחוריו דלא כמו שפתב ב"י כאן:

צא כתוב בזוהר ואתחנן מאן דקאים בצלותיה בעי לכסוי ריסיה ועינוי בגין דלא יסתכל בשכינתא. ע"ש מאן דפקח עינוי בשעת צלותיה מקדים עליה מלאך השתא כו':

צב (**א**) צריך לרחוץ כו'. תימה דהא פסק הרי"ף וכמ"ש בב"י דיש חילוק בין לפניו ובין לאחריו לענין מים ולדידי' צריך להמתין על המים אפי' אם יעבור זמן התפלה וכמ"ש ב"י בסס ר"עמ ומ"ש בגמ' דמהני כל מיני דמנקי היינו לק"ש דוקא אבל לא לתפלה וא"א שיש מים כאן דאם מתירא שיעבור כו' יקנה כו' וזה דעת הגה' והטור וכ"ה דקיש תומרת דתרוייהו זה אינו דאחרכה לרי"ף יש תומר דאסור להתפלל עד שיהיו לו מים: (ב) מקומות המכוסין כו'. בב"י הבי בסס כלם דהיינו כיד עד הפרק העליון הקרוי קובד"ן ובגאוהו עד החזה: (ג) ולכן אסור ליגע כו'. הגה זאת

עטרת זקנים

הנה הוא מעמד הנכון לתפלה ולא יעמוד בתפלה בלא חגורה ומכנסים ובגדים נאים ומכוסים ראשו ולבו

אלא מקומו אחר סעיף ז׳: (ד) טוב ליתן לדקה כו׳. דכתיב אמי בצדק אחזה פניך:

צב (א) לרוח מסתר רוחות. בב״י מביא בשם אבוהב״ח ל״ל ותימה על מהרי״ב שאמר מהגין לצפון ולדרום ולא היה לנו להתפלל אלא למזרח וכרחה היו לנו להחזיר הפני׳ בצד המזרח בשאנו מתפללי׳ לצפון ולדרום כדאמרי׳ בפ׳ לא יחפור דמצדד אצדדי פי׳ מי שמתפלל לצפון ולדרום יש לו להטות פניו לצד ח״י עכ״ל. ול״ל שזה התיקון של חזרת פניו לא מהני אלא במתפלל לצפון או דרום דאפשר בחזר׳ פניו למזר׳ אבל מי שמתפלל למערב לא מהני ליה חזרת פניו למזרח כי אי״ה לו להפוך פניו ממש לאחוריו לצד מזרח ולא אמרו בגמ׳ אלא מצדד אצדודי שטיט׳ לצד אבל לא לאחוריו וע״כ לא נקט מהרי״ל אלא מתפלל לצפון ודרום אבל לא למערב ואע״פ שהש״ע כתב בשם לרוח מסתר רוחו׳ אינו אלא מיירי דוקא מאותן שיושבים במערב של א״י שצריכים להתפלל למזרח כמו אנו אלא כתב דרך כלל שצריך להפוך פניו כנגד א״י לכל צד שיושבי׳ נגד א״י וע״כ כתב גם בזה דרך שם לכל רוח דמהני בזה בעיית פניו לצד של א״י בדר׳ האפשרי וזה דבר שהשכל מחייבו ונפקא לן בתי׳ שבח ותתפלל לרוח אחר אם הוא בצפון ולדרום יהפוך פניו לצד המזרח אבל אם שכח והתפלל למערב נראה דלא יהפוך פניו לצד דא״כ יהיה פניו נגד לפון או דרום ומ״מ נראה דא״ל להפסיק ולעקור רגליו כדי להתפלל למזרח דהרי אמרי׳ בגמ׳ בפ׳ לא יחפור דאיכא מאן דס״ל דבכיב׳ בכל מקום ובדיעבד יש לו לסמוך ע״ז ואין שייך כאן לומר כדו בר קיימת כו׳ כיון שאין אחרים מתפללים בחותה שעה לחזרת כל״ל: (ב) נגד זריחת השמש כתוב בלבוש דאדרות הללו הם נגד מערבית לפונית של א״י ע״כ צריך ליהר כשבונין ב״הכ שיעמדו כותל מזרחית שבו הארון ויעה לצד מזרחי׳ דרומית דהשמש מחזיר פניו כנגד א״י וכ״ה וקדמו קדמי׳ אבל אם יעמידו כותל מזרחית כנגד זריחת השמש מתש יש בה תרתי לריעותא חדא דאיטו מחזיר פניו לא״י כלל אחיד דזה אחר המינים שמשתחוים לשמש ע״כ יש להעמיד כותל מזרחית כנגד מזרחית דרומית דהשמש מחזיר פניו כנגד א״י וכ״ה וקדמו קדמי׳ אבל אם יעמידו כותל מזרחית כנגד זריחת השמש מתש יש בה תרתי לריעותא חדא דאיטו מחזיר פניו לא״י כלל אחיד דזה אחר המינים שמשתחוים לשמש ע״כ יש להעמיד כותל מזרחית דרומ

צה (א) להדמות למלאכי מעלה דיש פלוגתא דחד ס״ל כלכתבי׳ והוקש לב״י למה מביאו ונ״ל דיליף מסם לפרש דברי התרגום שמפרש מלאכים ל״ג גם כוונת התרגום כן שהרי בא לפרש מלת רגל שהרי ועמ״ש בסי׳ ל״ח עוד בס״ד: (ג) שיהיו עיניו למטה. והא דפירש״י בס״ל הביאו המור סי׳ ל׳ שצריך שיהיו חלוטות בב״הב שיהא מסתכל כלפי מטה ולבו נכנע קשה דהא צריך כאן שיהיו עיניו למטה חי׳ בסם שהוא דאין הכוונה שיסתכל כלפי מטה כ״ז התפלה אלא שעל דרך העברה אם יסתכל כלפי מטה יכנע לבו: (ג) היושבים על השמאלית. רש״ז להכשיל הגה ומי סבא בדרך וזה ספוק למלגן אם יכול לסמלגן מן הדרך במקום יב סלא יפסיקוהו עוברי דרכים יסתלק מם יג ולא יתפלל במלגן של עכ״ום סלא יבלבלוהו בני בבית אבל אם ח״ח לו להסתלק מן הדרך במקום סלא יפסיקוהו יתפלל במלגן יד בחיה קרן זוית (תרומת הדשן סימן נ׳ כ״ סימן ל׳):

צה כיון אבריו בששת הפלה׳ ובו ד סעיפים:

א לא יכוין רגליו זה אצל זה בכיון כאלו אינם אלא א׳ (א) להדמות למלאכים דכתיב בהן ורגליהם רגל ישרה כלומר רגליהם נראים כרגל אחד: ב (ו״ל כשעומד להתפלל יצא לפניו ג׳ פסיעות דרך קרוב והגשה לדבר שצריך לעשות (רוקח):

ב ג צריך שיכוף ראשו מעט (ב) שיהיו א עיניו למטה לארץ ויחשוב כאילו עומד בבית המקדש ובלבו יכוין למעלה לשמים:

ג ד מניח ב ידיו על לבו ה בפותין (פי׳ כקשורין) (ג) היסנית על השמאלית ד׳ ועומד כעבד לפני רבו באימה ביראה ובפחד ולא יניח ידיו על חלציו מפני שהוא דרך יוהרא: (וע״ל רים סי׳ ל״ז)

ד ו טוב לכוין רגליו גם בשעה שאומר קדושה עם ש״צ:

צו שימנעכל הטרדות כדי שיכוין׳ ובו ב סעיפים:

א ז כשהוא מתפלל (א) לא יאחוז בידו תפילין ולא ספר מכתבי הקדש

צו (א) לא יאחוז בידו תפילין. נראה פשוט דאין כאן אלא דבר הנוגע לעצמו ולא לאחרים ולא לבטל מצוה אחרת ולא לבטל מצוה אחרת ולא לבטל מצוה אחרת

המור בסי' ק"ח שצריך לחזור בשביל הפרוס כוונה בתכות מ"מ כאן אע"פ שלחזן ספר בידו אינו מן המנהג שיוכל להתכוין ואם ברור לו שמתכוין ודאי יצא ואם לא מתכוין לא יצא אלא דחכמים אסרו לכתחלה לחזון בידו ספר דקרוב שיבא לידי ביטול כוונה ויעשה ברכה לבטלה וזה פשוט לע"ד אלא שראיתי למו"ח ז"ל שכתב דאי עבר ותפס ס"ת או תפילין בידו צריך לחזור ולהתפלל וה תמוה מאוד: ומה שנוהגין שהש"ץ מחזיק בידו הס"ת ביום השבת ואומר יקום פרקן ואחר דברים אע"פ שא"ל כונה כמו תפלת י"ח מ"מ אנו רואין שמנהגים כן לכבוד תורתן התפלות וכאמת אין זה סידור לפי דברי רז"ל גבי תפלת י"ח ולמה יעשה כן בשאר תפילות. ל"ל כיון שכוונת הש"ץ אז להתפלל על מודי תורה בעוד יקום פרקן וע"כ מחזיק הס"ת בידו הוה כמו לובש בזמנו ולא עוד אלא לפי הנראה דאם תופס ס"ת בידו בשעת תפלת י"ח כדי שיכוה תורה שמים עליו ואימת התורה ועי"ז יהיה לו יותר כוונה אין איסור בדבר דע"כ לא אסרו בנמ' אלא בשאומר אותו לשמיר בעצמו כמ"ש ב"י בסס מ"ה רק לשמירה ולא לעשות בהן מצוה כו' אבל מ"מ אין להקל בזה בתפלת י"ח כיון שלא נמצא מפורש לאיסור: (ב) מפני שלבו עליהם. בב"י כ' שמפרש"י נראה שאחר דברי' שאין בהם הפסד אם יפלו מידו מותר להתפלל בעודן בידו והרר"י כ' בסס"מ. דבל הני לאו דוקא אלא תוחלת למילתא בקבו וה"ה שאין לו ליטול שום דבר בידו בשע' התפל' אלא שלבו בלבד כו' עכ"ל ונראה דאיה לזה מהא דאמרי' בס"ס ג"ז שמשוי שהוא פחות מד' קבין צריך להפסיקו לאחוריו משמע כל משוי אסור לבטלו לפניו: (ג) אז מותר ליטלו כו' ל"ל דמבטעם זה יש ליזהר ב"כ לחי שמתפלל מתוך הסידור שיהיה תחלה כל המקומות שצריך להתפלל בלותה תפלה ולא יחפש לחריתם בשע' שמתפלל כי יפסיק ע"י זה ולא יכוין יפה:

צן (א) לא ינהק. שמוציא רוח מפיו בריח המאכל שאכל. ולא יפסק פותח פיו כמי שרוצה ליטן: (ב) זורקו לשמאלו. בב"י הקשה בסס אבוהב דכאן טוען מעלה ליתיון האדם לקמן בדין ג' פסיעו שחולק בכבוד אחר לשמאלו מפני שהוא ימין דבריה והשאיר בג"ע ע"כ לא כתבו ג"כ בס"ע כאן ולעד"ן דהכא בשעת הקיקתו מסלק ממנו כבוד הבריה ומ"מ בעניין התכבדו מכובדים כו' ע"כ אלינן בתר ימין ומשמאל של האדם מבא"ל בג' פסיעות שהרי משחתה לשכינה ע"כ אזלי' בתר ימין דשכינה ותיתה על רגיטו הגדול אבוהב וה"ל שלא הרגישו

הקרש א ולא קערה מלאה ולא סכין ומעות וכבר (ג) מפני שלבו עליהם שלא יפלו ויפרר ותתבטל כוונתו: ב ולולב בזמנו מותר לאחוז ביד כיון שהאחז זה בידו היא מצוה אינו נמרד בשבילו:

ב ג מותר לאחוז מחזור אתפלות בידו בשעה שמתפלל הואיל ותופס לצורך תפלה עצמה לא מריר דומיא דלולב. ומשו' דלקיחתו מצוה לא מריר:

סגה ומ"מ אם לא היה בידו קודם שהתפיל לא יתיר אחריו בתפלה ליטלו אלא אם כן היה במקום מיוחד שהוא מוכן (ג) אז מותר ליטלו אפילו בתוך התפלה כדי להתפלל מתוכו: (הר"ש פרק מי שמתו)

צן שלא ינהק ולא יפהק בשעת התפלה: ובו ה"ם:

א (א) לא יפהק (רומה בלע"ז) ולא יפהק (פותח פיו לבלי חק) ואם צריך לפהק מתוך אונס יניח ידו על פיו שלא תראה פתיחתו (איזהר שלא יניח ידו על א סגנרו בשעת התפלה דהוי דרך גסות הרוח) (טור והרי"ף):

ב אסור לו ב לרוק ואם ג א"א לו שלא לרוק מבליעו בכסותו בענין ד שלא יהא נראה ואם הוא אסטניס (פי' שאינו יוכל לרחות דבר מאוס) ה ואינו יכול להבליעו בכסותו זורקו לאחוריו (ואם א"ל לזורקו לאחוריו (ב) ד זורקו לשמאלו אבל ו לא לימינו וכל שכן לפניו דאסור) (הר"יפ' מי שמתו) והא דלקמן ברים סימן קכ"ג שהוסיף פניו לצד שמאלו תחלה שהוא ימין של הקב"ה י"ל הטעם כיון שמעולם לא הרגה השכינה למעה מי' מ"כ אין השכינה כנגד המתפלל ולפיכך חלקו כבוד לימין דידי' ברקיק שהיא בשעת תפלה אבל כשסיסע אלשה פסיעות האדם מרחיק עצמו ממקום תפלתו והוא כנגד השכינה ולפיכך טוען שלא לשמאלו שאז הוא כנגד ימינו של הקב"ה (כ"י בסס אביו):

ג אם כינה עוקצתו ומשמש בבגדיו להסירה שלא תתבטל כוונתו אבל לא יסירנה בידו:

סגה ולוקח בשעת התפלה אבל אלא בשעת התפלה ז יכול ליטול כינה ולזורקה בב"ה (מ"ו) וע"ל סי' נ' סעיף י"ח:

ד ח אם נשמט מליתו ממקומו ח יכול למשמש בו ולהחזירו אבל אם נפל כולו אינו יכול לחזור ולהתעסק בו דהוי הפסק:

ה ט הנושא משאוי על כתפיו והגיע זמן תפלה פחות מד' קבין מפשילו לאחוריו ומתפלל ד' קבין מניחו על גבי קרקע ומתפלל:

צח צריך שיהיה לו כוונה בתפלתו: ובו ה סעיפים:

א י המתפלל צריך שיכוין בלבו פי' המלות שמוציא בשפתיו ויחשוב כאלו שכינה יכבנדו ויסיר כל המחשבות הטורדות אורו עד שתשאר מחשבתו וכוונתו זכה בתפלתו ויחשוב כאלו היה מדבר לפני מלך בשר ודם היה מסדר דבריו ומכוין בהם יפה לבל יכשול ק"ו לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה שהוא חוקר כל המחשבות וכן היו עושים חסידים ואנשי מעשה שהיו מתבודדים ומכוונין בתפלתם עד שהיו מגיעים להתפשטות הגשמיות ולהתנבאות כת השכלי עד שהיו מגיעים קרוב למעלת הנבואה ואם תבא לו מחשבה אחרת בתוך התפלה ישתוק עד שיתבטל המחשבה ויצריך שיחשוב בדברים המגיעים הלב ומכוונים אותו לאביו שבשמים ולא יחשוב בדברים שיש בהם קלות ראש:

הגה ויתבונן קודם התפלה מרומות הלב והתפלה ובמפלות האדם ויסר כל מעניני האדם מלבו (הר"י ריש פרק אין עומדין) ואסור לאדם לבקש רחמים א בגיון הקפני' בב"ה כדי לקבוע בלבו שאין אהבה לאמצע המקום ברוך הוא: (בגיפין אלא סי' קס"ג מגודה פ' כיצד מברכין)

ב לא יתפלל ב במקום שיש דבר שמבטל כוונתו ולא ג בשעת המבטלת כוונתו (טור בשם ר"מ מרוטנבורג הגה"מ פ"ל מהלכות תפל') ועכשיו אין אנו נזהרין בכל זה מפני שאין אנו מכוונין כ"כ בתפל' ד יתפלל דרך תחנונים כרש המבקש בפתח ובנחת ושלא תראה עליו ד כמשא ומבקש ליפטר מסנה:

ד ה התפלה היא במקום הקרבן ולכן צריך לזהר שתהא רוגמת הקרבן בכוונה ולא יערב בה מחשבה אחרת כמו מחשבה שפוסל בקדשים וכעומר

עטרת זקנים

צן א התפלות סי' ל' ויטוב להתפלל מחוך הכתב כי' הכתב מעורר חכונ' (הגי') ואף בהגהת ריש"ן תפלת י"ח יהיה קרוב פרצות לעניו להיות אוניו מקוורות על סדר שאומר הש"צ ולא יפנ' מחשבותיו אבל (הוצאו' חיים):

צן א לחנוח ירן על מנטרו. וכן כל מה שנראה שיש נסורה רוח יש לזקר מסנו בעמדו בתפלה לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה ומה שהחזנים בשמנביהים קולם מנתין יריחם על הלחי אין בכך כלום כיון שאינם עושין ליוהרא ולגנות רוח אבל שלא בשעת זמר יש לסרות בידם ונם אם יכולין לנגן ולא יצטרכו להגיה ידיהם על הלחי סי' מאוד (לחם חמורות) ב בזורקו לשמאלו. ו' א לימינו אבל לא לשמאלו ומבא ראשונה עיקר כי אין לקרקר בשעת הרקיק לימין הקב"ה כי אין לחשוב באותו המעשה כאלו הקב"ה נגדו (דרכי משה) בב"ל ע"כ:

פרי חדש

סימן מז

בוחיטיכו: ומ"ם עוד פיס בהסחסק לי פני בקורס ק"ס כחוך לם מיד בלי הפסק מין נתן שם ספק ולא לזכות הרחב"ר ול"ל אלא מפילו לשם ברס"ם ולמפילה דמסמוכ' דלא מני מקור ק"ם. גם מ"ם עוד מחכר מיילו מקום הבמיק בין נרבת מחוכ' לעיחודו מין בכך כלו' זה לא מיה נגה בנרה ומוא מנחכתר לעיל בחורך ומבר מביגו בזה הבא"ל ול"ל ויפה כיון בע"ל דנוק הרוכ בבל זה ומחוך ברבוס בכחב נחביגו לחדין מחמ"ר מכמבר לחחכה דגם יחזור לבבך כבל' החורה כדי לבמור ליחוד בל מיום לם לא אלא מסיק נירס' מבוחיה כולי יחה' בחב מ"ג ול"ב בל"ל בבס מבחלי הבוכב ול"ל בבס הרבב"ם ול"ל ודין מי מקרחוחו לבריות בחורה קודם מינוך ברבת בחורה לבקן בי' בל"ם מבינ מ' ומ"ם ז' מ"יב בר"ז בבן שלא יכן חגל לם יבן ובקב בחנות ליגם

באר הגולה

לחרוחה בבבן ודני יוגם:

מגרבות בר ב"ם בסס בבמי' ר"מ' לסס בחנם' הבגיגו' בה:

מגרבות ב' ב"מס"ק והבור ב"מס"ק מיוחד' בר הגרבות בבן ומ"ל מי ב'

עטרת זקנים

צן א התפלות סי' ל' ויטוב להתפלל מחוך הכתב כי' הכתב מעורר חכונ' (הגי') ואף בהגהת ריש"ן תפלת י"ח יהיה קרוב פרצות לעניו להיות אוניו מקוורות על סדר שאומר הש"צ ולא יפנ' מחשבותיו אבל (הוצאו' חיים):

צן א לחנוח ירן על מנטרו. וכן כל מה שנראה שיש נסורה רוח יש לזקר מסנו בעמדו בתפלה לפני מלך מלכי המלכים הקב"ה ומה שהחזנים בשמנביהים קולם מנתין יריחם על הלחי אין בכך כלום כיון שאינם עושין ליוהרא ולגנות רוח אבל שלא בשעת זמר יש לסרות בידם ונם אם יכולין לנגן ולא יצטרכו להגיה ידיהם על הלחי סי' מאוד (לחם חמורות) ב בזורקו לשמאלו. ו' א לימינו אבל לא לשמאלו ומבא ראשונה עיקר כי אין לקרקר בשעת הרקיק לימין הקב"ה כי אין לחשוב באותו המעשה כאלו הקב"ה נגדו (דרכי משה) בב"ל ע"כ:

פרי חדש

סימן מז

בוחיטיכו: ומ"ם עוד פיס בהסחסק לי פני בקורס ק"ס כחוך לם מיד בלי הפסק מין נתן שם ספק ולא לזכות הרחב"ר ול"ל אלא מפילו לשם ברס"ם ולמפילה דמסמוכ' דלא מני מקור ק"ם. גם מ"ם עוד מחכר מיילו מקום הבמיק בין נרבת מחוכ' לעיחודו מין בכך כלו' זה לא מיה נגה בנרה ומוא מנחכתר לעיל בחורך ומבר מביגו בזה הבא"ל ול"ל ויפה כיון בע"ל דנוק הרוכ בבל זה ומחוך ברבוס בכחב נחביגו לחדין מחמ"ר מכמבר לחחכה דגם יחזור לבבך כבל' החורה כדי לבמור ליחוד בל מיום לם לא אלא מסיק נירס' מבוחיה כולי יחה' בחב מ"ג ול"ב בל"ל בבס מבחלי הבוכב ול"ל בבס הרבב"ם ול"ל ודין מי מקרחוחו לבריות בחורה קודם מינוך ברבת בחורה לבקן בי' בל"ם מבינ מ' ומ"ם ז' מ"יב בר"ז בבן שלא יכן חגל לם יבן ובקב בחנות ליגם

דבר. כגון במקום שיש דבר חדש שמריח: נ בשעה וכו'. כגון הבא מן הדרך: ד מפשחוי. פי' אע"פ שאומרה בלשון תחנונים אם אינו מתכוון שצריך דבר ובא לבקש מלפני המלך אלא שמתפלל מפני החיוב לגאת ידי חובתו זה אינו נכון:

באר הגולה

קכח לשון וסמ"ק ס"ל
ב: לענין סד ל"ס
בסמ"ק סימן יח
שימגין כ"ד מאמר
מועד:

עטרת זקנים

צח א ושאלא דעון
רבר ביע
לקיר וכן שאלא דעון
ביע לקרקע דומא
דקרקע (סור) מכל
מקום ליכא עבוגא
ברבר ולא אסר
שאלא דעון ביע לבין
כן הסובה וכן נוהגין
לישבת על הקרקע
ביום הכפורים עשבי
ביבשים וכן נוהגין
לישבת מחצלת
בט"ב ועומרים
עליהם ומתפללים
(מור' בב"ח):

צט א אם עבר
זמן התפלה
משלים אותה בתפל
שאחריה כתוב שהנ
ואני התחיל לשתו
אחר שרגיע הזמן
התפלה. וי"א אם
התחיל לשתות אחר
שהגיע הזמן התפלה
יש לדונו כמודר ואין
לו תשלומין (ע"ל
סימן ר"ה) אבל שאר
ברכות יכול לברך
אף על פי שהוא
שכור אף שלענין
צוארה אין חילוק
(מורי בב"ח) ברוך
מיל: רוקא בתרוך
ברגליו אבל הכ"ב
אין מפיג ארץ הזן
אלא ברוכב שלשה
מילין (עיטרון הף
ס"ר ב"י הגהות
מיימון). ויש מי
שכתב בשם רביעית
יש לתקל אפילו
רכב מיל מפיג ארץ
דין אבל באם
שתה יותר מרביעי
אז אין הברך מפיגו
בין הוא מהלך ובין
הוא רוכב אפילו
בם מילין כן משמע
התלמוד וכ"ל:

ערי הדש

סימן סז
ג"ה: נ"ל לענין לברך הקדש
מילתו לנסוקי חס ר"ל
בכתב בגרסת הטורה
מל חתומל מוקרות עד
סחרית אחר וכן הוכח
מכח דאחרי נסמ"ק
ז"ל ר' הלי: כי אמי
אומנין סניתין הוס
קרייתו קחי ורב לתנוי
פרקין בסמרא דמי כ
הוס מוקדים וקא מסי
ידיס וכיון מי נרגת
מחוורס וחנ"ג נכנ' הוס
קורס נעיס לסוקמי
נכנ"ס ומן ק"ס מיס
בה מיכה הוס ביחוריס
דהלמודא דמאקי
בס מחיליה כולה סגיע ומן
מ"ס ולסמיה לחדין הסך ס'
ר"ס לחתן לומר בכל
כני ומנין סניתין בה
מחרמי בכו סנס אחר
לקוס קודס ס"ה ומפ"י
כן קאמר סמוס מברך
ברכה מחוכס ונכלס
מיחס מ"ר ל"ל רחוה
מוכן כנגיה ל"ל דבנה דכרי
לגלוד מקרוס חכלס
מפלי סכנים ומכה
מע"ג בחיכה ביהוחה
לנשלוס בכלה מסה ומן
ר"ס בכ"ל ובסקדחה
אבר מוסר חיסה
כבי

צח (א) ומעוטה דחיה דעבודה בעוד כתוב בהשומה המעלים בכהנים בשעת העבודה ובקבס הה. אסיק לגליל סיון לס דבמלאכים בעיגולה בכהנים דיליף לס מדבל יעבה ל כתיב בבי מעלמי ובכה כתב מה ב"ו מס ולא עלס בידו לחתן. ול"ל בודאי הכהנים בשעת הילוכן לחזבה מתם שקא בגל בודל כרכתיב לא תעלה בחעלות וגו' ומתם ילוף חד מלא לתפלה וח"כ גם בשעת עבודה היס עבודה הכהנים כן המקום כתקום עבודה היס לכל לדבר מלא חוקו ח"ד דיליף לתפלה מדבל ימים ס"ו מבריך להעלותה ומהלא זה מוילא גם הכהנים בשעת עבודתם ע"כ כן הים דתפל"ב בין עבודה וע"כ ברוך אתה: אלא דכהנים בשעת עבודתן לא מלו דגלהם כמו בעליתן לבמה ולא כתב הטור כאן השאלות הנלב בכהנים בשעת עבודה. דומה השאלות הכהני' בעבודה עניין חוא עם השאלות הנתפלל לפן הדיעות לתר כדאית לה בעבודה כהנים ולגר כדאית לה בעבודה כהנים ולא כאן אלא לאחר מהכתוב התפלה לעבודה בלא לסון ברורה: (ב) ולא יתקנו בעור כתוב שד ביטו לקרבנו והוקשה לכ"י מהיכן למד כן הלא הסיטו סאן כבש ע"ו ולעלד דשם דעל נסה ב' קחי דהא דנמלה דחליה בינו לקיר קא"ר דסה דוקא בנסה י' כהלעיל דסה בחלע' נגד נעפו וכתו כן מחנין הנלוה בים הנסק בנסה ב' דסה מע' (בחרעה החס לא סייך) כחרעה סיכתא דמי וחע"ם שבחלילה ב' רלפה הוי הנסק חפי' בפחות מב' חחס לא סייך חרעה סיכתא דחסר להוסיף על הרלפה חפילו כ"ם כדאי' ד"ל ב"ה חלא דבנה הס שוים לענין אם לא מקרי חרעה סיכתא כגון בנבוה י' ביטו לקיר ותחת רגליו כביטו ב' הוה כיון חמינה דרלפה חפילו כ"ם וח"ל הא לגליל נתן עשה לאסור בנבוה ב' משום שאין נבוה לפני המקום שנאמר מתעמקים קראתיך י"ל דבביטו הטור לא נתכוון כאן אלא לעלתה מדיני עבודה ולעשה חביב כל מילי דשיש הסע"ב חסב גם דבר זה מעניין חלילה שאין הס אע"פ שיש לזה טעם פלא"ה כל לנכון אבל מעולם לא עלתה ע"ד רביטו הטור לאסור לעמוד על פתות מב"ע חפילו לעלות מן התובה:

צט (א) משלים אותה תפלה דקשיב בשוגג. וכב"י הביא דברי הר"אם על מעשה דבני ר"ג שהיו בחים מבית המשתה ול"ל לא קריטו אם לא מתוך לבם אחר המשתה והחריך ב"י בביאור דבריות מהכי אחרים עד הגן החתה ותי' הר"אם דבני ר"ג לא היו מאמר לא מתוך לבם אחר המשתה ומכל מקום בכל הלילה לא היו מבורים מחמת תמות המשתה ת"ר ר"מ בר אבא דרך מיל ושיעה כ"ם מפיגין את היין ר"ג כ"ל אבא מפיגין כל כ"ם ומ"ל הא לגליל נתן עשה לאסור בנבוה ב' ר"ג עסי' רוכב כו' כיון שהגיע לכוכב בא ח' לטחול על דרגו אחר לה מעגו כלום אחיטו רביעי' יין מה אבא ומ"ל הן אמ"ל כ"ב שייל אחריו עד שיפיג ייבינו ומיל אחרי הלגן' מילין וכו' ומשני אחני יין האחלקי דמשכר מפיגי כ"ם ולא מפיגי מה אבא ומשני רבוב אחני פירס"ר דאין לו מלאכה בדבריות מהכי אחרים ל"ק רבוב אחני פירס"ר לרמי בר אבא דאחר דרך מיל ה"ה תנא ג' מילין ל"ק רבוב אחני דאין לו מלאכה לפיכך אין מפיג ל"כ לפ"ז לחדנו שבבוב יש קולא ואומרא דהיינו בלא מה הרביעית שמומר בתוכ ולא סבי בביעור מיל רק לריך יותר ומה מחי דאמר בגמרא במסקנא רבוב אחני אבלא אחני בבוב דמהלך לא מחני בלל דרך ובבוב מהכי יוזה מ"ם בגמרא אחלה רבוב אחני ע"כ בהדיא בה"ל אם אמ"ל קשיא בלא הטור אבי קושיות חדא ח"כ היה לו לכתוב דברביעות לא מהכי שיעור מיל בבוב אבל דאין ביותר מרביעית היה לו לכתוב דבני ב' מילין ולמה כתב אחם בזה דדרך מפיג ועל הרי"ף והר"אם לתמוה יותר דהם לא כתבו דך חילוק דבין רביעית לתהלך בתנלו רק כתבו חילוק בין רביעית לבין מיל ובאותר מרביעית לא אבי ולא זכרו כלום מבבוב ונלע"ד דה"ג ס"ל דאע"ג דלפי מה דאמרי' אחם דאחרים להבי כו' ח"ל לן לומר אחני אלקי דמשכר אפי' מ"מ מבטל מדברי ר"ג בגרייתא דיש חילוק בזה מדהר"ג בלומר אחני רביעית יין האחלקי ולא אחר אחם יין אלא דאחלקי אחיר אפי' לפי הא"ר אלא דאחלקי אחר דמשכר אפי' לפי הא"ר לן בזה ומ"ה כיון דלפי האחת אחלקי אחיר אפי' אפשר שהוא משכר יותר מיותר מרביעית אחם יין וכל לגבנה דאלמודא דאחר דמשכר אפי' ובכלל בזה אפי' מיותר מרביעית ח"כ יש לנו לומר כיון דיש מעלות ברבוב אפי' ממהלך אינה לאחת דדוק באחלקי הגרוך ר"ג ברבוב ג' מילין אבל בחתם יין אחיטו מרביעית ומבוב הסברא מותנת דסבי בדרך מיל ובאותר מרביעית לא סבי ולא זכרו כלום מרבוב ונלע"ד דה"ג ס"ל דאע"ג דלפי מה דאמרי' אחם דאחרים לא אבל הריף ובר"אם ס"ל בהא דפקיקא לחומרא כיון דלא אחפרר בין עניין יין האחלקי אחלי לחומרא ואחפסי משום לא סגנו בכל יותר מרביעית דלא אבי דסב ולא אבי דרך כתו במהלך והא דלא כתבו דיאחר מרביעית אבי ברבוב בג' מילין אבל אחר מרביעית אחיר אפי' מרביעית אבי אחם יין אלא דאחלקי לחומרא אם הרבה לשתות מלא ביותר מרביעית אחיר אפי' אחלקי ע"כ לא שייך לחיוקנו בזה דמהכי"ג ביטו ג' מילין והפוסקים לא נקטו כלל דין אחלקי אחיטו מלוי כלל ביטו כל"ל: (ג) ובכן אין מזהרין כו' זה קאי אחחוי אחין בו אחסר אלא לבחלה אבל בשכר אחפלתו חועבה ולאו אם לחבר אחיטו לדידן והמתפלל כשהוא שיכור צריך לחזור ולהתפלל כמ"ם אחו' בפ' הדר והכ"ל כתב בשם אחרלבי דאחתה אין מהרין משום דבלא"ה אין אחו מכוונים כ"כ זה קאי אחחר אחלי דמשמעתין כגון הבא מן הדרך אלא אחתפלל לגבר הגמ' ובן ר"ל לא מלגלי ביומא דרתחן וכמ"ש ב"י אח"כ בשם הג"מ אבל לא אחפלה אשור שריה חעבה ואחרון יש בחרבי ובבר הוגה בחרבי דשם

קראקא

(א) ומעוטה דחיה דעבודה בכהנים בשעת העבודה ובקבס הה. אסיק לגליל סיון לס דבמלאכים בעיגולה בכהנים דיליף לס מדבל יעבה ל כתיב בבי מעלמי ובכה כתב מה ב"ו מס ולא עלס בידו לחתן. ול"ל בודאי הכהנים בשעת הילוכן לחזבה מתם שקא בגל בודל כרכתיב לא תעלה בחעלות וגו' ומתם ילוף חד מלא לתפלה וח"כ גם בשעת עבודה היס עבודה הכהנים כן המקום עבודה היס לכל לדבר מלא חוקו ח"ד דיליף לתפלה מדבל ימים ס"ו מבריך להעלותה ומהלא זה מוילא גם הכהנים בשעת עבודתם ע"כ כן הים דתפל"ב בין עבודה וע"כ ברוך אתה: אלא דכהנים בשעת עבודתן לא מלו דגלהם כמו בעליתן לבמה ולא כתב הטור כאן השאלות הנלב בכהנים בשעת עבודה. דומה השאלות הכהני' בעבודה עניין חוא עם השאלות הנתפלל לפן הדיעות לתר כדאית לה בעבודה כהנים ולגר כדאית לה בעבודה כהנים ולא כאן אלא לאחר מהכתוב התפלה לעבודה בלא לסון ברורה: (ב) ולא יתקנו בעור כתוב שד ביטו לקרבנו והוקשה לכ"י מהיכן למד כן הלא הסיטו סאן כבש ע"ו ולעלד דשם דעל נסה ב' קחי דהא דנמלה דחליה בינו לקיר קא"ר דסה דוקא בנסה י' כהלעיל דסה בחלע' נגד נעפו וכתו כן מחנין הנלוה בים הנסק בנסה ב' דסה מע' (בחרעה החס לא סייך) כחרעה סיכתא דמי וחע"ם שבחלילה ב' רלפה הוי הנסק חפי' בפחות מב' חחס לא סייך חרעה סיכתא דחסר להוסיף על הרלפה חפילו כ"ם כדאי' ד"ל ב"ה חלא דבנה הס שוים לענין אם לא מקרי חרעה סיכתא כגון בנבוה י' ביטו לקיר ותחת רגליו כביטו ב' הוה כיון חמינה דרלפה חפילו כ"ם וח"ל הא לגליל נתן עשה לאסור בנבוה ב' משום שאין נבוה לפני המקום שנאמר מתעמקים קראתיך י"ל דבביטו הטור לא נתכוון כאן אלא לעלתה מדיני עבודה ולעשה חביב כל מילי דשיש הסע"ב חסב גם דבר זה מעניין חלילה שאין הס אע"פ שיש לזה טעם פלא"ה כל לנכון אבל מעולם לא עלתה ע"ד רביטו הטור לאסור לעמוד על פתות מב"ע חפילו לעלות מן התובה:

צט (א) ומעוטה דחיה דעבודה בכהנים בשעת העבודה ובקבס הה. אסיק לגליל סיון לס דבמלאכים בעיגולה בכהנים דיליף לס מדבל יעבה ל כתיב בבי מעלמי ובכה כתב מה ב"ו מס ולא עלס בידו לחתן. ול"ל בודאי הכהנים בשעת הילוכן לחזבה מתם שקא בגל בודל כרכתיב לא תעלה בחעלות וגו' ומתם ילוף חד מלא לתפלה וח"כ גם בשעת עבודה היס עבודה הכהנים כן המקום עבודה היס לכל לדבר מלא חוקו ח"ד דיליף לתפלה מדבל ימים ס"ו מבריך להעלותה ומהלא זה מוילא גם הכהנים בשעת עבודתם ע"כ כן הים דתפל"ב בין עבודה וע"כ ברוך אתה: אלא דכהנים בשעת עבודתן לא מלו דגלהם כמו בעליתן לבמה ולא כתב הטור כאן השאלות הנלב בכהנים בשעת עבודה. דומה השאלות הכהני' בעבודה עניין חוא עם השאלות הנתפלל לפן הדיעות לתר כדאית לה בעבודה כהנים ולגר כדאית לה בעבודה כהנים ולא כאן אלא לאחר מהכתוב התפלה לעבודה בלא לסון ברורה: (ב) ולא יתקנו בעור כתוב שד ביטו לקרבנו והוקשה לכ"י מהיכן למד כן הלא הסיטו סאן כבש ע"ו ולעלד דשם דעל נסה ב' קחי דהא דנמלה דחליה בינו לקיר קא"ר דסה דוקא בנסה י' כהלעיל דסה בחלע' נגד נעפו וכתו כן מחנין הנלוה בים הנסק בנסה ב' דסה מע' (בחרעה החס לא סייך) כחרעה סיכתא דמי וחע"ם שבחלילה ב' רלפה הוי הנסק חפי' בפחות מב' חחס לא סייך חרעה סיכתא דחסר להוסיף על הרלפה חפילו כ"ם כדאי' ד"ל ב"ה חלא דבנה הס שוים לענין אם לא מקרי חרעה סיכתא כגון בנבוה י' ביטו לקיר ותחת רגליו כביטו ב' הוה כיון חמינה דרלפה חפילו כ"ם וח"ל הא לגליל נתן עשה לאסור בנבוה ב' משום שאין נבוה לפני המקום שנאמר מתעמקים קראתיך י"ל דבביטו הטור לא נתכוון כאן אלא לעלתה מדיני עבודה ולעשה חביב כל מילי דשיש הסע"ב חסב גם דבר זה מעניין חלילה שאין הס אע"פ שיש לזה טעם פלא"ה כל לנכון אבל מעולם לא עלתה ע"ד רביטו הטור לאסור לעמוד על פתות מב"ע חפילו לעלות מן התובה:

צט (א) משלים אותה תפלה דקשיב בשוגג. וכב"י הביא דברי הר"אם על מעשה דבני ר"ג שהיו בחים מבית המשתה ול"ל לא קריטו אם לא מתוך לבם אחר המשתה והחריך ב"י בביאור דבריות מהכי אחרים עד הגן החתה ותי' הר"אם דבני ר"ג לא היו מאמר לא מתוך לבם אחר המשתה ומכל מקום בכל הלילה לא היו מבורים מחמת תמות המשתה ת"ר ר"מ בר אבא דרך מיל ושיעה כ"ם מפיגין את היין ר"ג כ"ל אבא מפיגין כל כ"ם ומ"ל הא לגליל נתן עשה לאסור בנבוה ב' ר"ג עסי' רוכב כו' כיון שהגיע לכוכב בא ח' לטחול על דרגו אחר לה מעגו כלום אחיטו רביעי' יין מה אבא ומ"ל הן אמ"ל כ"ב שייל אחריו עד שיפיג ייבינו ומיל אחרי הלגן' מילין וכו' ומשני אחני יין האחלקי דמשכר מפיגי כ"ם ולא מפיגי מה אבא ומשני רבוב אחני פירס"ר דאין לו מלאכה בדבריות מהכי אחרים ל"ק רבוב אחני פירס"ר לרמי בר אבא דאחר דרך מיל ה"ה תנא ג' מילין ל"ק רבוב אחני דאין לו מלאכה לפיכך אין מפיג ל"כ לפ"ז לחדנו שבבוב יש קולא ואומרא דהיינו בלא מה הרביעית שמומר בתוכ ולא סבי בביעור מיל רק לריך יותר ומה מחי דאמר בגמרא במסקנא רבוב אחני אבלא אחני בבוב דמהלך לא מחני בלל דרך ובבוב מהכי יוזה מ"ם בגמרא אחלה רבוב אחני ע"כ בהדיא בה"ל אם אמ"ל קשיא בלא הטור אבי קושיות חדא ח"כ היה לו לכתוב דברביעות לא מהכי שיעור מיל בבוב אבל דאין ביותר מרביעית היה לו לכתוב דבני ב' מילין ולמה כתב אחם בזה דדרך מפיג ועל הרי"ף והר"אם לתמוה יותר דהם לא כתבו דך חילוק דבין רביעית לתהלך בתנלו רק כתבו חילוק בין רביעית לבין מיל ובאותר מרביעית לא אבי ולא זכרו כלום מרבוב ונלע"ד דה"ג ס"ל דאע"ג דלפי מה דאמרי' אחם דאחרים לא אבל הריף ובר"אם ס"ל בהא דפקיקא לחומרא כיון דלא אחפרר בין עניין יין האחלקי אחלי לחומרא ואחפסי משום לא סגנו בכל יותר מרביעית דלא אבי דסב ולא אבי דרך כתו במהלך והא דלא כתבו דיאחר מרביעית אחיר אפי' מרביעית אבי אחם יין אלא דאחלקי לחומרא אם הרבה לשתות מלא ביותר מרביעית אחיר אפי' אחלקי ע"כ לא שייך לחיוקנו בזה דמהכי"ג ביטו ג' מילין והפוסקים לא נקטו כלל דין אחלקי אחיטו מלוי כלל ביטו כל"ל: (ג) ובכן אין מזהרין כו' זה קאי אחחוי אחין בו אחסר אלא לבחלה אבל בשכר אחפלתו חועבה ולאו אם לחבר אחיטו לדידן והמתפלל כשהוא שיכור צריך לחזור ולהתפלל כמ"ם אחו' בפ' הדר והכ"ל כתב בשם אחרלבי דאחתה אין מהרין משום דבלא"ה אין אחו מכוונים כ"כ זה קאי אחחר אחלי דמשמעתין כגון הבא מן הדרך אלא אחתפלל לגבר הגמ' ובן ר"ל לא מלגלי ביומא דרתחן וכמ"ש ב"י אח"כ בשם הג"מ אבל לא אחפלה אשור שריה חעבה ואחרון יש בחרבי ובבר הוגה בחרבי דשם

קראקא

ר"ח קא ומו"ח ז"ל הארוך בזה דצריך לחזור ולהתפלל בזה וכבר הפליגו בחרטה בעונם מי שמתפלל בסברות וחמרו שמי שמזהיר בזה סוגרין הגרות בעדו וילפוה מקרא ומכלל הן לתה שומע לתו ח"ו ע"כ צריך לחזרה יתירה בזה:

ק (א) אבל כשמתפללין כו' בב"י הביא כן בשם הרר"מ והסיק בל"ע והכ"י עלמו כתב דאפי' כשכתובה לפניו יסדר תחל' כו' מ"מ יפה פסק רמ"ח שתפלה מתוך הסידור מהני דהא עדיפא מה דאסכחן מה דמהני תפל לענין שתתפל' בר"הוי"כ בקול רם כמ"ש בסי' שתח"ן והוא מדין התלמוד לאיסור נמור דאלי להטעות את תגירו ואפ"ה קי"ל שם דאין לחוש לזה כיון שיש סידור בידו ק"ו בזה מ"ל נראה דבתפלה שצריך להבין בכל הדברי בפרט בפיוטי שחשוב פרושם אם לא בנתיב דעה רבה עליהם ודאי צריך להסדיר תחלה ולא מהני לו ספר בזה וזה פשוט:

קא (א) כדי שילמדו ממנו בני ביתו: ביר"ש אמרי' ר' יוחנן כל הוי מלמדי בני בניתה הוי מתפלל בלחישה וכל הוי מלמדי בניתי הוה מלמדי בקלא עד דילפון מינה בני ביתה לטתה ופר' הטור דהאי עד דילפו' הוה כמו כדי דילפון דאל"כ אלא לא הוה כתכוון לזה אלא דבר זה נתפשט בעקרה שהיו לומדים ממנו בני ביתו קשה שהרי איסור יש להגביה קולות ל"ל דעד שלו הוה שלא היה יכול להתכוון בלחש זה נחש לגלגלי לר' יונה שכלו זמן שהתפלל בבה"כ הוה מתפלל בלא כוונה כיון שהיה צריך להתפלל בלחש אלא ע"כ לא מטעם זה אלא כדי שילמדו מתנו וכ"ל נראה דס"ל דאף שהתעתיק בזה הירוש' כי היכי דילפו' מינו' כו' מ"מ ב"י אבל הר"אם כתב ח"ל עי"כ היה מתפלל לעורר רוח הכוונה עד שבני ביתו היו שומעים ולומדים התפלה ממנו וה"מ ביחיד כו' עכ"ל נראה דס"ל דאף אם יוכל לכוון בלחש מ"מ אינו יוכל לכוון כ"כ כמו בקול מיקרי אינו יכול לכוון ויכול להתפלל בקול ביחיד וא"כ מתורץ מה שהוקש לטו' כפי שזכרנו וכן ל"ל: (ב) אפי' בלבד לעורר הכונה ולהטעו' לא חייבי' כיון שמדורי' ומקזורי' בידם: (ג) ומ"מ יזהרו כו' הטעם דאז בודאי יבלבל את חבירו ומ"מ נראה בחוני שמגביהים קולם כדי לעורר הכוונ' ולהשמיע שפיר לבריותו ודאי שפיר עבדי דעיק' תפלת הש"ץ מיתקנה דוק' בקול רם אלו אותם שעושין כן להראות קולם ודאי עושי שלא כהוגן ובענין שהרב הרשב"א בענין מה שהאריך הש"ץ בניגונים הביאו לקמן: (ד) אלא בל"ה: לפי שאין מ"ה מקרקין לגשון אחרית וה"ה לשאר לשונות חוץ מלשון אבלות א"ל מלין: (ה) חוץ מלשון ארמי: כ"כ הטו' פ"ק דשבת שהקשו ולא לפי' מחשבות האדם יודעים המלאכים ואמאי אין מכירין בלשון ארמי אלא ודאי שמבינים הכל אלא לשון זה של ארמי דוקא מנוה בעיניהם ולא שאר לשונות:

קב (א) אשר ליבו כו' בטור ליתי לה מקרא דאמר אני האשה הנלבת עמכה דמשמע שהיה עומד כמותה כיון שהיה בתוך ד"א שלה: ויקשה הא עלי תשבה לסברה ולא מתפללת אלא מחמת שגעון הסברות היא מגעגעת בספתיה וכן פירש"י בשמואל ויתשבה עלי מ"מ סיה לא שמיה שם להתפלל בתוך ד"א שלו אלא כיון שראתה אותו עומד כמותה וה"ק אני האשה שהתפללתי בתוך ד"א שלך הוא מחמת שהייתי מלבת עמך ואתה עומדת כמותי: והתו' מפרשים שיליף לה מה"ת של עמכה להורות שאני באתה ה' ממך ע"כ נלבתי להתפלל אע"פ שאתה יושב ולפי"ז הוה עלי יושב בתמת: (ב) כיון מן הנדרין: כ"כ גם המור ולא זכר מלאחריו כלום ונתן סי' דבה בני י"ב דהיינו י"ב תגות לב' דותות מלפניו וב' לאחריו ס"ל דמותר ליסב אפי' תוך ד"א ויש לתת טעם מדלפי' מעלי ונבי עלי כתיב ועלי שומר את פיה ואין שויך ל"ב דהיינו ד"א לכל דותות ע"כ ל"ל דאני הנדרין תשיב לרוח מ' ותימה על המור שלא הביא דעת אביו כיון שחולק עליו: וגם בתוספות ובמרדכי

ק (א) אבל בק"ם כיון דדי בפסוק א' חוזרין וכמ"ש סי' ס"נס"ד וסי' נ"אס"ז: ב ולא יתפלל בלבו: נ"ע אם התפלל בלבו אם יצא דלכאור משמע דיצא אע"נ דקי"ל דהרהור לאו כד"ד וכמ"ש סי' ס"ב וסי' קס"ה שאני תפלה דנמרי' מדכתיב ולעבדו בכל לבבכם איזו עבודה שבלב זו תפלה ח"כ עיקר תלי בכוונת הלב והקב"ה יודע מחשבות אלא דבגמרא משמע דלא יצא דאל"כ ה"ל לתקן שבעל קרי יהרהר בלבו התפלה דהא דאמי' יהרהר כיון דקי"ל הרהור לאו כד"ד אלא ע"כ דלא יצא בהרהור דבעי שיתחוך בספתיו כי הקול מעור לתעלה כידוע והא דכתב בסי' נ"ד דחולה יהרהר בלבו היינו לרווחא דחולה אבל אינו יוצא ידי תפלה בזה וכ"מ בפוס' דהא בגמרא דף ט"ו ע"ב אחורי' אם בירך ב"ה בלבו יצא וה"ה לשאר ברכות: וכתב הר"אש פ' מ"ם דמיירי שמוציא בספתיו דהרהור לאו כד"ד וכ"פ סי' קפ"ה א"כ"ל דבלא כיון בכל מילי דאל"כ יש לחלק בשלחן ק"ם כתיב ביה ושננתם משמ"כ ב"ה דכתיב וברכ' וכשמהרה' מיי מבר להקב"ה כתב ב"ח דאף החזנים לא יגביהו קול יותר אלא כדי שיכ' שיתמיעו לאבורותן דבריו מוכרחים: האר"י לא היה משמיע קולו אפילו בשמירות רק בשבת הריס קולו מעט (הכוונות): ד עותר להשמיע כו' ולפי טעם הזהר משמע דאסור לכן אם יכול לכוון בלחש עדיף טפי: ה בכל לשון: כתב בסי' מ' דמותב להתפלל בלשון שמבין אם אינו מבין לשון הקודש וכ"כ בס"ח סי' תקפ"ח והשפ"ח: ו ביחיד: שאין מלאכי השרת מקקין לשאר לשונות אבל בלבור הקב"ה בעצמו מקבל תפלתם: ז דאף יחיד: ס"ל דהמלאכים מכירין בכל לשון רק שאין מקקין לארמית שמונה בעיניהם:

קב א בתוך ד"א: ולפי' התו' א"ל דגם מלאחריו צריך דכתיב עמכה כלומר עמך ה' שעלי היה יושב בתוך אמה חמישית ולפי' הר"אם דילף דז"ה בני' י"ב קשה דהויע"ז אמות ד' לכל רוח וי"ל דקנה מסתתא היה מתפללת אצל הבותלות ל"ל לפניה הרחקה אבל באת' אם מתפלל בחמלע נם לפניו אסור ליסב (ב"ח) ול"ב דבריה כפשוטן דצריך להתרחק ד"א לכל רוח בעיגולה וידוע דעיגול אל ד"א הוא מחזיק יב"א כדאית' פ"ק דסוכה ע"ש ואע"פ דהכא הוי ד' לכל רוח והוי ח' על ח' מ"מ לא מיירי רק בקו האמה ולהי"א לק"מ דלא מיירי כלל בלפניו: בעוסק

ק הפלת המועד צריך לסדר ובו סעיף אחד:

א א תפלות של מועדות ושל ר"ה צריך לחסדיר תפלתו קודם שיתפלל כדי שתהא שגורה בפיו

הגה (וי"א דוקא כשמתפללים על פה (א) בהבל כשמתפללין מתוך הסדור מותר דהא רואה מה שמתפלל וכן נוהגין): (כ"י בשם בר"ר מנחם כ"ב וכ"כ תניא בשם ר"מ)

קא שצריך לכוין בכל הברכות ושיכול להתפלל בכל לשון ובו ד סעיפים:

א המתפלל צריך שיכוין בכל הברכות ואם אינו יכול לכוין בכולם אלפחות יכוין באבות אם לא כיון באבות אע"פ שביון בכל השאר יחזור ויתפלל:

הגה א (והאידנא אין מחדרין בשביל חסרון כוונה אלא בחזרה קרוב הוא אלא יכוין אם כן לפה יחזור): (טור)

ב ב יולא יתפלל בלבו לבד אלא מחחר הדברים בשפתיו

ג ב ומשמיע לאזניו בלחש ולא ישמיע קולו ואם אינו יכול לכוין בלחש מותר להגביה קולו וחני בינו לבין עצמו אבל בצבור אסור ראתי לכתרר צבורא:

הגה ואם משמיע קולו בניתו כשמתפלל (א) כדי שילמדו ממנו בני ביתו מותר: (טור)

ג ה"א שבר"ה וי"ח ד מותר להשמיע קולו בתפלתו (ב) אפילו בצבור:

הגה וכן נוהגין (ג) ומ"מ יזהרו ג אלא להגביה קולם יותר מדאי: (דרשות מהרי"ו)

ד יכול להתפלל ה בכל לשון שירצה ואם בצבור אבל ביחיד לא יתפלל (ד) אלא בלשון הקודש מיי"א דה"מ כששואל צרכיו כגון שהתפלל על חולה או על שום צער שיש לו בביתו אבל הפלה הקבועה לצבור אפילו יחיד יכול לאומרה בכל לשון מיי"א ז דאף יחיד כששואל צרכיו יכול לשאול בכל לשון שירצה (ה) חוץ מלשון ארמי:

קב שלא להפסיק כנגד המתפלל ובו ה סעיפים:

א (א) אסור לישב א בתוך ד' אמות של מתפלל בין מלפניו (ב) בין מן הצדדין (בין מלאחריו) (תוספות ומרדכי ואחרי פ' אין עומדין) צריך להרחיק ד' אמות ואם עוסק בדברים שהם מתקוני התפלות

ו ביחיד: שאין מלאכי השרת מקקין לשאר לשונות אבל בלבור הקב"ה בעצמו מקבל תפלתם: ז דאף יחיד: ס"ל דהמלאכים מכירין בכל לשון רק שאין מקקין לארמית שמונה בעיניהם:

קב א בתוך ד"א: ולפי' התו' א"ל דגם מלאחריו צריך דכתיב עמכה כלומר עמך ה' שעלי היה יושב בתוך אמה חמישית ולפי' הר"אם דילף דז"ה בני' י"ב קשה דהויע"ז אמות ד' לכל רוח וי"ל דקנה מסתתא היה מתפללת אצל הבותלות ל"ל לפניה הרחקה אבל באת' אם מתפלל בחמלע נם לפניו אסור ליסב (ב"ח) ול"ב דבריה כפשוטן דצריך להתרחק ד"א לכל רוח בעיגולה וידוע דעיגול אל ד"א הוא מחזיק יב"א כדאית' פ"ק דסוכה ע"ש ואע"פ דהכא הוי ד' לכל רוח והוי ח' על ח' מ"מ לא מיירי רק בקו האמה ולהי"א לק"מ דלא מיירי כלל בלפניו:

עטרת זקנים

ק א תפלות של מועדות צריך להקר' תפלתו ו"א תפלות שלר"ח אין צריך לסדר (הר"אש והטור): ב אבל כשמתפללים מתוך הסדור מותר ויש להחמיר גם כשמתפלל מתוך הסדור ואפי' בר"ח (ב"י) ומכ"ש שיש לסדר תפילה של חנוכ' ור"ה ו"כ ושל ט"ב ושל מועדות אע"פ שמתפל' מתוך הסדור (מורי בב"ח): א לפתח יכוון: קא באבר' ויתיל אור את עצמו שיכון לנוחות בתחיתה של כל ברכה שיש בהן ק"נ ניתיבו כמו שיש בתפלה רנה וקי"ג קעם"ם לב ברוחש לוקר שצריך כוונת הלב (טור בשם הר"א) וכוון נ"ב שר"ת של ר"ח ברכי עולין אף ח"ח ולכן אין נכון לוקר ולקלשינים אלא לכל' ולירושלים ואלף ח"ח מלאכים מקבלין הברכות כי לכל ברכה ק מלאכים ומקבלין ומשיקין כתו' להקב"ה ב ומשמיע לאזנו בלח' ודווקא להתחילה אבל בדיעבד יצא אם שלא השמיע לאוזנו כמו בק"ש (ברכות דף ל"א והרשב"א) ואם אינו מכל מחם" דאלי אז דבר אחר יאמר בלבו שנאמר אמרו בלבבכם (ב"י בשם הא"ח) ג שלא להגביה קולם: מ"פ הורדי' שאנו אומרי' בנוסח ארור כולם כמנו בהנשא בי"ב שה' לאומרם בקול רם בדי להחזרות בכל לב (ב"י מהרדם') ואם משמיע קולו בביהו כדי שילמדו ממנו ב"ב ישמיע קולו יות' ולכן יש לעיור באותן החונים שמגביהים קולם ביותר מסה שצריך להשמיע לציבור כדי שיענו אש"ר ובדבו ואמן (מורי בב"ח):

פרי חדש

סימן מז

כדי הוא עבדי חסידי קהתאי נפלא: זחיתי הוי יחיינו קחייהו ונזחתא זחתעדי בלילי מחמן יחיהו וקייתי ולמחן נאורייתא ומנרבי פל קייתתה ע"כ:

סי' ג מברך ברכת החודה ולא כ"ה ונמ"ש בסמוך כבר נהנתי בריש סלכות אלא סהקם בהנות ליסס ונשחו לחזור ולחבן מינרן ברכת המזכיר ובנרכם בתורם ויחזור ברוקח בוקר וסלר נרקוח בסחר יביחים עד נעקר:

תון

יא ב כתוב

קב א ריש פתיר כשעשוק בתורה אבל בעוסק בהלכות דרך ארץ צריך להרחיק רזה״ר אינו נקרא עוסק בתורה (ב״ח) ב אינו צריך לקום ר״א דרוקא בבית שלא יהרהרו להפלה או אינו צריך לקום אם זה בא בגבולו אבל בב״ח שיהרהרו להפלה צריך לקום אף אם שבא בגבולו והוא ישב בבר (מורי בב״ח)

קג א אחזור לסקן שפסק זהו דעת הרמב״ם ר״א שהרו לסקומו תחל׳ ואחר כך אומר רבון כו׳ והזור לסקום שפסק כי מסתמא הוא שעת מועטת ואינו כשיעור. כדי לגמור את כולו. לכן אם שהה כדי לגמור את כולו תחזר לראש

קד א אבל מלך א״ח כו׳ נה״ח אפילו אגם דעלמא נמי פוסק: ב יטה מן הדרך כגון הינו. הכא שא״א לו לקצר קורם שמגיע אל הבהמה והקרון אבל אם אשר לו לקצר ולא יצא ממקומו עד שיגמור תפלתו בקצור: ג ואפי׳ נחש כרוך על עקבו לא יפסיק. והינו ברבור. לא יפסיק לוסר לאחר שיסיר מעליו הנחש שאין זה נקרא הפסק:

פרי חדש

סימן מז חוץ מברכת הנותן לשכוו בינה וכו׳ כ״כ הרא״ם בתשובה והביאה הטור ולכאורה לא פיתורה בן פיסקא בלא נמרות לא קתחר תלא כי כתב קול הרבנולא ותולה ביאתרו הם הוא ביטוני לו בתלתר מכלים כמו סגילתו בסס״ק דיומא גבי יונה חביתו קונס קרוקתא הנבר חסתם ונלו דבל התינגול רחסון מסוופ סיגרן ברכה זו וכו״ג כתב רש״י בס״ק דתנויות לתא זתגיה עד מתי מוכל וסוחם עד קריאת הנבר ונתב הוא ז״ל מסי׳ פעם רחשוכם קתחר מדתחר גבי יונה: ותידי בגילה בסדר יומא דף סיסלם ע״ב ובן חומם תלבוסיסדים הם סיסדים הנם לתחר מגמור חמת דבל מחתנות ניתם ונתינן בחוכב לקום מחיעתו ובלבנתי

קג מי שנזרמן לו רוח בתפלתו או עטש׳ וכו׳ ג״ס:

א היה עומד בתפלה ויצא ממנו רוח מלמטה ומתין עד שיכלה הריח

א וחזור ומתפלל:

ב בקש לצאת ממנו רוח מלמטה ונצטער הרבה ואינו יכול להעפיר עצמו הולך ב לאחוריו ארבע אמות ומוציא הרוח ומתין עד שיכלה הריח ג ואומר רבון העולמים יצרתנו נקבים נקבים חלולים חלולים גלוי וידוע לפניך חרפתינו וכלימתינו חרפה וכלמה בחיינו רמה ותולעה כמותינו וחזור למקומו א ד וחזור למקום שפסק: הגה וע״ל סי׳ פ״ח ס״א דכל זה מיירי כשמתפלל בביתו אבל כשמתפלל בלבור דהוי ליה ביום גדול ד אין צריך להרחיק כללא לאחוריו ה ונם לא יאמר הרבון רק ומתין עד שיכלה ממנו הריח וכן מוהגין (תרומת הדשן סי׳ ר״ו) ו ד״המתעטש בתפלתו סימן רע״ו מלמעלה סי׳ יפה לו:

קד שלא להפסיק בתפלה׳ וכו׳ ח סעיפים:

א לא יפסיק בתפלתו ואפילו מלך ישראל שואל בשלומו לא ישיבנו

א אבל א מלך א״ח אם אפשר לו לקצר דהיינו שיאמר תחלת הברכה וסופה קודם שיגיע אליו יקצר ואם אפשר לו שיסן הדרך יטה ולא יפסיק בדיבור ואם אי אפשר לו יפסיק:

ב היה מתפלל בדרך ובאה בהמה או קרון כנגדו ב יטה מן הדרך ולא יפסיק אבל בענין אחר אין לצאת ממקומו עד שיגמור תפלתו

ב אלא אם כן הוא בתחנונים של אחר התפלה:

ג ואפי׳ נחש כרוך על עקבו לא יפסיק. ג (א) (אבל יכול לילך למקום

ב בעוסק בתורה׳ אבל הרהור לא מהני (כ״י): ג ואפילו עוסק בק״ש׳ פי׳ היושב: ד בגבולו׳ ודוקא בביתו אבל בב״הב צריך לקום דהוא מקום מיוחד לכל (ב״ח): ה אבל בצריהם׳ וכזהר חיי שרה ע״ש״ג אותה דלבל לד אסור: ו ולעמוד׳ כתב הרב״י זה נלמד ממ״ש לעיל דלא אסרו אלא ליסב אבל לא לעמוד ע״כ ול״ע דא״כ למה כתב בצריהם מותר לעמוד אלא אפילו לפניו מותר ול״כ דס״ק סמוך בצריה מותר לעבור ולעמוד סס אלא יעל הלאה דא״כ ה״ל כנגד פניהם דכל שרואה אותו אסור דמתבטל כוונתו מפניו כנ״ל ברור: ז אסור לפסוע׳ ולפי פירש״י מתמנו דמותר לפסוע לאחריו רק שאסור לעבור לפני המתפלל לסוב למקומו ע״ש׳ ואפשר דרש״י ס״ל דר״י היה עומד קצתו רחוק מרב שהיה יכול לפסוע ג״פ וא״כ אין ראיה מסס׳ ומ״מ מהירושלמי יש ראיה עכ״ל:

קג א וחוזר ומתפלל׳ למקום שפסק אפי׳ שהה כדי לגמו כולה דהא אם היה רוצה היה מתפלל מיד וא״כ לא היה כל ההפסק מתוך אומם עסי׳ ס״ה וסי׳ ק״ד ס״ה: ב לאחוריו׳ דבעינא שיהא פניו כנגד המקום שהתחיל להתפלל דכשיחזר׳ פניו יהא נראה כאלו אינו רוצה לחזור לתפלתו: ג ואומר רבון׳ בתוך התפלה דהא מופסק ועומד כבר ע״י הרוח לפיכ׳ יכול להפסיק כמו׳ ולומר דבר זה כאמצע ע״כ ל״ל רש״י וכ״ל דדוק׳ הרוח חשיב הפסק אבל ההליכה אין חשיב הפסק כ״כ כמו סדמור כמ״ש סי׳ ק״ד ס״ג: ד מרחיק׳ ס״ל להרחיק׳ ויש מהגדולי׳ שהיה מתנם עצמו שלא להפיח דכמ׳ סביב׳ ל״ל תיעקר מפרקים דרב הונא שהיה א״ל מסהין בקביה ועובדי׳ על בלתק לוחרכא מתוך׳ כסופה לשיל לגרכיהון קמי׳ ר״ר רבן דבתקו׳ אלותה כה״ג לא חייבי׳ ר״ל לאיסור דרבנן וה״ה בנדון דידן ומ״מ קשה הדבר לבדות הלוקים מלבינו (ת״ה) ועיה״ש סי׳ ל״ב סס״ל בסס הרשב״א דשרי כ״ם בהפחה בעלמא דשרי לשהות עצמו וכ״מ מלשון הרשב״א כתם ל״ל ועסו יג״ת ס״ש: ה וגם לא יאחר וכו׳ ד כשאין מרחיק אין ניכר בוסתו וכליתתו: ו כתבעטם׳ פי׳ רש״י מפיח בקול ול״ל אבל הפחה בלא קול לא (ל״ח) וג״ע מ״ש ובדעם לובלין אותה מפיח בקול וכ״ל פי׳ דקאי אדלעיל מינה דאיתה הסס אלא עיטוש אעיטוש קשה וכתב רש״י ולוכה לחלק בין אומם לרצון דאין עיטוש אלא לאומם ומשני כאן מלעבלה כאן מלחטה ולזה פירש״י מלחטה מפיח בקול לטוחר ואינו בא מחמת אומם ובריי״ף בפירש״י איתה רק מפיח וכן עיקר דאי איתה דיש חילוק ה״ל לגמ׳ לחלק בין אומם לרצון דאין עיטוש אלא בלא קול׳ וא״ל דא״כ מנא ידעי׳ ל״ל דאכח הרחקה שהרחיק דע״כ אפילו בלא קול צריך להרחיק לאחריו דאל״כ ל״ל לה״ה לדחוק עצמו ע״ם הא בודאי הני רבנן הפיחו בלא קול אאין הבריות שומעין אלא ע״כ אין חילוק כנ״ל:

קד א מלך א״ה׳ ותתיר׳ אמת הרגנו אבל משום הפסד ממון אין לו להפסיק עס״ג וסי׳ ק״ח סס״ח ועמ״ש סי׳ ל״ב ס״ח ואם חייב להפסיק במקום שכבה עכ״ד ר״ם קנ״ו ובעבור ומעשה לאותו חסיד עם הגמון ל״ל שהיה בעוה שיקבל תשובתו: ב אח״כ הוא בתחנוני׳ דאית׳ בגמ׳ דר״ע מרוב כריעות והשתחויות בתחנונים אדם מניחו בזויות זו ומוצלו בזויות אחרת וכן המרבה פשוט לעקור לאמירת תחנון׳ וכ״ל דשלא לעורך אסור לזוז ממקומו עד שיסמוך ג׳ פסיעות כדאי׳ סי׳ קכ״ב: ג אבל יכול לילך׳ אלא תניא הליכה שנקרא הפסקה בסוס מקום סס

כתוב שגם לאחריו צריך ד״ח וכ״פ רמ״ח: (ג) ואפי׳ כפ׳ איהו מקום כיון שהגו לאחוריו קודם תפלה מעניני תפלה הוא חשוב אבל אחר ד״ל שאינו צריך לתפלה צריך לעמוד הוא דעת הטור שכתב שהעטש שאשר ליסב בתוך ד״ח של תפלה אפי׳ שהרחיב כאלו חבירו מקבל עליו שלו מ״ש הוא אינו מקבל וכסה״ו שוקק בק״ש וברכותיה לוול ליה הא טעמ׳. אבל אם הוא עוסק בתורה אבתי׳ אתי טעמא עכ״ל. וקשה לי במ״ש שהטעו׳ אפי׳ שהיא אינו מקבל עול מלכות שיש בק״ש מ״מ נימא הכי ונימא שאשר ליסב בתוך ד״ח של הקורא קלי ושוקק דהא עיקר קבלת מ״ש הוא בק״ש ותפלה לאו קבלת מ״ש הוא רק רשות ולכאורה היא ותו לפי טעם זה קשה מאי אהני הרחקה ד״ח לבטל תשאל זו ותו אלא לרבינו לומר טעם זה והלא מקרא דאמה ילפי׳ לה׳. ואפשר לומר ע״ל דהתוקו שהתפלל עומד אחר קודם הוא כ״ו שהוא מתפלל ולא צריך לאותו שהוא באותו נקום דהיינו תוך ד״ח לכתוב בו כנגד וכל שיושב ואינו עוסק ג״כ בדבר קדום הוי כאלו לאו קדום סס ומה כשאחר מקומות שבבית ע״כ צריך שיעשוד להרחות שיש כאן קדום אבל אם עוסק בתפלה לו בד״ל אפי׳ יושב הוי עליו ג״כ קדושה. זה ל״ל טעם כגון לאותם שסעדי גם ד״ח מהני כמ״ש אח״כ ולא כתב ב״י לחלק דדוקא כשאינו בספחיו ד״ח לו סני שקדום אינו אינו מ״ש״כ בהרחור בד״ח מה דלא סני וחילוק כגון הוא: (ו) בגד הזמן מלל כו׳ הורתה זו הגילה כ״ יסכתבה בא״ח בסס בעל התוד וכתב א״ח ע״ז ע״ל׳. וכתב ב״י ולא תימה ול״ע ע״ל׳. וכתב ב״ו ולא דאין כאן תימה דחולשתו מוכיח עליו שמפני כך יסב ע״ל׳ ולעד״ן יש תימה למה אין לו תימה דמאי אהני הרחקה דחולשתו שם דוקא תוך ד״ח ולא יוה עוד לאחר ח׳. ותו דל״ל להוכיח דלא מהני חולשה לזה דהא זקן וחולה דמיין ל״ד דיבכל מקום כדאי׳ בסי׳ קי״נ סס לענין מודיס וכן לענין עקירה מהשלחן והכיתו שם זקן לו חולה מזו בפ״ע ות״כ ע״כ עלי דזקן מופלג היה בחוקו פרק כ״ה שמתעות הפסקים וכמו דאי׳ פ״ק דחולין דף כ״ח נכי עלי דאחר שם זקנה שאלי״ו אזה הה לריך לעמוד תוך ד״ח של חנה ע״כ בלבו ד״ל ד״ע להקל בהוראה זאת (ה) בגדו כו׳. כ״כ הטור בסס הר״אש והקשה עליו דהא ילפי׳ מעי׳ והוא היה יושב תחלה דכתיב ועלי יושב ואח״ה הוצרך לקום. וכב״ה מהרי״ל זאת הקושיא היא לפי׳ הראשון דרש הסי׳ שעלי היה עומד אבל לפי׳ התוס׳ דעלי היה יושב והראייה היא מה״ל יתירה אין לו קושיא עכ״ל. ולכאורה תמוהים דברי הרב״ו גם לפי׳ התוס׳ מקום ספיר דלפי פירוסס ילפי׳ מדאמרה חנה אני מתפללת תוך לד״ח שלך ע״כ אתה יושב ומשמ״כ אם הייתי תוך ד״ח שלך ס״ח שיש איסור אבל בזה שעלי היה יושב כבר אם הוה תוך ד׳ אמות וכי דייקת שפיר לאחר מהרי״ל דודאי אם אחד יושב כבר ובא אחר תוך ד׳ אמות שלו אין לו הראשון חיוב להרחיק כיון שזה בא לנגבולו אבל הכני עושה איסור שהא מתחיל להתפלל במקום שהוא ד״ח של היושב כבר בחיים׳ וע״כ אתה תוה שפיר אני הנלבת להתפלל בחיים׳ כיון שאני תוך לד״ח אבל אם הייתי תוך ד״ח היה עלי איסור שאני מתחיל להתפלל בתוך ד״ח שלך אבל עליך אין שום איסור כיון שאתה יושב כבר ומצא אין כאן קושיא ומו״ח ז״ל כתב על מהרי״ל שרי לי מהרי׳ ולא דק בזה כי דבריו נכונים:

קד (א) אבל יכול לילך כו׳. כב״י בסס הרר״ש שלא מניחו הליכה שנקראת הפסקה בסוס מקום עכ״ל ויקשה מה״ם הטור והש״ע אבל בענין אחר אין לו לנאת ממקומו עד שיגמור תפלתו והיא דר״ע כשהיה מתפלל ביתו לבין עצמו אדם היה מניחו בזויות זו והיה מוצלו בזויות אחרת

אבל בענין אחר אין לו לנאת ממקומו עד שיגמור תפלתו והיא דר״ע כשהיה מתפלל ביתו לבין עצמו אדם היה מניחו בזויות זו והיה מוצלו בזויות אחרת

(הגה)

אחרת מרוב כריעות והשתחויות בתחנונים שלאחר התפלה היו עכ״ל וכ״כ הרא״ש ומשמע מזה דהליכה הוי הפסק וע״כ דהרי״ו פליג ע״ז וא״כ להטור אין לו ללכת להסליק את הנחש כיון שאין בכנה והיאך הביא רמ״א זה לפסק הלכה: ואין להוכיח דגם הרי״ו ס״ל כהטור מזה מדפי׳ גם הוא דר״ע מיירי בתחנונים שלאחר התפלה כמ״ש ב״ז זה היינו דהא דפי׳ הר״ו כן משום קושיא אחרת דהיינו שהיה קשה לו דאין מתחתיו בתחנון הברכות אבללא מצו הוכחה דאין ללמוד מן התפל׳ וכן הטו׳ הביאו תי׳ זה על קושיא זאת ודחוהו משום דמשמעה עשר קאמר ותי׳ בע״א דהיינו בתחנון הברכ׳ מותר לשחות בו מ״מ משמע גם מדברי״הם דמותר ללמוד מן התפלה של י״ח בשביל ההשתחויה והנה רי״ב סי׳ שנ״ב תופס כדברי הטור והר״אם ואיסר ל״ש לעקור בי״כ מן התפל׳ כמה שבורעי׳ כסד׳ שבודה ורמ״ה מביאו לקמן והתיש׳ עליו שבאן פסק כהרי״ו שהליכה לא הוה הפסק בתפלה ולע״ע ועמ״ש סי׳ ח׳ סי׳ נ׳: (ב) חוזר לראש: אע״פי שבסי׳ ס״ה פסק לענין ק״ש דה״ל לחזור רק למקום שפסק כאן בתפלה חוזר טפי כן הוכיח הרי״ף מתה שפסקי׳ בפ׳ מ״ש לענין מים שותתין על ברכיו דחוזר לראש אם שהה כו׳ ואח״כ לענין ק״ש דחוזר למקום שפסק ומביא ראיה דהכי מסקנא דסוף מסכ׳ ר״ה וכן בהלל ותקיעות ומגילה אלא שהתו׳ והר״אם והטור חיגם מחלקים בין ק״ש לתפלה אלא בין אם היתה הפסיק מחתת תוגם גרע טפי וכ״פ רמ״א בסי׳ ס״ה וכאן לא הולרך הטור לכתוב דין אם שהה כדי כולו דצריך לחזור לראש דכבר כתב בסי׳ פ״ה וכן לענין תפלה דיש חילוק בין שהה מחתת תוגם או לא והש״ע שפסק כאן דאם שהה חוזר לראש הוא לכ״ע דאפי׳ הרא״ש וטטור ס״ל כן אלא דחולקים בטעם דהש״ע טעמו משום חומרא דתפלה ולהר״אם וטור הטעם כיון שהוא שהה מחתת תוגם ע״כ לא הולרך רמ״א לכתוב כאן שוב דבר על הש״ע ומה״ח ז״ל חלק כאן בהנם על ש״ע ורמ״א דאפי׳ בשהה עלמו בדברי התו׳ שכתבו בפ״ח ע״ב דף ל״ד בדין פוסק מחת׳ עקרב בתפל״ל מיהו לא מצינו אם פסק אחזר לראש: מדלא קאמר אם פסק אחזר לראש אלא יחזור לתחלת הברכ׳ עכ״ל ובאמת התו׳ מיירי בפוסק בלא שהה לגמר׳ את כולה דיש בזה פלוגת׳ בפ״מ דף כ״ד לפי׳ תי׳ רב אשי וכאן כ״ע מודי דאחזר לתקן שפסק אחל בשהה לגמור את כולה פשיטא דאחזר לראש לכ״ע: (ג) אם שה בתפלה כו׳ בב״י מביא בשם אבודרהם וז״ל כתב הר״ר נרשון בר שלמה נשאל לפנינו אם שה בתפלה אם צריך לחזור לראש או לאו ואם אחזר אם יחזור לראש או לאותה הברכה שה והשבנו שצריך לחזור לראש כי כל י״ח ברכות הברכה את דמי עכ״ל וכ״כ בח״מ בשם הרא״ש וכת׳ ב״י ע״ז ומתוך מ״ש יתבאר שאין דעת הפוסקי׳ כן ואע״פ שיש לחלק דהכל הפסקו׳ הוו ברשות והך הוו שלא ברשות מ״מ נראה דאינו עניין לחזור לראש ומ״ש כל י״ח ברכות שבועות חשובות כח׳ ליתא אלא דג׳ ראשונות חשובות כח׳ וכן אחרונות כו׳ עכ״ל וע״כ פסק כאן דלא הוה אלא כשאר הפסקות ולי קשה עפי״ד דברי הרא״ש ב״ל כאן סותרים את מ״ש ב״י בשמו בסי׳ ס״ה דהוא״ל כשיעת התוס׳ והר״אם וטור דאם שהה כלא תוגם אפי׳ בשהה אם אחזר לראש דרק למקו׳ שפסק והא הך בלא תוגם דהוי ממש כהך שה דהכא דהוא ג״כ שלא ברשות ואחזר כתב כאן דצריך לחזור לראש אם שה בתפל׳ ומה״ח ז״ל כתב שדברי הרר״נ הא״לו מיירי בשה במזיד ובזה אתרו דכל הי״ח ברכות הויין כחד וכ״ה בשם הטור בסי׳ ק״ל בשם אבי העזרי דבכ״מ שאחרו אחר למקום שטעה הויגו בטעה בשונג אבל במזיד ובמתכוין חוזר לראש וע״כ כתב שמגנה יגאה מלפני ב״י כיון שהוא עלמו פסק בסי׳ קי״ד כאבי עזרי והוא כהרר״נ דכאן ולכאן חולק על הרר״נ ותמהתי דה״כ גם הטור שנג ח״ז דלא בסי׳ ס״ה פוסק דבין בתפלה בין בק״ש כל שהה אחר׳ כדי לגמור את כולו אלא מחתת תוגם ומ״ל אלא מחתת תוגם הוה עליה אם מזיד ומ״כ סותר את דברי אבי עזרי והוא עלמו מביא דברי אבי עזרי בסי׳ קי״ד: ועי״ל לפי הבנת ב״י בדברי הר״נ והרא״ש דם״ל כמ״ש ומה קשיין דברי הרא״ש דהרדי הא בסימן ס״ה כתב ב״י שהרשב״א כתב בשם הרא״ש דכשיעת הטור שזכרתו אם שהה כדי כולו בלא תוגם שחזר לתקוע שפסק כאן שחזר לראש אם שה: דא״ל דהפסקה דשה גרע מהפסק דשהה דהא״ל דבהדיא כתב הרשב״א בתשו׳ סי׳ רמ״ד מביאו רמ״ה בסי׳ תר״ן בתגילה בשם שהה אפי׳ שה חוזר לתקוע שפסק ומגילה ותפילה שוין להסיח שיעה של הטור והרא״ש שמחלקים בין שהה מחתת תוגם לו לתוגם״ש הטור בהדיא בסי׳ פ״ה: והנלע״ד דודאי לפי מה שהבין רבינו בעל ב״י את דברי הר״נ והרא״ש דמיירי בשה בתגלגו ברכה ותכף אחר הסיחה כשחזר להתפלל בזה ודאי יפה פסק שא״ל לחזור אלא לאותה ברכה ששה בה דלא גרע הסיחה בה מאם לא אחרה כלל ודאי אם כשחזר ואחרה הוה בין בשה בשונג בין במזיד דין א׳ להם ואם שהה באותה סיחה כדי לגמור כולו תלוי הדבר בשאר הפסקות מחתת שהה שמבר לעיל: ובזה הסיחה היה לו לגמור לו אחר לתחלת הברכ׳ ששה בה וכמ״ש הטור לשון זה כאן דמיירי נ״כ מזה הדין מאיך יתנהג תכף אחר הסיחה אבל בחתת לא מיירי הר״נ אלא כששה וגמר תפלתו ועקר רגליו ומבעיא לי׳ בעיקרא דהאי מילתא בתמ״ש בתשובה ואפי׳ תלך שואל בשלומו לא יסיבנו ואם עבר והסיב מה דין בשונג הן במזיד כדמצינו לענין כתיבת הבם בי״ד בר׳ ר״ע דגם שם אחרי׳ אפי׳ מלך ישראל שואל בשלומו לא יסיבנו ותפלל שם הב״י לא הקשה אם יקרא באותו ס״ת או לא וה״ל מסקפא ליה לשואל את הרר״נ אם גמר כל התפילה מי נימא דהסיחה גורמת לבטל התפלה או עקר אחר לראש וזה כתב אבי עזרי דאם עשה כן במזיד אפי׳ לא עקר הוה כעקר ולריך תפלומין יותר טוב ולקמן סי׳ קי״ד כתב טעם לזה ה״ל מאחי הבא לעל״ל התפלל כל מה שלריך רק שעשה הפסק אם היה מכר אחר הפסק היה אפשר לו לתקן להתחיל הברכה ואז לא מזיק בהפסק כלום משא״כ כאן שבברגמר תפלתו אין לנו לומר דיחזור להתפל׳ שנית עכור הפסק יהיה הפסק מחת׳ שהה אומש הכל מיבעי׳ ליה ואח״כ דיחזור לריכן יחזור לתחלת שנית ועי״ז הסיב הרר״נ דהפסק הוה מחת׳ בהיות דינא דלא אחר יעלה ויבא לו אחר דברים דחזור לראש דהוי ברכה דהמפסיק בסיחה הוא כאלו לא אחרה כלל כיון שקלקל הנוסח והוא כאומר י״ז ברכות ועכ״ל חזר לראש אם עקר רגליו ממנה לק״מ מה דאם הוי כאלו לא אחר רק י״ז ברכות דכלן בטילות די״ח בעיגון להדדי: ועכ״ל יפה כתבו הרר״נ והרא״ש וגם הביא יוסף: וכבש״ע ס״ל כפשוט לדינא

כמ״ש

(סס) ומ״מ שלא לצורך אסור וכמ״ש ס״ב: ד עקרב: משמע דוקא היכא שיש לחוש לסכנה נפשות וכמ״ש בשם סמ״ג בסי׳ ל״ב: ה לתחלת הברכה: ול״ד לק״ש כשאחל בשלש כמ״ש סי׳ ס״ו דאחזר למקום שפסק דחמירא תפלה מק״ש (ב״י) ועבי״ד סי׳ ל״ט דכשנתחק ועמד אחזר לתחלת הברכה ע״ש וע׳ בתשובת הרשב״א ס״ס ל״ה: ו אם שה ועסי׳ ק״ד ס״ו דאם שה במזיד אחזר לראש ול״ע דאם שה במזיד בק״ש מה דינו ואפשר לומר דא״ל לחזור לראש כדמשמע בשו״ת דרכי אבהו דהרי אחיל במצות התעוקפות ע״ש ויש לדחות דהתם שאל ד״ת ולא אם לאו: חוזר ה לתחלת הברכה שפסק בה ואם פסק בג׳ ראשונו׳ (ב) חוזר לראש ואם באחרונות חוזר לרצה: ו הא דאמרינן אם שהה כדי לגמור את כולה בקורא משערינן (ג) ו אם שה בתפלה דינו לענין חזרה כדין ההפסקות האמורות בסימן זה: ז אינו פוסק לא לקדיש ולא לקדושה אלא שאומר ש״צ ויהא כעונה: (היה עומד בתפלה וקראוהו לספר תורה ח אינו פוסק): (ת״ה סי׳ קפ״ה) ח אחר שסיים י״ח ברכות קודם אלהי נצור יכול לענות קדוש וקריש וברכו: (ע״ל סי׳ קכ״ג)

קה דין

מאחר שפסק דאפי׳ בק״ש אינו פוסק כמ״ש סי׳ ס״ו ס״ד וכי קל״ה ס״ה וא״כ מה לריך לאמרי׳ בתפלה וגם בתשובת הרשב״א שם קאי אם ואפשר בק״ש כיון די״ח דפוסק הטעמה כדבריהם לא מקרי מזיד משא״כ בתפלה דמקרי מזיד ואחזר לראש:

קה ב׳

באר הגולה

ירושלמי בב שם ס״ע ר״ר יוסף שם בב ובי״אם ואחוסר לפרס״ח שם ר׳ כ״ב בעי׳ נ״ע בתוספו׳ מברכו׳ בת בעור בשם ר״ג סעור שם קבב

עטרת זקנים

ד אם ראה שור בא כנגדו כו׳ ואם השורי׳ בשקום שהם מוחזק׳ שאינ׳ מזיק׳ אינו פוסק כו׳ וכל השוורים המסורים אינו פוסק ודוקא בשור דם שלאנגח ואפילו בשור שדור ביומי דנסן אבל מוער שנגח פעמים אף בשוורים שלנו צריך להרחיק כמל׳ עינו וה״ה כשנגח פעם אחר אע״פ שרחים נמי צריך להרחיק ואפילו אינו שדור ובכל שאר יומ׳ השנה ובכל מקום שפסק אם שהה כדי לגמור את כולה חזר לראש׳ ו״א דוקא במקום שיש קצת פשיעה אז חזור לראש אם שהה כדי לגמור את כולה אבל היכא דאיכא אנס כגון שבא אנס או קרון או שוורים אז א״צ לחזור לראש אפילו שהה כדי לגמור את כולה (מורי בב ה״) ז״ה אם שה בתפלה׳ ו״א שיש לחלק בין שה ביכונג או מחשבה אחת ובין שה בסדר אר בכל מקום שפסק חזר לראש (הרי״א הראב״ד ואבי העזר) וכן נוהגין:

פרי חדש

סימן מז

ובלבחי׳ מצות נילה חקו׳ לסודות לן וגם סתם החרגגלים קורין אחר מצות ונן מוכח נחתי׳ דס״ק נחמיר ופ״ם דומות ונכנסה דוקתי כוסר הקדוש מוכח ובריים ס׳ ויקבל חמרי׳ קרא נברא ובריך ברכת׳ סמיה לכם חרגגלים מוכיים לקוס בחצות לילה ובפרס חרגגל מאור בחלחת פרס׳ ויחו וכן בהרוחה מנינו בני ר״ע דאם קמיל בחורתא ואם בהיים חרגגלא ומרס״ו ל״ל לסקיטו מסכתו ולחסת ולחי חמרו כי ממש קל חרגגלא וכן מוכח בבריי מדברי הי״ן ל״ל פ״ק דפסחים סמחב ז״ל ל״ל ונמיכן בהנו לסדר הברכות של סדרי בלים שאינו מסמע מתרגגל בחני כלילה מנכן עליו בסחר דבריון דלמחר מלכתו מנכן לה בחנו הכמים בסם סיגור חכיפה ע״ה ולכן ל״ל דמלחי הרמ״ם לה פ״ב מחת לחמיכת אלא חילחת פסיקתא בקם פרש״ם מנקר ולחר יבנך ברכה זו ומ״ש סכנ ס אמש קול מתרגגל מחנו׳ לילה ולולנ ונגם כיו ידיו עקרות סיכל לנרך ברכה זו בל ממם מחיה לחמי׳ קיום חור קיום והה פסום בעיני ונן מחי׳ ס בס: חנה יכול ללמוד והברד בלא נשילה וכו׳ בכמ׳ מיירי

קה א ב׳ תפלות׳ דוקא תפלת י״ח (כ״מ בפרק): ב ד׳ תיות׳ אפי׳ איכו רוצה לחזור למקומו אלא מתפלל במקום שעומד שם עסי׳ קכ״ג ס״ב בהגה:

קו א פטורים מתפלה׳ דתפלה דוקא בעמידה ואין יכולין לשבו כ״כ (ב״י תר״י) וקשה דיתפללו דרך הילוך׳ מידי דהוה לתתפלל בדרך ו״ל בשע׳ שהולכו׳ ה״ל עוסקים במצוה ופטורין מתפלה וה״ו בק״ש חייבים דבקל יכול לקרות עסי׳ ל״ח: ב מצות עשה׳ כ״כ הרמב״ם דס״ל דתפלה מ״ע דאורייתא היא דכתיב ולעבדו בכל לבבכם וכו׳ אך מדאורייתא די בפעם א׳ ביום ובכל נוסח שירצה ולכן נהגו רוב בני אשכנז מתפללות בתחילת מס״ר לאומרים מיד בבוקר סמוך לנטילה אחת בקשה ומדאורייתא די בזה ואפשר שגם חכמים לא חייבום יותר והריטב״ן סובר תפלה דרבנן וכ״ל רוב הפוסקים וע׳ בתוס׳ דברכות דף כ׳ ריש ע״ב ובסמ״ק כתב סמלות להתפלל בעת צרה: ג חייבי׳ לחכנס׳ וה״מ דאלו אינו ליתן להם לאכול קודם התפלה וכמ״ש סי׳ רס״ט ועכו׳ סמ״ג: ד מפסיק לק״ש׳ וצריך לברך לפניה ולאחריה (רמב״ם פ״ב) והא דאמרי׳ דלבים ומגלי הייגו ק״ש (תו״ד דף י״ח בתס״ שבת) ס״ו דס״ל דאף שהפסיקו לק״ש חוזרים לגימוד׳ ואסור להם להתפלל כיון דבלא״ה אין מבטלין מגימוד׳ אפי׳ רגע׳ אין מברכין על התפלה מפני שאין לה קבע (רל״ח): ה אינו פוסק׳ מ״מ יגמוד אם רשב״י אב׳ דעת חבור׳ הלכה שם בה יציאת מצרים כדי להזכירה בזמנה ואחר לימוד יגמור כל ק״ש (כ״ה בגמרא דברכות דף י״ג) עסי׳ ע״ס״ד דברי הע״ת (ב) סק״ה תמוהים: ו אינו פוסק כלל׳ אף על גב דבסי׳ פ״ט פסק דאסור ללמוד מהגיעו זמן תפלה דלא כהר״ן מכל מקום אם התחיל אינו פוסק כלל:

קז א חוזר ומתפלל׳ ע׳ הטעם בגמ׳ הלואי שיתפלל אדם כל היום דלא כע״ת (ב) ומתכה ואומר אם לא התפללתי תהא לזובתי ואם התפללתי תהא לנדבתי (כ״ר רשב״א): ב חוץ מתפלת מוסף׳ מפני שהיא חובת׳ ואין בה בנדבה ואע״ג שמוסף שבת היא עולה מ״מ אזלי׳ בתר רוב מוספין (הר״אם) ולא ידעתי מה שנרגל לדחוק דס״ל דעשה ברור דשחרית יכול להתפלל אותה במקום קרבן אחר משא״כ במוסף שאומר ומוספין כהלכתן כו׳ וכ״כ פי׳ ק״ח ס״ז: ג פוסק מדסתם משמע דס״ל כהרא״ש דאפי׳ בערבית שהאורשות פוסק מאחר דשויה עליה כחובה: ד נתחדש אלו׳ דאלא״ה מי הוא שלא יכול לחדש דבר בת״ת מכל הברכות או לדרשה או לפרנסה או לתלמודו וכו׳ (טור): נשאלתי אם כ״ה דאמרי׳ בדף כ״ט העושה תפלתו קבע אין תפלתו תחנונים ופירשו רבה ור״י כל שאינו יכול לחדש בה דבר תקני מי מי הוא שלא יוכל לחדש דבר והתם אין לומר שלא נתחדש אלו דבר דאם כ״ש לעולם לא יתפלל תחנונים אמ״כ נתחדש אלו דבר וזה לא מסתברא ועוד דלפ״ז מאי קאמר ר׳ זירא אמר יכילנא לאידושי מלתא ומסתפינא דאם כ״ש לעולם לא יתפלל תחנונים אמ״כ נתחדש אלו דבר אדם אדם מקרי תפלת תחנונים בלא חידוש אלא דאם לא מקרי תפלת תחנונים רשאי להתפלל בכל יום ג״כ אבל תחנונים רשאי לא מקרי תפלת תחנונים בלא חידוש אלא דאם לא מקרי תפלת תחנונים רשאי להתפלל בכל יום ולכן קאמר רבה דאם נתחדש אלו דבר רשאי להתפלל כל היום ור״ז מי קאמר אע״פ שנתחדש אלו הוא דרשאי לחדש בה דבר אבל אם אינו יודע ומי שבשות אלא שיודע רשאי לחדש בכל אלא הא דאם אינו נגרא שאפילו נתחדש אלו דבר אינו יכול לחדש דבר בתפלתו אין תפלתו תחנונים: ה אין לבור׳ ואע״ג דלבור מביאין עולת קרן לא שביחא:

קח דין המתפלל ב תפלות׳ ובו סעיף אחד:

א המתפלל א שתי תפלות זו אחר זו צריך להמתין כדי זו לזו כדי הילוך ב ד׳ אמו׳ כדי שתהא דעתו מיושב׳ להתפל׳ בלשון תחינ׳:

קו מי הם הפטורים מתפלה׳ ובו ג סעיפים:

א כל הפטורים מק״ש (א) א פטורים מתפלה וכל שחייב בק״ש חייב בתפלה אין מחללין את השבת שאין למשה צורך בהם שאע״פ שהם חייבים בק״ש פטורים מתפלה:

ב נשים ועבדים אף על פי שפטורים מק״ש חייבים בתפלה מפני שהיא ב ס״ע (ב) שלא הזמן גרמא וקטנים שהגיעו לחינוך הברכה:

ג חייבים לחנכם:

קו (א) פטורים מן התפלה׳ דהוא מדרבנן: (ב) שלא הזמן גרמא׳ אע״פ שהוא מדרבנן היא כתבו התוספות שאין לומר עליה שלא הזמן גרמא ומביאין ראיה לזה מן הלל׳ אבל רש״י גורס טעם אחר בגמרא דרחמי ניהו:

קז (א) אם הוא מסופק׳ הב״ר אחרון בפירושים ובקושיות בדברי הטור וכתב שמכיר כאן יתישב הכל בעזה״י כולהו ס״ל דר׳ יוחנן לא פליג על רב יהודה הן בתחלה דמכר בתחנא פוסק הן בסיומא דאם יודע לחדש כו׳ אלא שמפרש דדבי יוחנן מיירי דוקא בספק התפלל ולא נחתם התפלל ולא חילק כלל בין מצוה לחובה תחילה בודאי אסור לחזור דרך נדבה דכנגד תמידים תקון ואינו בתמידי נדבה ובספק שמא אפילו דרך חובה כיון שהוא ספק לא יצא אח״כ יהי׳ לו ודאי שהתפלל ול״ל היאך קאמר בזה הלוי שיתפלל אחר כל היום טוב מה אסו״ם בדבר״ם התפל׳ ודאי פעם א׳ תקנו הר״אם בתשובה כלל ד דהא״ם אם מתפלל מספק דאף אם התפלל כבר מ״מ אם יתפלל כל היום טוב מספק ממילא ע״י חידוש שיחר אפילו בחזרת התפלל וכאיך דרב יהודא ור״ל ס״ל בדרך נדבה מותר בכל נוסח ליחיד אפי׳ בלא חידוש אפי׳ בודאי התפלל כמו שולה שהיתה בחזרת בכל יום שאדם יכול להתנדב אותה נדבה אלא בתוספ׳ ובדרך חזרה אסור אח״כ חידש׳ ומ״ש הרב״ם ב״ה דלהר״ן נקט בבור בחזרת דאם יכול לחדש לאשמועינן דוק בבור בדרך חידוש מפני שבדרך בתפלה עמהם לפם חובה אבל ביחיד לא עכ״ל פי׳ דביחיד ס״ל חידוש דהא אם היתר בלא״ה מכח תפלת נדבה אבל הבור אין לאם היתר אלא מכח חידוש אבל לעולם גם היחיד אם חובה להתפל׳ בחובה יש לו גם כן היתר ע״י חידוש׳ וכזה תתורץ מה שהקשה ב״י דהיה לו לר״ן לאתויי מ״ר

מימרא

קח המסופק אם התפלל ודין תפלה נדבה׳ ובו ד״ס:

א (א) א אם הוא מסופק אם התפלל א חוזר ומתפלל ואינו צריך לחדש שום דבר אבל אם בריא לו שהתפל׳ אינו חוזר ומתפל׳ בלא חידוש וע״י חידוש חוזר ומתפלל בנדבה כל הפעמים שירצה ב חוץ מתפלת מוסף שאין מתפללים אותה בנדבה ובשבת ו״ט אינו מתפלל תפלת נדבה כלל ואם התחיל להתפלל על דעת שלא התפלל ג ונזכר שכבר התפלל ד פוסק אפילו באמצע ברכה אפילו יכול לחדש בה דבר:

ב חדוש זה שאמרנו הוא שיחדש איזה דבר בכל ברכה מהאמצעיות מעין הברכה ואם חדש אפילו בברכה אחת דיו כדי להודיע שהיא נדבה ולא חובה:

הגה ויש לה מקרי חידוש אלא אם ד נתחדש אצלו דבר אלא היה צריך אליו קודם לכן: (עור בשם הר״אם):

ג ה אין צבור מתפללין תפלת נדבה כלל:

ד הרוצה להתפלל תפלת נדבה צריך שיהא מכיר ארץ עצמו ויראה וזהיר ואמיתי בדעתו שיוכל לכוין בתפלתו מראש ועד סוף אבל אם אינו יכול לכוין יפה קריינן ביה לסה לי רוב זכתיכם והלואי שיוכל לכוין בג׳ תפלות הקבועות ליום:

באר הגולה

מרכות ג׳: מ נרכות יז ירמ״נס מ״ן מה״ת ב״סס בנגמ׳ ב׳ ד״סמת יח: מברכו כת ד״עור כסס סרי״ף ורמנ״ים כסס הגה״מים ב״ז״ח מהג׳ חפלנו ב״גמ׳ סס ומו׳ ד״רמנ״ים פ״ם מה״ת סרי״ף סט ד״ומאת הר״אם פלנ ג׳:

עטרת זקנים

קו א פטורים מן התפל׳ זהו דעת הרמב״ם אבל בשור משמע דווקא את שהמשה צורך בהם הא שאר מלוי המרת חייבים גם בתפלה: ב ואם לומר לאחרים אינו פוסק׳ אפי׳ לקרא׳ שמע אינו פוסק ודוקא אם ירגשלו פלמודם כשיגזוק אבן אם לא יתבטלו צרך להפסק (ב״י סי׳ ע״ג) ; (פ״הם בבנרו הוא בסימן ס״א רק שלא רצה להוצא הדף חלק בתבתי מה שמצאתי בב״ח בא״ח סי״ס א הנ״ל שנמצא כתוב בספר הפליאה אני ה אלהיכם אמת ותיה במצרים מי שהיית עתה כרבינו ונעדיו בו כל נדולי הדור כו׳ הנה באמת מהרש״ל בתשובה בהב בשהרגל יאר ציים שהיה חוזר אני ה אלהיכם לא שמלה אמת שאינו מק״ש ומלא תיבות ק״ש ומסרת משוש הכבי לדע מהרש״ל בי אף שהביא הב״י קנ׳ מקומות מהזוהר לומר ה אלהיכם אמת זהו דעת חבור של רשב״י אב׳ דעת רשב״י עצמו בהזוה׳ לומר אני ה אלהיכם אמת וז״ל ולקבל אינון ע״ב תיבון דאינון בי דיאדלי׳ ישראל לתת משלימי׳ לזה באילין שבעין ותרין תיבין דפרשת דהקדלת ומהדרין דלתתא תיבין אני לקבלה דאברהם ה׳ לקבליה דיצחק אלהיכם לקבליה דיעקב ובגורה אמרו ה אלהיכם דאברהם אלהיכם לקבלי דיצחק אמרת ליעקב ע״ש אמנם מצאתי הסתב״ר דוד פתה״ר יוסף ישראל ז״ל מק״ק קראקא באגורדהם ונהר המור וציוני וספר המוסר ותולעת יעקב משעמי מצות דקמי בבולן כתיב ה אלהיכם אמת ומה שמשלים אמת אף שאינו מן ק״ש תירון מקר״ם אשקר ומהר״ל חביב דמ״ם הואיל ואינו רשאי להפסק בין תיבת אלהיכם לתיב אמת עכ״ל מטה משה׳ כל זה מצאתי דוד הנ״ל):

קו א אם הוא מסופק וצרך לחתגרת אם לא התפלל הוא תפל׳ אין לרעבתו ואם התפלל כבר הוא״ם לנדבתו ואז מתפל׳ בין בחיר בין בצבור ואם נזכר בתוך התפלה התפלת שכבר התפל׳ אם חתנה קדם בתפלה אז נזכר׳ לשם נדבה ומודיע בה דבר משם והלאה והר כולה נדבה (טור ב״י והרשב״א ר״י) הרן מתפלת מוסף שאין מתפללין נדבה מפני שמזכירין קרבן מוסף אלא באם רוצה להתפלל נדבה ולא יזכיר קרבן מוסף רשאי ולפ״ז אם רוצה להזכיר בשחרית קרבן תמיד נ״כ אסור להתפלל נדבה (ש״ת מהר״ם רמ״ע סי׳ י״ם) בין הרב בעש״ו ; ל״ל לדעת הרב

ם א״ו ל״ל ; ב חדוש זה שאמרנו והוא שיחדש בכל ברכת מהאמצע׳ מו׳ אבל נ׳ ראשונו׳ נ׳ אחרונו׳ לעולם אין מוסיפין בהן ולא מוחתן מהן ולא משנין בהן דבר (ב״ח)

קח מי שלא התפלל לסבת סעות או אונס או במזיד ומו"ב סעיפים:

א טעה (א) או נאנס ולא התפלל שחרית א בתפלל מנחת שתים הראשונה כנתה והשניה לתשלומין ב (ב) ואם היפך לא יצא ידי תפלה שהוא השלומין וצריך להזור ולהתפלל אותה וכן הדין בכל מקום שצריך להתפלל תפלה לתשלומין:

ב טעה ולא התפלל כנזכר מתפלל ערבית שתים הראשונה ערבית והשניה להשלומין טעה ולא התפלל ערבית מתפלל ג שחרית ד הראשונה שחרית והב' לתשלומין ב לאחר שאומר יוצר ו"ח ברכות ד יאמר אשרי ואחר כך "התפלל י"ח לתשלומי ערבית: (וכן בסתתפלל ערבית שתים מעט מלא התפלל מנחה (ג) ה יתחר תחרי בין תפלה לתפלה: (סמ"ק וריב"ם סי' ק"מ)

ג ג הא דמשלם התפלה שהפסד דווקא בזמן תפלה אבל בשעת שאין זמן תפלה לא:

ד ד אין תשלומין אלא להפלת ן הסמוכה בלבד שאם טעה ולא התפלל שחרית ולא מנחת מתפלל ערבית שתים האחרונה להשלומין מנחת אבל שחרית אין לו תשלומין וכן בשאר תפלות:

ה אע"פ שאין תשלומין אלא להפלה הסמוכה לאותה תפל' ותפלות (אחרות) שהפסיד אין להם תשלומין ז אם רצה להתפלל אותן נדבה ח ושיחדש בה שום דבר הרשות בידו ונכון לעשות כן:

עכר

קח א מתפלל מנחה וכשהגיע ס"ן יזכר מתה שמחזיר התפלה בקול רם (רבינו סי' קע"ז ס"ה): ב ואם היפך פי' שהיתה בדעתו שתהא הראשונה לתשלומין לא יצא (ד"מ וכ"מ בב"י) וכ"ע כיון דבגמ' אסקינן בקומי' אלא שהר"ם כתב וז"ל כתב רב נתן ד"ל הוא ולא הבדיל הבדיל הראשון והבדיל בסניה גלי דעתיה שהתפלל הראשונה לתשלומין ולא יצא ומיהו אם לא הבדיל בתחת מהם הבדיל בסניהם יצא דאין כאן טוס גילוי דעת דראשון לתשלומין ולא הבדיל בסניה ולא הבדיל בסניה אחשוב עלתה לטס תוכה והסניה לתשלומין כל הרי מחוסר דווקא גילוי דעת בעינן אבל במחסר לאחר יצא ולגלוי וכ"ל מ"ל דמשמע דה"מ לא תפסר לאחר ד"ה ל"ל מיירי שנילה דעתו כגון שהתפלל הלכה בלא תפרי ולא ת"ל לאחר תפרי ולא כלהר מרים ס"ל מבחנה ומ"מ ל"ל דה"מ לא מקרי גילוי דעת רק בקבלה דעתו בתוך התפלה כגון אלא הבדיל וכ"מ בח"ה דאם הבדיל בסתיהן אע"פ שכיון בסניה לחובת שעתה יצא דאמרי' אפסר טעה והבדיל ולא כלא מקרי גילוי דעת ע"ס: ג מחרית שתים: כ"ל דאסור לאכול קודם שיתפלל הסניה ואם התחיל אינו מפסיק עפי' פ"ע וס' רל"ב: ד יאחר תפרי ולא כ"ל: מסמע דה"ל אחרון עד אחר תפלה הבאי דאל"כ ל"ל לאפסוקי בתפרי וכ"כ בלבוש וכ"ל כתב דיאחר אחרון אחר תפלה הראשונה: ה יאחר תפרי בין כו' אבל המקבל ר"מ ורבינו"ע הוא דאחר מאוד אלא ל

מ"ם רמ"ח סס דצריך שיתחדש אצלו לא שייך כאן: ט אין לה: דהיינו יקרא הקרבנות וכבר עבר זמן מוסף וגם לא תקנו ברכו של מוסף אלא משום ונעלמה פרים שפתינו וכזה ודאי עבר ואזכה בעל קרבנו אבל שאר תפלו דרחמי נינהו ולאו שיתפלל כל היום (תו'): י הויד: מעשה

בת' שבת לב"ה סמוך לערבית ויריד לפני התיבה והתפל' ערבית ועדיין לא התפלל מנחה ג"ל דל"ד לחזיל ולא התפלל דהא עדיין זמן מנחה הוא. וא"ל דא"א להתפלל מנחה: דכבר עשאו לילה כמ"ש סמ"ג דמאחר הכא דלא יהא אלא ערבית שתים דדוקא נגי שבת אחרי בסי' רס"ג סס"ו דאינו רשאי ושוב דאפשר לדונו כשוגג דשכר דשוחר להתפלל ערבית קודם. ומשמע לי דבר"ח יכול יעלה ויבא בשניה דכבר קבל ר"ח עליו וכמ"ש ר"מ תכ"ב ע"ש עס"ס ז"ל: יא שסמו דשכחה מקרי אונס ועבח"מ סי' תכ"ב סי"ח ובמבי"ט ח"ב סי' קל"ב ע"ל סי' תקי"ז ס"ו וסי' תקל"ח ס"ח עכ"ד סי' רל"ב סי"ב דכתב חלוקת בזה וכ"ל דגבי שבועה חשב לחומרא אבל הע"ז סס הכריע כמ"ש כאן וכ"מ בח"מ סי' כ"ח מלשון הרמב"ם והרב"י ורלאיית האגודה הביאו הרב"י בח"מ סי' ר"ז נ"ל דאינה

ו היעבר כל היום ולא התפלל (ד) מוסף ט אין לה תשלומין:
ז יהחזיר ולא התפלל תפלה אחת אין לה תשלומין אפילו בתפלת
הסמוכה לה יואם רצה (ה) יתפלל אות' נדבה ואינו צריך חדוש
אם כתפלל אותה כתפלה הסמוכה לה:
ח (ו) מי שלא התפלל בעוד שיש לו זמן להתפלל מפני יא שכבר
שעריין ישאר לו זמן אחר ש"נמור אותו עסק שהוא מתעסק בו וכן
כן ובן כך עברה לו השעה וכן מי שהיה טרוד בצורך מסונו שלא יבא
ועל ידי הספר ועל ידי כך הספיד מלהרהתפלל וכן יטמי שלא יבא
התפלל כלם תשובים אנוסים ויש להם תשלומין:
סגס (ז) מיהו לכתחלה לא יפכר זמן תפלה מעוס בפסד ממון:
(מ"ם סימן ב')
ט יטעה ולא התפלל מנחה בערב שבת מתפלל ערבית (ח) שתים
יב של שבת הא' לערבית והשניה לתשלומין:
כגס וכ"ם אם לא התפלל מנחה בערב ר"ח מתפלל ב' ר"ח שתים יאם לא
הזכיר יעלה ויבא ברחשונה והזכיר בשניה אין צריך לחזור ולהתפלל
אבל אם לא הזכיר בשתיהן ולא בשניה אין צריך לחזור:
(כל כו מון ממה סכתב (ט) מלו"ם שתים)
יא יטעה ולא התפלל מנחה בשבת מתפלל במ"ש (שתים של חול)
מבדיל בראשונה יב ואינו מבדיל בשניה ואם לא הבדיל בראשונה
והבדיל בשנייה שנייה עלתה לו (י) יראשונה יד לא עלתה לו יואם
הבדיל בשתיהן או לא הבדיל בשתיהן יצא:

טעה

הוא כ"ל לתרץ דהכא תרוייהו דרחמי דאי לא נקט אלא מתפלל שחרית מ"מ דדוקא כ"ל אחרי בתפי' כיון דבלא"ה צריך שיחזור לקרא אחרי ע"כ יחזור לאותו אחרי קודם תפלה הבאה שאינה לתשלומין אבל בתפלל ערבית שתים אלין סס אחרי בלא"ה מ"מ אינ"ל אחרי בבקרים קיל"ל דלא ומתילא לאו יודעי' דהם ב'תפלל מנחה שתים אינ"ל אחרי ואי' הוה נקט שבת אחרים ומתפלל מנחה שתים יחזר אחרי הא דוקא סוה אבינון אינ"ל בשתים אחרי התפלה קודם לתפלה והוא לא יחזר דהא לא התפל' בזמן ע"כ יחזר אחרי בין תפלה לתפלה בתנחה אבל בשבת מנחה ומתפלל ערבית שתים אינ"ל אחרי בתפלה קר"ל אלו אחרי בתפלה ותו לא כיון דמתפלל ערבית אינ"ל אחרי בתפלה לא יחזר אחרי בתפלה לא יחזר לא לתפלה לא יחזר לא לתפלה לא יחזר לא ל

בתכון לסס תסלומין וזכר ר"ח כדיעו ח"ל לחזור ולהתפלל כיון שעשה
כדין בתסלומין לזכור ר"ח אחרי' מה שלא זכר ברחשונה שכחה היתה
שלא לומר שתכון ברחשונה לסס חובת שעתיה מש"כ בשבת שעשה
מעשה בשביה שלא כדין אם נתכון לתסלומין שהרי ח"ל להבדיל והוא
הבדיל לא מהני לו בתה שנתתין
ע"ל כוונתו ברחשונה לסס חובה
דבפני חובת שהשבי היתה על כל
פיס חובה כל"ל נכון לחלק
בזה: ובהך מעלה שיש להתפלת
חובת שעתיה על תפלת תסלומין
כתוב בלבוש סימן תכ"ג שהוא
מעשה שהיא תדירה ותדיר קודם
לתינו תדיר ולא ל"ל כן דאם כח
לתה למד' זו לא היה בדיעב' צריך
לחזור ולהתפלל דמ"ש מתפלת
מוסף אחר מנחה דאחרי' בסי'
רפ"ז שא"ל לחזור ולהתפלל מוסף
אל"ל דמנחה יש לה מעלת תדיר
ועוד דהוכחנו כן בס"ד דא"ל
לחזור בשביל מעלת תדיר בסי'
רפ"ד אלא דמעלת חובת
שעתיה הוא מעלה אחריתא
דאחרי' בפ"ק דקדושין חביבה
מצוה בשעתה ועדיפא ממעלת
תדיר דבמעל' תדיר הוה זמן שניה'
עכשיו עכ"פ מה שאין כן כאן דבכ'
הך זמן התפלה שלא התפלל אלא
שתקנו לה תסלומין והיינו דוקא
אחר חובת שעתיה כל"ל: (יא)
מתפלל במוצאי שבת שתים: יש
בזה מחלוקת התוספות בשם ר"י
ס"ל דאין צריך לחזור בשביל זה
דהא כבר התפלל י"ח רק שעכח
שלא שבת ולכשעלם יתפלל י"ח
ולא חביר שלא שבת מה יהיה בזה
התסלומין וחכמי פרובינצ"ה ס"ל
דמה שהתפלל י"ח בלא שבת הוה
כחלו לא התפלל כלל כיון שלא
עשה כדין ועל כן הבריעו
המפקים שיחזור להתפלל בחובת
בדבה ואינו צריך לחדש כיון שיש
שבת שצריך [illegible] להתפלל
מלא הדין: (יב) מאורע
שאר הימים כו'. זה לאחר בב"י
בשם ר"ת בשם הרר"י מדאתרינ'קודם לזה דאם הבדיל בשתיהן יצא ואינו
מבית ראיה זו לדין זה דהתם ודאי זמן הבדלה היא בעת שהיא רק שזה
הבדיל שניה והוא שלא לצורך כיון שכבר הבדיל בתפלה ראשונה
ע"ל דאם הוה הפסקה שהיא הפסיק בתיבי ואו לא התפלל תחלה
הוה חיוב עליו משא"כ בתיבי שאין לו שייכות בזמן ההוא ודאי הוה
הפסק ומה דהבדל שייכא כל הנה דהא בעת הבדלה אנו אומרי' אפי'
מה שלא שייך לעת הבדלה של אתה שעה בגון במוצאי י"ט הוא מזכיר של
שבת בדאתרינן סדר הבדלה הוא תוכה ה"ל הוא מוכה בתה חנגתנו
מתה שאנו יח"ת עמו וזו ג"כ מן החיצונה שחלק להם ביום להבדיל
בין דבר לדב' שלא שתקנו להזכיר זו בזמן הבדל' ע"כ אין בזה הפסק משא"כ
בתיבות החול מה שמייך לפסק אין לך הפסק גדול מזה ועוד ראיה
מהר"ל דס"ל ע"ש וא"ע פסק זה: ועכ"פ נראה דאם הפסיק שלא
מעכב דלא עדיף מאם שח בתפלה המזכר בסי' ק"ד ה"ג בתוס שזכר שלא
הזכיר אתרעו ועוד ראיה מסי' תקפ"ח הביא ב"י דברי הרב המגיד לענין
הדר מקיעה אם הפסיק בקול שא"ל דהוה הפסק ח"ל שאינ"ם שאין
הפסקה מוסלת הפסקה בקול מופר שאינו ראוי פוסל עכ"ל וכ"פ שם
בש"ע:

קט (א) שניע ש"ץ לקדושה: דקדושה אסור לאומרה ביחיד וכן
קדיש ומודים טעמיה דצריך לשחות עם הקהל שלא יהא נראה כמופר בחי שהאבור מתחויש לו: (ב) כשהוא בא' מהברכות
בחלצו: בסי' קי"ג הקשה ב"י בשם מהרי"ל דאחרי' כתב שם הטור דיכול לשחות בחלצו הברכה בכל נוגע והכא אמר דוקא אם היה צריך
לסמוך בחלה לתפלה אז יוכל לשחות בחלצו הברכה ותירץ מה שחי' גם הב"י תי' שם תי' אחר ולעד"ל דלק"מ דודאי אם בא לשחות בחלצו תחתת
מל"ל מראי' שם לשחות אז שרי בכל נוגע כיון שהוא בחלצו ואין כאן הפסק אבל כאן שצריך לשחות תחתת הקהל שעוחין ולא מגד עלם התפל' נחשב
כהפסקה קלת ע"כ לא יסמוך ע"ז לבתחלה כללע"ד:

יא *סעה בסנחדרין של שבת והתפלל י"ח ולא הזכיר של שבת
(יא) *מתפלל בס"ש שתים ואינו מבריל בשניה ויתפלל אותה
טו בתורת נדבה ואינו צריך לחדש בה רבר יו והה"ה אם לא הזכיר
יעלה ויבא במנחה של ר"ח:
יב *המועה ומזכיר (יב) מאורע שאר ימים בתפלת שלא בזמנה *לא
הוי הפסקה: הגה מיהו אם מכר שעה פוסק אפילו בתחלה
הברכה (מ"ז מסכת ברכות):

קט דין איך יתנהג היחיד לכוין בתפלתו עם הצבור • ובו ג סעיפים:

א א *הנכנס לב"ה ומצא צבור מתפללין אם יכול להתחיל ולגמור
קודם (א) שניע ש"ץ *לקדושה א או ב לקדיש יתפלל
ב בן וה"ה אחרי הא הקדוש ושומע הפלה דיכן בקדיש וקדושה) (תוס' יומא
והר"ן ומרדכי פ' מי שמתו ותרומת הדשן סי' י"ח) ואם לאו אל יתפלל
*אם אין ו שעה עוברת *ואם נכנס אחר קדושה אם יכול להתחיל ולגמור יש
ד קודם שניע ש"צ למודים יתפלל ואם לאו אל יתפלל *וה"ה אם יכול
להגיע למודים או לאחת מהברכות ששוחים בהם כשניע ש"צ למודים
יתפלל ואם צריך להתחיל ה כדי לסמוך גאולה לתפלה ונזרכן לו
שסניע ש"צ למודים (ג) כשהוא באחת מהברכות ו (באמצע) ישחה
עמו אבל אם הוא בתחלתה או בסופה לא ישחה שאין שוחין בתחלת
ברכה או בסופה אלא באבות ובהודאה:
ב *אם מתחיל להתפלל עם ש"צ כשניע עם ש"צ לנקדישך יאמר
עמו ז מלה במלה כל הקדושה כמו שהוא אומר וכן יאמר עכו
מלה במלה ח *ברכת האל הקדוש וברכת שומע תפלה וגם יכוין
שכשניע ש"צ למודים יגיע גם הוא למודים או להטוב שמך ודן נאה
להודות כדי שישחה עם הש"צ במודים:
כגה *אבל לכתחלה ט לא יתחיל עד אחר שאמר קדושה ואח"כ הקדוש אלא
מתם הוצרך להתפלל מבת שבשעה עוברת או כדי לסמוך גאולה לתפלה
ליכא הכי (טור וד"ע):
ג *יחיד העומר בתפלה וכשניע למקום קדושה היו הצבור אומרים
קדושה דסידרא י אינו אומר קדוש עמהם שאין הקדושות שוות
*ונראה דה"ה אם היו הצבור אומרים כתר שאינו אומר עמהם קדוש אלא
ישתוק ויכוין למה שאומרים דשומע כעונה:
כגה וי"ח דקדושה כתר דהיינו קדושת מוסף ויחיד מתפלל שחרית יוכל
לומר עמהם דקדושת י"ח וקדושתן שוה וכן כ"ל עיקר:
(ולא פליג רבינו"ם תלמוניס שבביה ב"י):

קי היוצא

זה: טו בתורת נדבה. משום די"ל דאל"ל להתפלל שניה דמה יהויה בזה
דהא כבר התפלל י"ח וי"ל דתפלה הראשונה כמתן דליתא דמי כיון
שהתפלל בשבת י"ח לכן יתפלל בנדבה: יו וה"ה אם לא. ק"ל דאם
בלילה ג"כ ר"ח לכ"ע יתפל' דהא יהויה שיאחר יעלה ויבא וה"ה בליל י"ט
מעיה"ה אם שכח וכן על ומטר או
מעיב הרוח:

קט א. אז לקדיש. פי' קדיש
אחר התפלה כגון
דערבית דלא כע"ת ס"ב: ב
לקדיש. פי' עד שניע ש"ץ ליהא
שמיה רבא (מרדכי ותנודה)
ווזמנע דיכול להתפלל עד
שיעבו יהא שמיה אבל אמן לא יעבל
כיון דלא נתכוין על מה יאחר
הוי אמן יתומה כמ"ש סי' קכ"ד
וע"ס ל"ו בהג"ה ומי שבא לבה"כ
תכף אחר קדושה ואם יתתין
עד אחר מודים לא יוכל לענות
אמן אחר הקדיש אחר י"ח
ואם יתתין עד אחר הקדיש יעבור
לזמן התפלה אז לא יוכל להתפלל
ערבית עם הצבור ל"ל דיתחיל
מיד דמוטב לבטל מודים מאש"ר
כמ"ש סי' ל"ו בסס הב"ם ועוד
דמודים אפשר לשחות בחלצ'יתן
ואם בא סמוך לקדיש ואם יתפלל
תכף יבטל אש"ר ואם יתתין עד
אחר קדיש לא יוכל להתפלל
ערבית עם הציבור ל"ל דתפלת
בבר עדיפא ועוד ל"ל דאם בא
סמוך לקדושה ואם יתחיל מיד לא
יוכל לומר קדושה ואם יתחיל
אחר קדושה לא יוכל לומר מודים
ואם יתתין עד אחר מודים יהיה
הפעה עוברת ל"ל דיתחיל אחר
קדושה דמוטב לומר קדושה עם
הצבור ואע"ג דבקדושה פליגי
ובמודי' כ"ע מודו הייטו משו' דס"ל
דיחיד אומ' קדוש אבל לדיקן דק"ל
אין היחיד אומר קדוש קדוש
עדיפא. ועוד דמודים אפשר
לשחות בחלצ'יתן הברכה: ג וה"ה
אתן. כ"ל דה"ה לברכו דהא אין
היחיד אומר ברכו וכ"ל דאם כבר
שמע קדושה או ברכו או יודע שישמע אח"כ אינ"ב להתתין דהא אמ"ד יחיד
אומר קדוש אינ"ב להתתין מיהו לקדיש צריך להתתין דהא אין לו קבב אחפש
דהקדישים מעליתו ואילך אינן בכלל זה: ד קודם שניע ש"ץ למודים.
ולרמ"א צריך לגמור קודם אמן של ש"ת ואם לאו אל יתחיל על מודים
ועכ"ב: ה כדי לסמוך. פי' שעעה ואמר עד נאל ישראל דלכתחלה
צריך להתתין בשירה חדשה כמ"ש סס"ו: ו בחלצ'יתן יכתה עמו. אבל
לכתחלה לא יתחיל אדעת' לשחות בחלצ'יתן דשמא יבכח מלשחו' כיון שאין
מחויב סס לשחות (ד"ח סי' קי"ג) ועבב"י סס עוד תירוצי': ז מלה במלה.
פי' מיאחר עמו בקדש לדור ודור וכו' על האל הקדוש ואח"כ יתפל' בפ"ע
אם יוכל לסיים קודם שניע ש"ץ לסיום שומע תפלה (כ"מ בת"ה וה"ל
חביב סי' ס"ו) ובת"ל לא יאמר עם הש"ץ עניני ברכה בפ"ע אלא בש"ת
ביחיד (מע"מ מהרי"ל הג"מכ): ח ברכת האל כו'. פי' יכוון שיסיים
שתי ברכות אז עם הש"ץ ואז לא יכוין לענות אחריהם אז כמ"ש סי' כ"ט
ס"ד דבתקוס דאפשר לתקן מודה הרב"י דמתקיימן כל מה דאפש' עם"ת:
ט לא יתחיל. דצריך לשחוק ולשמוע כמ"ש ר"ם קכ"ה (ד"מ): י אינו
אומר קדוש. וה"ה קדושת יוצר:

קי בשעת

(ב) כשהוא בא' מהברכות
בחלצ'יתן הברכה אז יוכל לשחות בחלצ'יתן הברכה בכל נוגע והכא אמר דוקא אם היה צריך
לסמוך בחלה לתפלה אז יוכל לשחות בחלצ'יתן הברכה ותירץ מה שחי' גם הב"י תי' שם תי' אחר ולעד"ל דלק"מ דודאי אם בא לשחות בחלצ'יתן תחתת
מל"ל מראי' שם לשחות אז שרי בכל נוגע כיון שהוא בחלצ'יתן ואין כאן הפסק אבל כאן שצריך לשחות תחתת הקהל שעוחין ולא מגד עלם התפל' נחשב
כהפסקה קלת ע"כ לא יסמוך ע"ז לבתחלה כללע"ד:

פרי חדש

סימן מז

והר"ן דמו פירש"י ח"ש
מדברים נ"כ חובת
בסדרים דליכא חיוב
לתפלל בלא נפ"י אלא
מנחה יחוה בסנס
בתחורו לענין ק"ש
ותפילה אבל לאחר נכן
לחזר בדבר אחר בלא
נפ"י ס"ז ר"מ בכ"ל אלא
אך מ"ש סר בכ"ל אלא
תקנו נפ"י אלא
לסמוכים מיין מ"ש לעיל
ריש סי' מ"ו ועיין בתו'
מנחה דף ל"ש ל"ש כל
כגן וכו':

סימן מח

מ"ש מעם לחה אין
קורין בתורה
מבוקר מוסס שבת נקמן
סי' רפ"ב: הגה ויכרין
בשבת חשנייה בתורה
בתורה בדרכה מרי"ם
מ' מי שתחו בני תפילה
אמת מחמרינן

קי א בשעת הדחק. לו שהשעה עוברת (כ"ה): ב וירא שיפסיקוהו מתפלל מהל' לו מיושב כמ"ם סי' ל"ד ס"ד וס"ו וכ"ב בשם התו' לשון הרמב"ם לו שקורה לשונו מהתפלל מתפלל הבינו: ג מעומד. כיון דקורה היא לא יטרד בעמידתו משל"כ בשאר תפלות: ד בימות הגשמים. מפני של"ל שאלה בברכ' השנים ופריך ובכללה שיאמר ודשנו בגלות ארצך והן טל ומטר ותשני אתי לאמרודי פי' לעצות שלא ידע לחזור לתפלתו וידלגו יוסיף (ב"י וכ"מ דלא כב"ח) מאחר דמלות קרות הם. וכתב הר"מ דאם מוכנה דלא אתי לאמרודי רשאי כמ"ש סי' קכ"ח ס"כ ובקפתי קפ"ב לו חבר ולא מלאתי (כ"מ) ועמ"ש פ"ב סי' ה בימות הגשמים. אלא שלא מתפלל ח"ו ואם הפסיקוהו עסי' ק"ל ס"ה: ו ולא במ"ש. מפני של"ל הבדלה בחוכן הדעת ופריך ובכללה והבדלה ליכא לתיתא שיטעה כיון דתחלת הברכה היא ותי' כדי שלא יהא מרגיל שבבדלה ברכה בפ"ע היא. ולא"ת נבי שאלה נמי ניחוש הא טעמא ל"ל דבשאלה הבדלה כיון דליכא ר"ע דסבר דברכה בפ"ע היא יבואו לומר דהלכה כר"ע ומשל"כ בשאלה ליכא למ"ד ולא יבואו לומר כן כש"ל דלא בב"ח: ז והאידנא. וה"ה שילכו לבה"כ להתפלל בי' (ל"ח) והיכא דהוג נהוג: ח חזר ומתפלל. אע"פ שהתפלל אותה מעומד דבמהלך בלא"ה צריך לחזור ולהתפלל כמ"ם סי' ל"ד ס"ט: ט לבטוס. ולא יאמר אדם לחבירו לך בבטוס אלא לך לבטוס (גמ'): י בלשון רבים. דוקא תפלה הקבוע לרבים כמ"ם סי' תקס"ה סס"ק. אבל מלת ותכנו לתן יאמר בלשון יחיד (כ"כ בס הקנה ע"פ הסוד) ויעסוק בתורה בדרך אבל לא יעיין בהלכה דלמא אתי לאמרודי (גמרא תענית) ואפשר דכיושב בעגלה ואיש אחר מנהיג הסוסים שרי אפילו עיון ואל יאכל יותר משני רעבון משום חולי אחר הכי קי"ל וכ"כ הפוסקים לאלק כן ו' זלא שה"ל הרמב"ם לחלק בין עוסקין בסברן לו לא וכבר חולק הוא על בין דחק לו לא קשה עליו כי שם חילוק בין דחק לו לא תו ליכא חילוק אחר הכי הכרעות התלבר לחלק דוקא בין בעת הדחקו ע"ז כתב רבינו הטור ואפשר שמשמע בשעת הדחק הכריעו חילוק זה דעוסקין בסברן ה"ל כבעת הדחק אבל בבר סעודתן ה"ל שלא בעת הדחק ונראה שפיר כתב רבינו הטור דקדק בשם הרמב"ם דוקא זה כלל נכון בס"ד: (נ) בלשון רבים. שהרב הרמב"ם דוקא בנמעות: (ד) ואם אפשר יעמוד. דאי"ר שמת מהות מה אל תקרי רע פי' כיון שהחברותה עומדים לא נקרא רע להתפלל מהנו אע"פ שמותר (רש"י): (ה) אלא פעם אחת ביום. פי' בכל יום שהוא יאמר אותה: (ו) אבל פחות מפרסה כו'. דכיון שהוא בעיר דייני לא וכתב הר"י שם מקשין מן הירושלמי דאמר כל הדברים בחוקת סכנה ואפשר לומר שזה אינו קרוב לעיר אלא בתוך בין הכפרים שהכל הוא בחוקת סכנה עכ"ל. ומשמע מזה דבקוף במקום סכנה יש להתפלל ת"ה אבל בפחות מפרסה דזיל בתר טעמא ורחיה עוד מת"ם בסי' רי"ט לענין ביל הגומל דחייב בזה אפי' בפחות מפרסה וכ"ש בזה: (ז) ולכתחלה. פי' אלא יעבב מלומר אותה אחר פרסה ראשונה ויכול לומר אותה אפי' בעיר קודם שיוצא לדרך וא"ם שיחזיק בדרך פי' שיהיה מוחזק בודאי לילך ואחיתי לקנת מקפידי אלא יאמר אותה עד שהוא דוקא חוץ לעיר על הדרך ואין לזה שורש ועיקר מכל המירושי' והרי מהר"מ הוה מתפלל אותה בבוקר ביום שרצה לצאת בדרך ומ"מ נראה טעם לזה שמתפללין אותה חוץ לעיר הוא משום שאז יאמר אותה עם אחרים וכמה דברים עדיף ומ"מ יהיה מהר לומר בסי' ר"ל: (ח) הבכנה לב"ה: כ"ל דה"ה בחי שיושב ללמוד אפי' ביחידות וכפרש בחי שהגיע להוראה וי"ל נוסחא ח' קראה טוללת הרבה חו היא יר"מ יאו"א שתהלה עיני מאור תורתך ותלילני מכל מכשול ומעשות הן בדיני אסור והיתר הן בדיני מצוות הן בהוראה הן בלימוד גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך ומה

קי היוצא לדרך ופועלים מה יתפללו וסדר תפלת הדרך ובית המדרש. וכו ח סעיפים:

א א בשעת הדחק כגון שהוא בדרך או שהיה עומד במקום שהוא טרוד ב וירא שיפסיקוהו או שלא יוכל להתפלל בכוונה תפלה ארוכה בהתפלל אחר ג' ראשונות הבינו ואומר אחריה נ' אחרונות וצריך לאמרם ג מעומד וכשיגיע לביתו אין צריך לחזור ולהתפלל ואינו מתפלל הבינו (א) ד ה בימות הגשמים ו ולא במ"ש ו"ם: ה פועלים שעשין מלאכה אצל כעל הבית (ב) אם אינו נותן להם שכר חוץ מסעודתן מתפללין ח אבל אין יורדין לפני התיבה ואין נושאין כפיהם ואם נותן להם שכר מתפללין ז והאידנא אין דרך להקפי' בכך ומסתם ארעתא דהכי משכירין אות שיתפללו ח: ו ההולך במקום גדודי חיה ולסטים מתפלל צרכי עמך ברובים וכו' ט ולשלום וכולי וצריך לאוסרה י (נ) בלשון רבים (ד) ואם אפשר יעסוד מלילך כשיאסרנה נ ואם היה יא רוכב אין צריך לירד:

ה אין צריך לומר אותה (ה) אלא פעם אחת ביום אפילו אם ינוח בעיר באמצע היום אבל אם רעתו ללון בעיר ואחר כך נמלך ויצא ממנה לעבור חוצה לה או לשוב לביתו צריך לחזור ולהתפלל אותה פעם אחרת:

ו יהר"מ מרוטנבורג כשהיה יוצא יב לדרך בבקר היה אומרה אחר יהי רצון כדי להסמיכה לברכת הגומל חסדים ותהיה ברכה יג הסמוכה לחברתה:

ז ד לאומר אותה יד אחר שהחזיק בדרך ואין לאומרה אלא אם כן יש לו לילן טו פרסה (ו) אבל פחות מפרסה לא יחתום בברוך (ז) (ולכתחילה יאמר אותה בפרסה ראשונה) (הש"ו והר"י) ואם שכח מלאמרה יאמר אותה כל זמן שהוא בדרך ובלבד שלא הגיע תוך פרסה הסמוכה לעיר שרוצה ללון בה ומשם ואילך יאמר אותה בלא ברכה:

ח (ח) המנכנס לבית המדרש יז יתפלל יר"מ ה' אלהינו ואלהי אבותינו שלא אכשל בדבר הלכה וכו' וביציאתו יאמר מודה אני לפניך ה' אלהי ששמת חלקי מיושבי בית המדרש וכו':

קי"א דין

קי (א) בימות הגשמים. מפני של"ל ותן טל ומטר וכמ"ם ולא ל"ל הבדלה וכל מה שאומר בהבינו בתלות קראות הלא מעין ברכת ר"ח והבדלה אינו ברכה בפ"ע ע"כ אין מברכה: (ב) אם אינו נותן. בעוד כ"כ בשם הרמב"ם וכתב עליו ואפשר שאינו פועלים בשעת הדחק וכב"י הקדים דבריו נראה שסובר שהם דברי הרמב"ם ואינו כן אלא נמתה שהרב בפרק היה קורא והכי איתא מ"ע ל"ל. ובתוספות לא עיין ב"י שם כל הטורך דבפרק היה קורא אין לו אלא הכי ותתפללין תפלה ר"ח ותתנה מעין ר"ח אלא שם לא ר"ג אם ר"ל דתנינא בר ת"ה רב"ח בכל יום מתפלל אחר ר"ח ר"ח מעין ר"ח ופריך אי מאי אריא פועלים אפי' כל אדם כמי אלא אידי ואידי ר"ג סותלק כאן בעוסקין בסברן כאן בעוסקין בסעודתן דאז מתפללין ר"ח הבינו ראיה מברייתא דתחלק ל"ב בין עוסקין בסעודתן אז לא לענין בל התזון והרי"ף והרא"ש לא הבינו כלל חילוק הזה לענין הבינו לענין ב"ה וא"כ איהר כת דתנינא עתוך הוא לחלק לענין הבינו לא נראה דלא כן הוא הדרך דבמקום האחר הוא עיקר הדין של הבינו ושם מוכח בהסקנא דלא מלא הבינו אלא בעת הדחק מהבינו דאביי לייט אתאן דתלמי הבינו בתתא לחד בי' של התוס' וכתב הרי"ף והר"אש שם וא"כ ל"ל דהבינו התלמוד התם דלא כתב דלא צריך לעולם י"ח ולר"י נשמע הבינו והתלמוד מכריע להבינו דבעת הדחק יש לסמוך עליו ולא בעת הדחק עבדינן כר' וכפ' היה קורא אפלגא בגת כמו מן התנאים אתיא ההיא ברייתא דיתרו הבינו דשם לא נתחבר לחלק בין דחק לו לא אלא בדבר התנאים עצמן אפלגא בעת אחת ע"ז פרכי אי ר"י אחרת פיעלים ולא סלקי שם סלקא סברא דיש חילוק בין דחק לו אבל כמסקנ' התלמוד דנתחיין לזה להכריע בין דחק לו לא ותו אין מיל אחר הכי קי"ל וכ"כ הפוסקים לחלק כן ו' זלא שה"ל הרמב"ם לחלק בין עוסקין בסברן לו לא וכבר חולק הוא על בין דחק לו לא קשה עליו כי שם חילוק בין דחק לו לא תו ליכא חילוק אחר הכי הכרעות התלבר לחלק דוקא בין בעת הדחק ע"ז כתב רבינו הטור ואפשר שמשמע בשעת הדחק הכריעו חילוק זה דעוסקין בסברן ה"ל כבעת הדחק אבל בבר סעודתן ה"ל שלא בעת הדחק ונראה שפיר כתב רבינו הטור דקדק בשם הרמב"ם דוקא זה כלל נכון בס"ד: (נ) בלשון רבים. שהרב הרמב"ם דוקא בנמעות: (ד) ואם אפשר יעמוד. דאי"ר שמת מהות מה אל תקרי רע פי' כיון שהחברותה עומדים לא נקרא רע להתפלל מהנו אע"פ שמותר (רש"י): (ה) אלא פעם אחת. פי' בכל יום שהוא יאמר אותה: (ו) אבל פחות מפרסה כו'. דכיון שהוא בעיר דייני לא וכתב הר"י שם מקשין מן הירושלמי דאמר כל הדברים בחוקת סכנה ואפשר לומר שזה אינו קרוב לעיר אלא בתוך בין הכפרים שהכל הוא בחוקת סכנה עכ"ל. ומשמע מזה דבקוף במקום סכנה יש להתפלל ת"ה אבל בפחות מפרסה דזיל בתר טעמא ורחיה עוד מת"ם בסי' רי"ט לענין ביל הגומל דחייב בזה אפי' בפחות מפרסה וכ"ש בזה: (ז) ולכתחלה. פי' אלא יעבב מלומר אותה אחר פרסה ראשונה ויכול לומר אותה אפי' בעיר קודם שיוצא לדרך וא"ם שיחזיק בדרך פי' שיהיה מוחזק בודאי לילך ואחיתי לקנת מקפידי אלא יאמר אותה עד שהוא דוקא חוץ לעיר על הדרך ואין לזה שורש ועיקר מכל המירושי' והרי מהר"מ הוה מתפלל אותה בבוקר ביום שרצה ללכת בדרך ומ"מ נראה טעם לזה שמתפללין אותה חוץ לעיר הוא משום שאז יאמר אותה עם אחרים וכמה דברים עדיף ומ"מ יהיה מהר לומר בסי' ר"ל: (ח) הבכנה לב"ה: כ"ל דה"ה בחי שיושב ללמוד אפי' ביחידות וכפרש בחי שהגיע להוראה וי"ל נוסחא ח' קראה טוללת הרבה חו היא יר"מ יאו"א שתהלה עיני מאור תורתך ותלילני מכל מכשול ומעשות הן בדיני אסור והיתר הן בדיני מצוות הן בהוראה הן בלימוד גל עיני ואביטה נפלאות מתורתך ומה

באר הגולה

[illegible]

עטרת זקנים

קי א היוצא לדרך: ומה שנהגים פהגדולים כשהולכים בדרכים ומחברים מהגדולי' יש מקבלים שאמרו רז"ל בפרק קמא דב רבות נמלקין בסנהדרין פירש נטלו רשות כדי שיתפללו עליהם (אם"ו בש"מהרר"ש בסתרי ל"ז ב ואם מולכלין ז ב ואם אפשר עמוד ויזוקא כראפשר ליה כגון שהבריחה מסוכנה עליו אבל מן הדין הר"אש והר"ף וכ"כ הר"ר"ת. והרשב"א גאון היה רוכב אין צריך לירד. דלא עדיפא מחפילת ר"ח עמה (הר"י בפרק תפרת השחר) ויש אומרי שצריך לירד מאחר שתפל' קצרה היא ואינה צריכה קונה כ"כ ולי"א למיחש שמא שרר בארע ורכו (הרר"י) ד אומר אומרה אחר שהחזיק בדרך. ויש מפרשים לאפוקי שלא יאמר אומרה מיד אחר שיצא מן העיר (עקב הברכה ובנו מהר"ר ישעיה בספרו של ה') ועין בספר באר שבע דף ק"ח ולי נראה אף שוקקן את עצמו לילך בדרך הערין לא הלך יש לומר תפלת הדרך וכן פר"שי בהוריות בפ"ק החזיק בדרך אינא וכן נכון לעשות באם אין לו לילך ע"א פרסה אחרת מצומצמת אז יאמר תפלת הדרך בבותו כשילך אחר ברסת ח"ח פרסה שלימה וכן עשיה בעת שהוא על הדרך יתפלל בכוון וכלול ת"ה בתוך שומע תפלת אז אחר נטל וזכרים טובים כפו שעשה מהר"ם בקוה יוצא יי טלם ובהשובה הארסתי כל"ל:

פרי חדש

סימן מח

[illegible]

סימן מט

[illegible]

ומה ששניתי כבר העמידני על האמת ואל תכל מפי דבר אמת עד מאד כי״ח יתן חכמה מפיו דעת ותבונה:

קיא (א) לסמוך גאולה לתפלה. וכיון שלמי איתא בלשון זה תכף לגאולה תפלה דכתיב יסיו לרצון כו׳ מה כתיב בתריה ועגך וגו׳ וכתב המור יהיו לרצון היינו גאולה ויעגך היינו תפלה והביא מו״ח ז״ל דברי רש״ל שהקשה על המור ח״ל דבאמת קרא כתיב אחריהו יהיו לרצון אמרי פי הוא תפלה כדאי׳ בפ״ק דף ט׳ דתקינו דבכן לעיתר יהיו לרצון בסוף י״ח ברכות הוא״ל ואמרו דוד לאחר י״ח פרשיות וה׳ צורי וגואלי הוא גאולה וע״כ פי׳ רש״ל דאה״נ דמה יעבי׳ לה ולא הכיא קרא ועגך אלא סמיו ניזוק כל אותו יום בעבודתו של ר׳ יוסי בן חליפוס תמוס ק״ק דצירוסלי׳ וה״פ הוא תכף לגאולה תפלה דכתיב יהיו לרצון כו׳ דבתי׳ ביה גאולה ותפלה דה כתיב בתרי׳ שיהיה שכרו היינו אלא יהא ניזוק כל אותו יום וזהו ועגך ה׳ ביום ברה והייתי מודלא לאחר כל תפלה ענניה׳ ביום ברה ינגבני אלהי יעקב אלא אדלעיל אחי אחרי יהיו לרצון כו׳ אחר דוד הוא דאר שתעשה כך ותסמוך גאולה לתפלה כי אני מבטיח׳ שיעגך ה׳ ביום ברה ע״כ ולא משמע כן כפי׳ דצירוסלמי מייתי׳ג׳ חכיסות הן ומייתי על כל א׳ ראיה ועל הפיפה זו דגאולה מייתי ראיה מפסוק יהיו לרצון ומה כתיב בתריה והיינו כפי׳ המור ותו דלפי פי׳ רש״ל תהיה התפלה קודמת לגאולה ואלו בעי׳ גאולה קודם לתפלה ופי׳ המור הוא על כן דמקיק יהיו לרצון אמרי פי׳ שדוד מודיענו בזה אמת יהיו לרצון אמרי פי׳ היינו בזמן שתאחר צורי וגואלי שהוא גאולה ואח״כ אחר יעגך אז אחר יעגך ס״מ שאתה מתפלל קודם לזה דאל״כ איאך שייך עניי׳ ע״כ אמר היינו תפלה דאל״כ אין בעי׳ גאולה קודם לתפל

ד כשסורע. כשיאמר ברוך יברע בברכיו וכשיאמר אתה יחסה עד שיתפקקו החוליות (זוהר עקב ס"ה): ה וכשזוקף. הקם ב"ח פ"ק דברכו' סי' י"ע הרי הכהני' בי"ה כשסיו שומעין הקש הוי סורעים וכו' ע"ש ועיין בזוהר חיי שרה ע' סי"ל משמע דוקא בברוך דיקא הכי ע"ש

ועיין מה שכתבתי סי' קכ"ו: ו וכל כנגדו. ל"ל לחם הוא שר שרי כמ"ש בי"ד סי' ק"נ וכ"ש: ז אין להוסיף. והא דאמרי' אמתי ויציבו' לא קאי על ה' אלהיכם אלא על הדבר הזה (תו"ד ס"ב) אלא האומר על קן לפור יגיעו רחמיך וכו' משתקין אותו שאין מצות התקוש אלא רחמנות אלא גזירות (רמב"ם פ"ט מתפלה מהגה פ"ה דברכות) ואי' שם שאם אמר על הטוב יזכר שמך ב"כ משתקין אותו שחייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה:

קיר א בתפלת מוסף

והא דאין מתחילין בערבית מפני שאין כולם בב"ה ויעבו אגודות אגודות זה מזכיר וזה אינו מזכיר והא דלא חש לזה כשאלה ל"ל מסוס דאתם בלאה"ה אין כולם מתחילין ביום אלא רק הכל לפי המקום והא דלא חש מתחילין בשחרית מסוס דצריך להכרית ובשחרית אי"א דצריך לסמוך גאולה לתפלה ועמ"ש ר"ם דל"ו: במקצת מדינו נוהגין להזכיר הגשם ביום הושענא רבה ולא יאות עבדי לך אם מכריזין ביום ה"ר משיב הרוח וכו' כדי שיתחילו להזכיר בליל ש"ע ש"ק סמוך לחנוכה (רדב"ז ח"א סי' ר"מ) ב שיכרין ש"ן. כלומר שיאמר הש"ן בקול רם משיב הרוח בתוך התפלה ורמ"א סובר שהתחיל מכרין קודם התפלה. וכתב הב"ח דכדעתו אפילו הזכיר הש"ן בלחש אסור לגבור להזכיר אם לא הכריזו אחר כך אפילו אם התפלל בביתו אסור להזכיר עד שהזכירו הגבור ול"ל ס"ס: הדר במקום שאין מנין ומתין עד זמן שמתפללין בקהילות וע"ש ל"ס: ג וכן בטל. פי' מנהג ספרד לומר משיב הרוח ומוריד הטל ביומות החמה: ד אין מחזירין. דטל ורוחות אין בעלמין ומ"מ טוב לאומרו שיהא לברכה ול"ל דאפי' עדיין לא סיים הברכה אין מחזירין אותו מאחר שהתחיל

ד כשסורע. כשיאמר ברוך יברע בברכיו וכשיאמר אתה יחסה עד שיתפקקו החוליות (זוהר עקב ס"ה): ה וכשזוקף. הקם ב"ח פ"ק דברכו' סי' י"ע הרי הכהני' בי"ה כשסיו שומעין הקש הוי סורעים וכו' ע"ש ועיין בזוהר חיי שרה ע' סי"ל משמע דוקא בברוך דיקא הכי ע"ש

ועיין מה שכתבתי סי' קכ"ו: ו וכל כנגדו. ל"ל לחם הוא שר שרי כמ"ש בי"ד סי' ק"נ וכ"ש: ז אין להוסיף. והא דאמרי' אמתי ויציבו' לא קאי על ה' אלהיכם אלא על הדבר הזה (תו"ד ס"ב) אלא האומר על קן לפור יגיעו רחמיך וכו' משתקין אותו שאין מצות התקוש אלא רחמנות אלא גזירות (רמב"ם פ"ט מתפלה מהגה פ"ה דברכות) ואי' שם שאם אמר על הטוב יזכר שמך ב"כ משתקין אותו שחייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה:

קיר א בתפלת מוסף

והא דאין מתחילין בערבית מפני שאין כולם בב"ה ויעבו אגודות אגודות זה מזכיר וזה אינו מזכיר והא דלא חש לזה כשאלה ל"ל מסוס דאתם בלאה"ה אין כולם מתחילין ביום אלא רק הכל לפי המקום והא דלא חש מתחילין בשחרית מסוס דצריך להכרית ובשחרית אי"א דצריך לסמוך גאולה לתפלה ועמ"ש ר"ם דל"ו: במקצת מדינו נוהגין להזכיר הגשם ביום הושענא רבה ולא יאות עבדי לך אם מכריזין ביום ה"ר משיב הרוח וכו' כדי שיתחילו להזכיר בליל ש"ע ש"ק סמוך לחנוכה (רדב"ז ח"א סי' ר"מ) ב שיכרין ש"ן. כלומר שיאמר הש"ן בקול רם משיב הרוח בתוך התפלה ורמ"א סובר שהתחיל מכרין קודם התפלה. וכתב הב"ח דכדעתו אפילו הזכיר הש"ן בלחש אסור לגבור להזכיר אם לא הכריזו אחר כך אפילו אם התפלל בביתו אסור להזכיר עד שהזכירו הגבור ול"ל ס"ס: הדר במקום שאין מנין ומתין עד זמן שמתפללין בקהילות וע"ש ל"ס: ג וכן בטל. פי' מנהג ספרד לומר משיב הרוח ומוריד הטל ביומות החמה: ד אין מחזירין. דטל ורוחות אין בעלמין ומ"מ טוב לאומרו שיהא לברכה ול"ל דאפי' עדיין לא סיים הברכה אין מחזירין אותו מאחר שהתחיל

קיר דין הזכרת הרוח וגשם וטל: ו ובו ט סעיפים:

א (ב) בתפלת מוסף של י"ט הראשון של חג (ג) ואין פוסקין

ערב תפלת מוסף של י"ט הראשון של פסח:

ב בס"ב אסור להזכיר הגשם (ד) עד ב שיכריז ש"צ (וי"א שקודם שמתחילין מוסף מכריז הש"ן משיב הרוח וכו' כדי שהגבור יזכירו בתפלתן וכן נוהגין) (מרדכי רפ"ק דתענית) יהלכן (ה) אף אם הוא חולה או אנוס (ו) לא יקדים תפלתו לתפלת הצבור לפי שאסור להזכיר עד שיאסר ש"צ אבל אם יודע שהכריז ש"צ אע"פ שהוא לא שמע מזכיר ומטעם זה הבא לב"ה והציבור התחילו להתפלל יתפלל ויזכיר אע"פי שהוא לא שמע מש"צ:

ג אם אמר (ז) משיב הרוח (בימות החמה) או לא אמרו בימות הגשמים אין מחזירין אותו ג וכן בטל אם הזכירו בימות הגשמים

או לא הזכירו בימות החמה ד אין מחזירין אותו:

הגה (ח) ואנו בני אשכנז לא מזכירין על לא בימות החמה ולא בימות הגשמים רק מוסרים בימות החמה רב להוסיע מבלבל חיים וכו' עוד

ד בעבר פי' שיהיה סבור שהבעבר הזכירו ולשנה הבאה יזכיר בעת ועוד טעם אחר למה לא מתחילין בשחרית דאל"י חני בר כ אסור ליחיד להזכיר עד שיכריז ש"ן פי' צריך שיאמר הש"ן קודם התפ משיב הרוח בקול רם וזה א"ל בשחרית לפי שצריך להסתיר נאול לתפ כ"כ הרא"ש ע"פ ירוח: (ג) ואין פוסקין כו'. הטעם דאין פוס בערב שחרית כמו בהתחלה אבל במוסף אין שייך חשש שמא שפסקו בערב ויבא לידי מכשול לשנה הבאה שרי כבר שמע הפסוק בשחרית: (ד) עד שיכריז ש"ן. מדברי רמ"א ו"ל דכאן עד שהזכיר פי' שהש"ן יזכיר בתפלתו משיב הרוח וכ"ה בירושל' בשאר"י והכבור יתחילו בתפלה בקול רם וכ"ה בירושל' ע"ש ועיין בס"ל דאפי' אם הזכיר הש"ן בלחש אסור לגבור להזכיר עד שהזכירו הגבור ול"ל דאפי' אם התפלל בביתו אסור להזכיר עד שיכריז ש"ן ומ"מ אם הגבור לא הזכיר אם הש"ן הזכיר אסור לגבור לחזור ולהזכיר ומ"ש ר"ם דל"ו: הדר במקום שאין מנין ומתין עד זמן שמתפללין בקהילות וע"ש ל"ס: ג וכן בטל. פי' מנהג ספרד לומר משיב הרוח ומוריד הטל ביומות החמה: ד אין מחזירין. דטל ורוחות אין בעלמין ומ"מ טוב לאומרו שיהא לברכה ול"ל דאפי' עדיין לא סיים הברכה אין מחזירין אותו מאחר שהתחיל

ד בעבר פי' שיהיה סבור שהבעבר הזכירו ולשנה הבאה יזכיר בעת ועוד טעם אחר למה לא מתחילין בשחרית דאל"י חני בר כ אסור ליחיד להזכיר עד שיכריז ש"ן פי' צריך שיאמר הש"ן קודם התפ משיב הרוח בקול רם וזה א"ל בשחרית לפי שצריך להסתיר נאול לתפ כ"כ הרא"ש ע"פ ירוח: (ג) ואין פוסקין כו'. הטעם דאין פוס בערב שחרית כמו בהתחלה אבל במוסף אין שייך חשש שמא שפסקו בערב ויבא לידי מכשול לשנה הבאה שרי כבר שמע הפסוק בשחרית: (ד) עד שיכריז ש"ן. מדברי רמ"א ו"ל דכאן עד שהזכיר פי' שהש"ן יזכיר בתפלתו משיב הרוח וכ"ה בירושל' בשאר"י והכבור יתחילו בתפלה בקול רם וכ"ה בירושל' ע"ש ועיין בס"ל דאפי' אם הזכיר הש"ן בלחש אסור לגבור להזכיר עד שהזכירו הגבור ול"ל דאפי' אם התפלל בביתו אסור להזכיר עד שיכריז ש"ן ומ"מ אם הגבור לא הזכיר אם הש"ן הזכיר אסור לגבור לחזור ולהזכיר ומ"ש ר"ם דל"ו: הדר במקום שאין מנין ומתין עד זמן שמתפללין בקהילות וע"ש ל"ס: ג וכן בטל. פי' מנהג ספרד לומר משיב הרוח ומוריד הטל ביומות החמה: ד אין מחזירין. דטל ורוחות אין בעלמין ומ"מ טוב לאומרו שיהא לברכה ול"ל דאפי' עדיין לא סיים הברכה אין מחזירין אותו מאחר שהתחיל

ברכה אבל בהזכרה אין שייך זה. ומה שאנו מזכירין רוח אע"פ שאינו נעלר כיון דמזכיר גשם שהוא שייך לברכת אתה גבור כדאתנן בגשמים

מזכירין מי רוח דהוא שייך לנפש: (מ) ואין פוסקין עד
שיכה. דבמוסף אין זיכר קודם שפסק הש"ץ בתפלתו וא"ל למה לא
תקנו מזכירין מ"ת משיב הרוח דהוי מועט' לומר בשביל משיב הרוח אסורהו
בתחית מלך משיב הרוח אין איסור להזכיר אלא מלך הנפש וכ"ת יכרין
לא מוריד הגשם דה"ל חבל
משיב הרוח אומרים כל"ל כזה:
(י) אם אמר מוריד הגשם כו'.
אבין שיש בימות החמה זמן שהגשמים
רבים לעולם דהייט בזמן הקציר
הנפש נעצר ואם יתפלל על הגשם
הרבים והם אינם טובים לעולם
ע"כ מחזירין אותו בכל ימות החמה:
(יא) אבל אם הזכיר טל. נראה
המעם כמ"ש בסי' קי"ז ס"ד: (יב)
בלא חתימה. במרדכי פ"קדקתעני
ל"ל ופסק רא"ש ס"ס לא אמר
משיב הרוח כו' ונזכר בין תחייה
לחתימה קדוש דה"ל לחזור כלל אלא
אומר מ"ה ומ"הג בלא חתימה ושוב
אומר אתה קדוש וכן הדין בשאלה
בעלה ויכא היכא שלא התחיל
בברכה שאחריה כדאמר פ"ב
שאכלו גבי טעה ולא הזכיר של
ר"ח אומ"ברוך שנתן ר"ח כו' ומסיק
לא ידענא אי חתום אי לא וכיון
דספיקא היא לא חתמי' מספק
ע"ל. וכב"י דהך קאי אלא
הזכיר של ר"ח בב"ה דאם שתפק לן
בגמ' אי חתום והלכך מספקא לא
חתום וסבר רא"ש דה"ה לתפל'
ותימה דהא ר"ן דבשבת וי"ש
חתום ברוך שנתן כו' ואוקם הכי
הלל גבי תפלה דהא תפל דחובה
היא מדמיקן לה לב"ה של שבת וי"ש
ולא לר"ח דאי בעי אכל כו' כדאיתא פ"ג שאכלו ואפשר כו' עכ"ל. הרב ז"ל
לא דק כאן כל הסודך בתה שהוקשה לו למה מדמה רא"ש תפלה לר"ח
ולא לשבת וי"ש ועי"כ נכנס לדוחק גדול מ"ש ואפשר כו' שהוא דבר שאין
לו מקום והאמת יורה דרכו כי אין קושיא כל עיקר דהתרדכי בסס
הרא"ש לא בא כאן להביא ראיה מר"ח לענין שלא יחתום כאן בתפלה
זה לא היה ולא נברא דמי הוא שיבדה מלבו שיחתום כאן בברוך ואקן י"ח
ברכו' אית לן ולא י"ע ולא"כ היו כאן ע"ש ותו דלא שייך כאן חתימה דהיאך
יחתום ובאמת טוסת יחתום אלא הדבר פשוט דהרא"ש לא בא כאן רק
לחדש קושיא דהיינו שתתלה מביא ראייה שכל שלא התחי' בברכה שאחרי
לא בקרא סיום כמו שהזיכו לענין הטוב והמשיב בר"ח וכדי שלא תקשה
כה אין דומה להתם דהתם הוא קא חתים וכמו שהזיכו גבי שבת וי"ש אבל כאן אין שייך חתימה כאן לא מצינו לומר הכא
שיאמר משיב הרוח כו' קודם אתה קדוש דאפשר שלא נתנו חכמים רשות להזכיר קודם התחל' ברכה עניה אלא היכא שאפשר בחתימ' לזה קאמר דהא
בר"ח מספק' בגמ' פ"ג שאכלו דף מ"ע בדברי רב לי לומר בחתימה או בלא חתימה ומתילה יש לנו לפסוק שלומר בלא חתימה אלמא יש שייכות לומר
שלומר בלא חתימה ל"כ ה"ג גבי משיב הרוח אע"פ שאין שם חתימה כלל יש שייכות לומר משיב הרוח קודם אתה קדוש: ולכו"ר ז"ל דאיתי
שכתב דהך דכתב המרדכי ומסיק לא ידענא אי חתים כו' הוא לדחייה שהיה מוסיף בתפלה או לא הוא לומר מספק לא
חתים: וכתב על ב"י ומאחר ליה מאחרי ולא דק כלל בזה דהא כבר החליט המרדכי שי"ל משיב הרוח בלא חתימה והיאך יסתפק אח"כ. ותו דכיון
דגם בר"ח יש ספק בגמרא ולא אפשיט מה דאייה אתיתי מתוכו ספק לספק דרא"ה: ותו דזה ספק יהיה לו בזה דמשיב הרוח והיאך שייך כאן
חתימה וכי יחזור לומר בעינא בא"י מחיה המתים אי יאמר טוסת חתם בא"י מורידי הגשם וכ"ש דבפי' המרדכי דאין ספק אלא לענין
ב"ר וכמ"ש ב"י והוא גברא דמרי סייעי' אלא דמה שהבין המרדכי בא להביא ראייה מר"ח לענין שא"ל חתימה זה לא היא דא"ל לזה ראייה אלא בא
לדחק קושיא כמ"ש אבל עיקר הראייה לא הביא אלא לענין אחר קודם התחלת הברכה שאחרי והוא הגכון וא"ל לפנים מ"ש הרב כאן בלא חתימה
הוא אלא לגור דודאי לא שייך כאן חתימ' כלל. בב"י הכיא דלא אמרי' כיון שסיים הברכ' ולא התחיל האחר' דאומר למה שדילג הייט בדבר שמחזירין
אותו אבל בדבר שאין מחזירין אז הכף שסיים ברכה אין לאומרו אע"פ שלא התחיל האחר': כתב ב"י ולמה לא תקנו ברכה בפ"ע במקום שמכר
כיון בא"ה אלא שבת קונבו ברב"ל א' שב אמר אומר הר"מ מפני שהו' הפסק אם יכרך ולד לב"ה דהת' כבר סיים הברכה דהטוב והמשיב ביבנה תקנוהו
ובגמרא כתב דמשיב הרוח ומוריד הגשם שאומר קודם אתה קדוש הוא כתחית' תריכת' והוא פי' כשו אומר בא"י מחיה המתים ומשיב הרוח ומוריד הגשם
ואמרינ' שלא הזכיר הגשם בתוך הברכ' כלומ' הוא ב"מ מכלכל חיים בחסד דעיקר הכלכלה היא ע"י הגשמים ואין זה אין חותמין בשתים כו' ואף בתוך
על ומטר הוא לן לא אמרו ואיסיס הברכ' ונזכר קודם שהתחי' תקנו בשופר לומר ואין על ומטר קודם תקענ"ב מעמת הוא לפי שהלכת המטר היא
כלולה בא"ש ברך עליהו כו' והיו כאומר בא"י מברך הטלים ואין מטר כו' עכ"ל. והתרוץ עוד לענין יעלה ויבא בזה מענין לענין ואין דברי הלל
ראייה לפי שאחרון ביהאיך שייך לומר מברך הטלים ואין מטר דוקא ל' בקשה והיה לו לומר מברך הטלים ומוריד הגשם ומטר דהוי
ב"ב מזכיר שבתו יתר' סה וכ"ש ביעלה ויבא ותו דבשאר מביא ב"י דברי ר"י בזה וגם בעל הטיסוס ועמנו הוה הדין כן לאותן דס"ל כרא"ה אלא
דהיינו דבר הבדוי מלב לחבר זה אל ברכה הקודמת ולדברינו היה ל"ל בלי הפסק עד סיום הברכה הקודמת וזה אינו בלי ספק אלא אפי' אם שהה
קצת אחר סיום הברכה ומזכר קודם שאחר ברכה שאחריה אומרה בלאותו פעמה וזה שהוא לא ניתן לשום פלטול לפי מעמים כו' (יג) ל' פעמים כו'
זה סברת הר"מ ובתשוב' דמלא כתוב שהוקשה לו הא יש בשבת תפלת תוספ' מתילא יש בל' יום יותר מנ' תפלות ולא תי' כלום שם אבל ברוה דלק"מ
דבין תפלה הירום' החזקה בל' יום הייט כלל יום שוה לחבירו לענין לחזוקי' אך חזקה והייט התפלות התמידיה בכל יום ולא תשיב הנוספות' ותו
בלע"ד דאם שגג ולא פסע ביום אז יומים בתלו ל' יום ולא התפלל כלל ואלו לא הורע חזקתו לענין זה שלאחר שעריך דוקא כשיעור הימים שהתפלל
ונריך להגלים תחלה הימים

שתחתיו

שלין חיוב כלל לאומרו עם"ס רל"ה: ה שמעתו כבר. והא דאין מכריזין
שלא יאמרו משיב הרוח וכו' דברכה כמתאגין בגשמים ע"ר שאין"ל אין
מתפללין על רוב טובה (לבוש): ו ואפי' במקום וכו'. דמ"ת אינו
עניין להזכרה רק לשאלה כמ"ש סי' קי"ז ס"ב: ז טל אין מחזירין. ואע"ג
דלא מעינר מ"מ שבת הוא לשקה"ב
(עור) י"א שפ"ג פוסק להזכיר בתפלת מוסף י"ט כראשון של פסח מאכל עשי' בהזכרתו משא"כ בשאלה דגרך
הקבל מזכירין (מ) ואין פוסקין עד מנחה ה שמעתו כבר מש"ג שפסק חפ"ס
בתפלת המוסף וכן מוכאין:
ר (י) אם אמר מוריד הגשם בימות החמה מחזירין אותו וחוזר
לראש הברכ' ואם סיים הברכ' חוזר לראש התפל' ו' ואפי' במקום
שצריכים גשם בימות החמה אם הזכיר גשם במקום טל מחזירין אותו
(וכן אם הזכיר גשם וטל בתי מחזירין אותו) (ב"י בשם הרמב"ם
והר"אש והעור):
ח בימות הגשמים אם לא אמר מוריד הגשם מחזירין אותו אפ"ס
שלא הזכיר טל (יא) אבל אם הזכיר ז טל אין מחזירין אותו:
ו ב"ר"א שמחזירין אותו כשלא אמר בימות הגשמים מוריד הגשם
היינו כשסיים כל הברכה והתחיל ברכה שאחריה ואז חוזר לראש
התפילה אבל אם נזכר קודם שסיים הברכה יאמר במקום שנזכר ח
ואפי' אם סיים הברכה ונזכר קודם שהתחיל אתה קדוש אין צריך
לחזור אלא אומר משיב הרוח ומוריד הגשם (יב) בלא חתימה:
הגה שלשה בימות הרמאנות מסונות כאמת וכל מקום ט שעשה בשם
מחר נראים בין שכוח יחיד בין שכוח ציבור: (עור)
ז בכל מקום שאנו אומרים חוזר לברכה שעשה בה ה"ם שעשה בשונג
אבל במזיד ומתכוון חוזר לראש:
ח בימות החמה אם נסתפק אם הזכיר מוריד הגשם אם לא עד ל'
יום בחזקת שהזכיר הגשם וצריך לחזור:
הגה וה"ה ר לדין לאין מזכירין טל בימות החמה אם נסתפק לו אם חבת
אמר מוריד הגשם בימות הגשמים כל ל' יום מחר דולאי אמר כמ"ש
ברגיל והרי לא הזכיר לא טל ולא גשם לאחר ל' יום אינו מחר: (ר"ע)
ט ר"אם ביום ראשון של פסח אומר ברכת אתה גבור יא עד
מוריד הטל (יג) צ' פעמים בענד ל' יום שאומר אותו יב ג'
פעמים בכל יום משם ואילך אם אינו זוכר אם הזכיר גשם יג הרי הוא
בחזקת שלא הזכיר גשם ואינו צריך לחזור:
הגה

ל"ע (ד"מ) וכ"כ רמ"א בתשב' ומ"מ זה דוחק דלא מצינו בירושלמי דקאי
אשאלה ובהג"מ בתחת לא כתב ל"ע רק כתב שיאמר אותו כ"כ פעמי' כתו
שיחזרו אותו כל יום וכן בשאלה: יג הרי הוא בחזקת כדאמרינן בגמ'
אם ריחק בניחותין חייב קרבן בניחותין לא כ"ם והר"מ דחה ראייתו וכו'
(עור) ול"ע דהיכי מייתי ראיה מר"ח הא קי"ל כר"י דלא נעשה מועד
עד שיתחב"ם בג' ימים ולא ב"ם ביום א' (אח"כ ראיתי שהקשה זה בשל"ה)
וכ"ם לקמן סי' תקע"ז ס"ב דדוקא ג' מתים בג' ימים אבל ג' מתים ביום
א' אין זה דבר וזה דלא כר"מ כדאמרי' בגמ' ואח"כ חזי' דאין זה ק"ו וי"ל
דס"ה

ל"ע (ד"מ) וכ"כ רמ"א בתשב' ומ"מ זה דוחק דלא מצינו בירושלמי דקאי
אשאלה ובהג"מ בתחת לא כתב ל"ע רק כתב שיאמר אותו כ"כ פעמי' כתו
שיחזרו אותו כל יום וכן בשאלה: יג הרי הוא בחזקת כדאמרינן בגמ'
אם ריחק בניחותין חייב קרבן בניחותין לא כ"ם והר"מ דחה ראייתו וכו'
(עור) ול"ע דהיכי מייתי ראיה מר"ח הא קי"ל כר"י דלא נעשה מועד
עד שיתחב"ם בג' ימים ולא ב"ם ביום א' (אח"כ ראיתי שהקשה זה בשל"ה)
וכ"ם לקמן סי' תקע"ז ס"ב דדוקא ג' מתים בג' ימים אבל ג' מתים ביום
א' אין זה דבר וזה דלא כר"מ כדאמרי' בגמ' ואח"כ חזי' דאין זה ק"ו וי"ל
דס"ה

עטרת זקנים

ג אם אמר מוריד הגשם בימות החמה מחזירין אותו אע"ג דל' יום אחר הפסח אינו מזיק אפילו הכי צריך לחזור שכיון שרוב רוחות שפוסק מלהזכיר גשם הוא סימן קללה לא מלוג רבנן (ר"ל ריש תענית) בכל שצריך לחזור בשבילו יכון דשיעו ושבע משי"ן כל י"ח ברכו' ד' אם ב' ראשון של פסח אמר ברכת אחרת גבור עד מורי' השל צ' פעמים בגגר שלשים יום שאומר אותן שלשה פעמים בכל יום הקרי' ראוא בחזקת שלא הזכיר כ"ן נקשה והא בשבת וי"ם אומר אותו ד' פעמים בכל יום ואיכא יחיד קא פעמים בל' יום ר"ל דהרי בשאלה גם כן הדרן כן ובשאלה איכא פרוה מג' פעמים בהרי בשבת וי"ם אין שאלה לכן נקשינן סלתא בצ"שתא צ' פעמים (ר"ם כך כתב הרב רמ"א בתשוב' ס"א)

פרי חדש

סימן מט

ובמוסף נכנסין לנ"ש וקורין כדרך מקורין וקורין הנכנסים ויחיד קורי' לוחה פ"ש ה"ר יוסי וכי יחיד יכול לקרות ל"ה פ"ש בגמר הלל בנכנסין וקורין הוא' ע"ש מקורין חת סתם פ"ב ווה מעמר בדברי מר"ם ל"ל לעשם נרגיל ובגי' ונמ"ב ספור נפש דתר ונמשך אחריו המחבר פלה מיקר בפעם בקרמ"ם ומה לתחרינן בגי תפלין ומזוזות מנכתבין בלא מן הבהב תמום דמיגרס גריסן פוהני כהם כהיין מכות תפילין ומזוזות ברוך שיהיו סברות כדי בלם יעקב בקן הדב דמה תיבה מ"ל ב"ש דמזכיר לתפי' הסגורות פ"ש אסור לכתוב אות אחת ואיכו המחברה דמקי' לאומרו אם הרבים ל"ת מרי כיון שבוה מגגר בעיר ובדהגן סתמה סגרש על סתם ק"ל דיורב לפני הסיום ובדלקמן סי' ל"ב סעיף י"ב ע"ש ובחב מ"ר יוסי ובכיתה הנ"ר ול"ל דכמה מגיהן לנוסה לו לחוכם לאומרו ע"ם יכול לאומרו כמה פעמים שיקם לפי' בשמה מפיון בו אמה כלי ואין בזה המוסם דבריס מבמחב בהחיל ובהיכו לאומרם פעם אחת ע"ב ובכיה ל"ל סמן לנבריו ובגד יש סמך לנבריו הם המבחתי לפ"ל מהיריס דקאמר וקריתי ובריתי ומשמע

מתפללים

באר הגולה

[illegible]

עטרת זקנים

קטו א מפני שמותר דאורייתא מן הכתורה היא הכינה והשכל קבעו ברכת אתה חונן ראש לאמצעיות שאם אין בינה אין תפלה:

קיז א מפני שמותר דאורייתא מן הכתורה היא הכינה והשכל קבעו ברכת אתה חונן ראש לאמצעיות שאם אין בינה אין תפלה:

קיח א מפני שמותר דאורייתא מן הכתורה היא הכינה והשכל קבעו ברכת אתה חונן ראש לאמצעיות שאם אין בינה אין תפלה:

קטו טעם ברכת אתה חונן׳ וכו׳ סעיף אחד:

א א מפני שמותר האדם מן הכתורה היא הכינה והשכל קבעו ברכת אתה חונן ראש לאמצעיות שאם אין בינה אין תפלה:

קיז פירוש ברכת רפאינו׳ וכו׳ סעיף אחד:

א א רפאנו ה׳ ונרפא אע״פ דהכתיב ליחיד אין מכניין אותו לרבים ה״ם בזמן שמתכוון לקרות אבל כשאומר אותו (א) דרך תפלה ובקשה מותר: ומ״מ אם אומר מזמור אלם אסור לעמוד אלמן יחיד לרבים או לעיקר: (טור והר״אש פרק הקורא עומד בסוף הר״י)

קיז דיני ברכת השנים׳ וכו׳ ה סעיפים:

א א ברכת השנים צריך ליזהר בה בימות הגשמים ותן טל ומטר ליומתחילין לשאול מטר בחוצה לארץ בתפלת ערבית א של יום ס׳ אחר הקיפת תשרי (ויום התקופה הוא בכלל הס׳) (הגה״מ פ״ב) (א) ובארץ ישראל מתחילין לשאול מליל ז׳ בחרשון ושואלין ב ער תפלת המנחה של ערב י״ם הראשון של פסח ומשם ואילך פוסקין מלשאול:

ב ב יחידים הצריכים לטטר בימות החמה אין שואלין אותו בברכת השנים (ב) אלא ב בשומע תפלה ואפילו עיר גדולה כנגוה או ארץ אחת כולה כמו ספר בכלל או אשכנז בכללה כיחידי דמו בשומע תפלה ויחיו אם בארץ אחת כולה ד הצריכים מטר בימות החמה טעה

שמתפללים ואח״כ נימא בספק דהוחזק לומר כדין דאח״כ ודאי לא הוה סתיק הל״מ להזכיר דבר זה ולכתוב והוה אלא חיסר תפל׳ ח״כ כל הל יום אלא ודאי כיון שאחר אלא הזכיר אחר יום חזר אח״כ והזכיר ה״ו בחוקק אבל ל׳ יום חה מוכח עוד דהא לענין אלמן מל ומטר ולא מכר עד אחר שומע תפל׳ שצריך לחזור ואם הוה מסופק ג״כ בל׳ יום תלוא תלוקה דהא לא תלינו חילוק בזה הסר בשבת אין אם אלמה זו והלא מהני לו חזקה ל׳ ימים לענין זה אלא אפשר דלא קפי׳ אזנן התפלה שיהיו מכוונים כפי אחר הם בכל יום אלא כמה דיש כל יום קלא וכיון שהוחזק ברוב אי ימים בכך כנלע״ל: **אלא** דקל״ל בתוס׳ שהביא הר״מ דאחר הוה מנהג המועד לאמרי׳ ריחק נגיחותיו חייב קרב נגיחותיו לכ״ם אלא כיון שאחר ל׳ יום אם הוה מסופק ל״ל לחזור ק״ע ל״ם ביום א׳ אלא ק״ו דבגיחות אית׳ בם כולל הרבה דף כ״ד לר״מ דם ל״ל הכי אבל פליג שם ומ״ל דשור המועד הוה אלא דוקא אחר ג׳ ימים מהגיג״פ ביום אחד ויליף מהגיג״פ ולית ליה לר״י דדוקא שבה הוה נזירת הכתוב אלא ילפי׳ מהגיג לאסר דוכתי׳ וא״כ ה״נ בתפלה לענין הזכר נימא כן ובהרי פסקינן הלכתא אם כר״ו ובעור הבי דאמר הר״מ דלא ס״ל הך דהר״מ ובן בי״ם מהרי״ח טע״ל לדבריו דשלא גבי שור אבל לעבדא רע שזה הוה בעשה הנגיחה בקרוב מה שנעבו כן מסת״כ אלו עשה בהרה היה לנו לומר דרך מקרה הוה אבל כאן הדבר תלוי בהרגל הלשון ואינו מורגל כ״כ בשעשה דבר א׳ בקרוב. והרא״ם נעה לפנות הר״מ וגרסה כדבריו שהרי הרגל הלשון אינו אלא מנהג הטבע השורה בתדם והרי הוא כמו שור נגח עכ״ל ונפי׳ מה שהקשתי לא ידענו לפנות על סברת הר״מ בזה:

קטו כתוב בטור ומה שהקנו לומר אחינו בברכת השנים ובסלח לנו מסת״כ בסאר ברכות ה״ם שאינו מוכרח לפנינו שהאב חייב ללמד עם בנו ובסלח לנו מזה כתוב ושוב ל״ל וירחמהו ע״כ אנו מזכירין רחמי האב על הבן:

קיז (א) דרך תפלה ובקשה. כ״כ הטור בשם הרמ״ה אלו כתב והרי״ כתב דוקא בקורא כל המזמור אלם מ״ו וכתו שהעתיק רמ״ה ע״ל שיש ל״מ בין הני תירוצים לענין הפ שאמרו בהבדלה עני ותמרת יהויהי לי לישועה אם ירצה לעצות ולומר ויהיו לישועה דלתי׳ הרי״ה אסור כיון שפסוק זה אינו בקשה שהרי הם לשון עבר כשמזעות לשון ויהי ולתי׳ הרי״ מותר כיון דאינו אלא פסוק ל״. ומדברי רמ״ה משמע דאין כאן פלוגתא והכלע״ל כתבתי:

קיז (א) ובלי״מ. לפי שהם צריך לגמרים יותר לפי שבדרך היא מכל הארצות משה״כ בני הגולה ואינו בתר בני עיר דבבל אזלי׳ וכבר תמה הרמ״ם ע״ז בהם צריכי לומר אחרי הודע בתרגם אז דהיינו תחני תפרי ואיל לומר לא יאמרו בזמנו בשלא דבר האלוי מחיה ופשו ואיסור ואיתר אזלי בתר בני בבל אבל בהא למה נחול בתר בני בבל דהם שבעי׳ בתים רבי׳ ל״ל בגמי׳ עד ס״ לאחר התקופ׳ משה״כ בסאר מדינ כו׳ והתריך מזה כמ״ש ב״י ומסקן ב״י בהם מהרי״ח מאחר שהרמ״ם כתב בהם שלא אלא כדי שלא יהיה נרתה שהוא כתעדו תעודות נרתה שאם טעה יחיד ושאל בהם בזמן שהיה הדין לשאל׳ ע״ל מקום להתפל׳ אלא מטעו המזכר היכא שהתפל׳ בדיעבד שאין בכאן זה התשם נרתה שאין לו לחזור ולע״ע עכ״ל. וכב״י כיון דלא מתקבלו דברי הר״מ וכל הטעל לא נהגו כן ה״ל סוגיין דלא כהר״מ והלכך הטוע׳ ושאל בהם צריך לחזור אפי׳ בחרן שכול בכלל צריכי בהם ביתות הת׳ ומ״מ כיון שהר״מ סיפק עליהו מי יקל ראש כנגדו ולכן ראוי לנהוג מדברי הר״מ בם״ת ל״ל דהא דבעור מותר להתפלל בם״ת הייהו כשמתפללין בלחש אבל לא יאמר אותו הסדר לחש אפי׳ בקול רם אפי׳ בם״ת דאי׳ ספ״ק דתענ׳ שלחו לי׳ מר עוקבא לר׳ כגון אלן דאמר בתקופת תמוז בעי׳ מערת הכי׳ ליחידים דמיון וכרבים דמיון ובם״ת לו כרבים דמיון ובבלת הסנים שלא לחו ליחידים דמיתו ובם״ת אמרי׳ לשאל מטר ביחיד בשאל ברכי׳ דכא דאמרינן שאה בברכת הסנים אפי׳ ביחיד משום דזמן לבור הל״ל אלא מרצין לפנ״ה בתענית ובסליחות בי״ג מדות ואומרים פסקים ומזמורים של מטר אבל אין שואלין ואין שלו משטר (טור בב״ח)

הגה וכן לדינן אם אמר יד עד בכלכל חיים בלא פזיב קדוש ומוריך הנשם מחזיקין בימות הגשמים וכן אם אמר בשמיני עצרת ל׳ פעמים אמה נגמר עד מוריד הגשם אם נסתפק אחר כך אם הזכיר או לא חוקה שהזכירו: (דעת עצמו)

קטו טעם ברכת אתה חונן׳ וכו׳ סעיף אחד:

א א מפני שמותר האדם מן הכתורה היא הכינה והשכל קבעו ברכת אתה חונן ראש לאמצעיות שאם אין בינה אין תפלה:

קיז פירוש ברכת רפאינו׳ וכו׳ סעיף אחד:

א א רפאנו ה׳ ונרפא אע״פ דהכתיב ליחיד אין מכניין אותו לרבים ה״ם בזמן שמתכוון לקרות אבל כשאומר אותו (א) דרך תפלה ובקשה מותר: ומ״מ אם אומר מזמור אלם אסור לעמוד אלמן יחיד לרבים או לעיקר: (טור והר״אש פרק הקורא עומד בסוף הר״י)

קיז דיני ברכת השנים׳ וכו׳ ה סעיפים:

א א ברכת השנים צריך ליזהר בה בימות הגשמים ותן טל ומטר ליומתחילין לשאול מטר בחוצה לארץ בתפלת ערבית א של יום ס׳ אחר הקיפת תשרי (ויום התקופה הוא בכלל הס׳) (הגה״מ פ״ב) (א) ובארץ ישראל מתחילין לשאול מליל ז׳ בחרשון ושואלין ב ער תפלת המנחה של ערב י״ם הראשון של פסח ומשם ואילך פוסקין מלשאול:

ב ב יחידים הצריכים לטטר בימות החמה אין שואלין אותו בברכת השנים (ב) אלא ב בשומע תפלה ואפילו עיר גדולה כנגוה או ארץ אחת כולה כמו ספר בכלל או אשכנז בכללה כיחידי דמו בשומע תפלה ויחיו אם בארץ אחת כולה ד הצריכים מטר בימות החמה טעה

קטו כתוב בטור ומה שהקנו לומר אחינו בברכת השנים ובסלח לנו מסת״כ בסאר ברכות ה״ם שאינו מוכרח לפנינו שהאב חייב ללמד עם בנו ובסלח לנו מזה כתוב ושוב ל״ל וירחמהו ע״כ אנו מזכירין רחמי האב על הבן:

קיז (א) דרך תפלה ובקשה. כ״כ הטור בשם הרמ״ה אלו כתב והרי״ כתב דוקא בקורא כל המזמור אלם מ״ו וכתו שהעתיק רמ״ה ע״ל שיש ל״מ בין הני תירוצים לענין הפ שאמרו בהבדלה עני ותמרת יהויהי לי לישועה אם ירצה לעצות ולומר ויהיו לישועה דלתי׳ הרי״ה אסור כיון שפסוק זה אינו בקשה שהרי הם לשון עבר כשמזעות לשון ויהי ולתי׳ הרי״ מותר כיון דאינו אלא פסוק ל״. ומדברי רמ״ה משמע דאין כאן פלוגתא והכלע״ל כתבתי:

קיז (א) ובלי״מ. לפי שהם צריך לגמרים יותר לפי שבדרך היא מכל הארצות משה״כ בני הגולה ואינו בתר בני עיר דבבל אזלי׳ וכבר תמה הרמ״ם ע״ז בהם צריכי לומר אחרי הודע בתרגם אז דהיינו תחני תפרי ואיל לומר לא יאמרו בזמנו בשלא דבר האלוי מחיה ופשו ואיסור ואיתר אזלי בתר בני בבל אבל בהא למה נחול בתר בני בבל דהם שבעי׳ בתים רבי׳ ל״ל בגמי׳ עד ס״ לאחר התקופ׳ משה״כ בסאר מדינ כו׳ והתריך מזה כמ״ש ב״י ומסקן ב״י בהם מהרי״ח מאחר שהרמ״ם כתב בהם שלא אלא כדי שלא יהיה נרתה שהוא כתעדו תעודות נרתה שאם טעה יחיד ושאל בהם בזמן שהיה הדין לשאל׳ ע״ל מקום להתפל׳ אלא מטעו המזכר היכא שהתפל׳ בדיעבד שאין בכאן זה התשם נרתה שאין לו לחזור ולע״ע עכ״ל. וכב״י כיון דלא מתקבלו דברי הר״מ וכל הטעל לא נהגו כן ה״ל סוגיין דלא כהר״מ והלכך הטוע׳ ושאל בהם צריך לחזור אפי׳ בחרן שכול בכלל צריכי בהם ביתות הת׳ ומ״מ כיון שהר״מ סיפק עליהו מי יקל ראש כנגדו ולכן ראוי לנהוג מדברי הר״מ בם״ת ל״ל דהא דבעור מותר להתפלל בם״ת הייהו כשמתפללין בלחש אבל לא יאמר אותו הסדר לחש אפי׳ בקול רם אפי׳ בם״ת דאי׳ ספ״ק דתענ׳ שלחו לי׳ מר עוקבא לר׳ כגון אלן דאמר בתקופת תמוז בעי׳ מערת הכי׳ ליחידים דמיון וכרבים דמיון ובם״ת לו כרבים דמיון ובבלת הסנים שלא לחו ליחידים דמיתו ובם״ת אמרי׳ לשאל מטר ביחיד בשאל ברכי׳ דכא דאמרינן שאה בברכת הסנים אפי׳ ביחיד משום דזמן לבור הל״ל אלא מרצין לפנ״ה בתענית ובסליחות בי״ג מדות ואומרים פסקים ומזמורים של מטר אבל אין שואלין ואין שלו משטר (טור בב״ח)

שאין

שאין לו כח לעשות תפל' לעבור מזה אפי' אדם בכללה אם יאמר אותה הש"ץ בקול רם כשחזור תפלתו יעשה מזה תפל' לעבור ואמרו עפי' מיחיד האומ' אותה בברכת השני' בזה כי הקפידו חכמים שלא לעשות תפלה לעבור אמה רק בחזנים: **וראיתי** לעמ"ח ז"ל שכתב בקבלתי דיש לחזר שלא לומר כל שלא בזמן אפי' בא"ת שלא מרבי' בתענית וסליחות כו'. ומעתה שנוי גדולים עשו מעשה בעת עצירת גשמים בישות החמה לשלו' בעבור ותן טל ומטר בש"ת ולאסף כ"ל ל עמיו אחרתו שנה ותלוי הדב' בדאמרינן אמי אמיא עכ"ל. אם יש עיקר לקבלה זו נראה פשוט שבתפל' של הש"ץ קאמר ולא מעשה הטריחו בלפי שמי' דלא נתנה דבר זה שלא בהסיח דדעת פ"ג דתענית דף כ"ד שמעינו שלא נעשה על שביקש גשמים בתחנות שלא לעורך כדפי' רש"י התם והיינו שהיה רוצה להראות למלך שיש לו כח להתפל' על הגשם כמו דאי' שם אבל בזמן שיש עוסק בתורה אין שום טעם לו ריח טעם למעוט בקשה של גשמים בש"ת כדאי' בסי' קי"ט ומש"ל אדם נרגיו בש"ת ומש"ל שם אחלילה שיהי' אדם נעשה על בקשה אם לא שיש"ל מזכי' זה בחזר' התפל' זה היו כמו מעט שזכרתי שלו נעשה תפלת עבור ונראה להראות אי' מלשון ר' שהביא לבני נעמה ביחידי' דמיתו ובש"ת הוכר ובש"ת היה לו לומר בקולו ביחיד' דמיתו דהא ע"ז היתה הבקשה שלא נראה דמזמן להם אפי' בש"ת לא יכירו זה בעבור דמיתו בתפלת הש"ץ ע"כ אחר כיחיד' דמיתו ובש"ת דגם בש"ת תכיר ביחידי' דוקא בעבור"ר נסון: (ג) אע"פ שבא על עיגל טל לעיל לעניין הוכרה בסי' קי"ד סגי בהזכרה עיקר על ל' הטעם דבהזכרה עיקר מעשה שתקנוהו שם משו' שהגשמים חיים לעולם כמ"ש שם ועל נ"כ חיים לעולם סע"י מתברכת בהברכה וה נודע בהברכה מקומות שקראו לעל תחיה ע"כ סגי בהזכרה זו משא"כ כאן שאנו מבקשים כל דבר המביא לידי ברכה הן על הן גשם: (ד) ואינו רגיל לומר תחנונים. זה יתבאר בסי' תכ"ב:

קיח (א) המלך המשפט. מן הראוי לומר המלך המשפט תי' הר"ר מנחם שא"ל כן דלשון זה הוא משמע שהוא עצמו הוא המשפט כמו שאנו אומרים הוא החכמה הוא המדע שא"ל עניין יה' חכם ומבין שנראה שהוא קונה החכמה והבינה מאחר ע"כ: (ב) מיהו אם אמר כו'. עבור כתב כאן בשם אחיו ה"ר יחיאל שהיה קשה לו מ"ש מלך אוהב לדקה ומשפט מהמלך המשפט לענין שצריך לחזור לראש אם שכח וכתב אח"כ בשם מחזור ויטרי דגרס בגמ' כל הסנה אומר הא הקדוש הא המשפט ולפ"ז שפיר יש שינוי בהמלך המשפט שמזכיר בה מלכות לפי שעבודה יותר על המשפט לדון כל העולם ומראה עצמו מלך על המשפט וי"ל כל הסנה מלך אוהב לדקה ומשפט דגבי משפט שייך לומ' מלכו' עפי' מאחר ברכו' כו' ועוד רמ"ה כתב שא"ל לחזור אם אמר מלך אוהב לדקה ומשפט וכ"ה דעת הרר"י והג"מ אבל העור עצמו כתב בה' ר"ה שצריך לחזור ושם עיקר הדין ול"כ התו' והר"אש בשם פ"ק דברכות וגי"ל שיש חילוק אפי' במשפט מלך אוהב לדקה ומשפט דבכל הסנה אין המשפט עיקר אלא הלדקה עיקר ולכך הקדימו לדקה לחשפט אבל מר"ה עד יה"כ המשפט עיקר ולכך לא מזכיר לדקה. ועוד נ"ל דיש הפרש בינהם דהיינו שיש חילוק בין המזמים לדברי ב"ד של מעה דיש לה יום מוגבל ליעיבת ב"ד שיושבים מעצמם אבל בשאר ימים אין יושבים אלא"כ בחיים בני אדם ומבקשים משבו וידעו בעיר שלם בב"ד שלמעלה דבכל הסנה אין יושבים לדין אלא"כ מבקשים ממנו ית' מתחת שיש קטרוג של מד"ה הד ועי"ז אחר בכל הסנה מלך אוהב לדקה ומשפט דהיינו שהוא אוהב המשפט ע"פ המעורר אותו לקיים משפט ברצון המעורר משא"כ בר"ה הוי"כ הוא ית' בעצמו הוא המשפט מלך עצמו וכמ"ש ברכו' זה בשם כ"י בשם הר"ר מנחם שהמלך המשפט הוא המשפט ויתכן פי' זה עפ"י מ"ש. ומראה להלכה כיון דקי"ל בחיבור דספיקא שהתפלל דרך ברכה בדאי' בסי' קי"ז ד' בענין שיש ספק בברכה וא"ל לחדש בה דבר כ"ש כאן שרוב הדעו' ס"ל כן כמ"ש כ"י בה' ר"ה נעשה כן ללאת ידי כל הדיעות וכמן לעשות כן להתפלל בעית דרך ברכה אם לא אמר המלך המשפט כגלע"ד וכתוב בטור סי' קי"ט מי שטעה ואמר מלך אוהב לדקה ומשפט

קיט (א) יתחיל בברכה כו'. דע"ל תמיד הוא לעולם ישא אדם ברכו ואח"כ יתפלל שם תפלה לעני כי יעשוה ולעני ה' יעשוך שיחו ואין שיחה אלא תפלה כו' ר"ל דרך שיחה בר שיחת מעמי' דרך אע"פ שאמרו שהו אדם ברכו בש"ת אם אמרו שהו אדם ברכו בש"ת אם לא בא לומר בש"ת אם לא בא לומר בסוף כל ברכה וברכה מעין כל ברכה אומר אפילו לא יהא צריכו מעשה כיון שאומר אותה בלשון רבים אבל בלשון יחיד אינו אומר כיון שאינו אומר אותו בעבור כל ישראל ודוקא בסוף כל ברכה אבל באמצע הברכות לא כיון ששואל צרכי הרבי באמצ' נרא' בסוסף על המשבע ששבעו חז"ל נ' שאם שוא צרכיו ממש סמוך על הגאולה שיש לן ובמצא בזו יכול לאחרי בלשון יחיד ואפ' באמצע הברכ' אבל לא בלשון רבי שלא יהא נרא' בסוסף על המשבע ששבעו חז"ל. הר' שבסוף התפל' אפי' קדם יחיד לרצון יכול לאומרו כרצונו בין בלשון יחיד בין בלשון רבים בין צרכיו ממש בין צרכי ציבור (הר"ל יומא פ' א"ע)

פרי חדש

סימן מט

ומשמע דס"ל פוס:

סימן נ

ס"א ע' איתחו מקומן הוכח בכי בסס ברמ"ם דמייטו מעמה לפי ס"ין בו מחלוקת ים מי ספרים מהום מחין עומדין להתפלל אלא מחוך הלכה פסוקה ולא הוכרח דתפילם בפסח מחוך דבר סמוכ' ל"ע פ"מים הקטורת וחתו' סמוסיפין דים מוסגים בסמת לסוסף ס' ובנים בסמת ל"כנסים ומבר"ר תסכנו לא שים מוסג לאומרו ובכאן נסנו ג"כ סלא לאומרו: תלמ בלמ שים נוסב מברי"ם לא מרו בגינון ובל ע' תיבות בפני עצמן ע"ש בסתים יבסס פנין ונסתים יבסס רגלין ונשתים

כאור הגולה

יתענית ג' ערבים לא תשנית סס ס"כם יטיר בסס ברי"ם בפ"י מס"ת ובר"ם: לתע"ו ס' וברוף כפ"ס דנרכו' לסס מתסמנו' הנאות ירדני סס דנרכות לך:

עטרת זקנים

ושמעתי. אחר מן הגדולים עשה מעשה בשה"ת עצירת גשמים בעבור חרפת לשאול בצבור ורק טל ומטר בש"ת ונאסף אל עמיו באורחו ראשונה ותלה הדבר מראטריזא קמי שמי'; **קיט** א אם רצה להוסיף כו' אם מוסיף אותה בשביל כל ישראל כו'. ונראה דצרכי יחיד יכול לשאול בלשון רבים אם רוצה ועדיף טפי וראיה מרתפלת הדרך אלא משאומר בלשון רבים צ"ל בסוף הברכה רוקא הארבע הלוק' ברבר אחר שבברכ' שומע תפלה יכול לשאול כל צרכיו בכל ענין שברצה: ב שאם בא לומ בסוף כל ברכה וברכה מעין כל ברכה אומר אפילו לא יהא צרכיו ממש כיון שאומר אותה בלשון רבים אבל בלשון יחיד אינו אומר כיון שאינו אומר אותו בעבור כל ישראל ודוקא בסוף כל ברכת אבל באמצע הברכות לא כיון ששואל צרכי הרבי באמצ' נרא' בסוסף על המשבע ששבעו חז"ל נ' שאם שוא צרכיו ממש סמוך על הגאולה שיש לן ובמצא בזו יכול לאחרי בלשון יחיד ואפ' באמצע הברכ' אבל לא בלשון רבי שלא יהא נרא' בסוסף על המשבע ששבעו חז"ל. הר' שבסוף התפל' אפי' קדם יחיד לרצון יכול לאומרו כרצונו בין בלשון יחיד ובין בלשון רבים בין צרכיו ממש בין צרכי ציבור (הר"ל יומא פ' א"ע)

קיח

א מנין הדר אומר אם לא שאל מטר בברכת השנים (אם טעה) חוזר ומתפלל בתורת נדבה בלא שאלה בברכת השני' (אבל אינו מחוייב לחזור כלל) (ב"י בשם מהרי"ל והרמב"ן והר"ן סבירי להו כהר"אש) (ב"י בשם מהרי"ל והרמב"ן והר"ן סבירי להו כהר"אש) ב יאם שאל מטר בימות החמה מחזירין אותו: ג אע"פ דלכעלין זה כתב הרשב"ם בתשובה סי' ל"ה: ד האם לא שאל מטר בימות הגשמים מחזירין אותו (ג) ששאל טל אבל אם שאל מטר ולא טל אין מחזירין אותו: ה יאם לא שאל מטר ונזכר קודם שומע תפלה אין מחזירין אותו ו ושואל בשומע תפלה (ואם היה לו תענית ונריך לומר עננו יאחר הגאלה ז קודם עניו) (תנודרהם) ואם לא נזכר עד אחר שומע תפלה יאם לא עקר רגליו חוזר לברכת השנים: ואם עקר רגליו ומסלול מזונותיו (הכוונות) אפילו הוא עשיר (בתנים) ולה בזוהר סימוק ט' אחר תפלתו אף על פי שעריין לא עקר רגליו כעקור' רמי ואם נזכר אחרי שהתם שומע תפלה קודם שהתחיל רצה נראה שאומר ותן טל וטר ואח"כ אומר רצה: ומוב לומר תענתי עויתי פשעתי ומסלול מזונותיו ראיתי הסלה ז קודם עניו (אם לא נזכר עד אחר שומע תפלה יאם לא עקר רגליו חוזר לברכת השנים: ואם עקר רגליו ומסלול מזונותיו (הכוונות) אפילו הוא עשיר (בתנים) ולה בזוהר סימוק ט' אחר תפלתו אף על פי שעריין לא עקר רגליו כעקור' רמי ואם נזכר אחרי שהתם שומע תפלה קודם שהתחיל רצה נראה שאומר ותן טל וטר ואח"כ אומר רצה: (ד) ואינו רגיל לומר תחנונים. אחר שלא מרבי' בתענית וסליחות כו'. ומעתה שנוי גדולים עשו מעשה בעת עצירת גשמים בישות החמה לשלו' בעבור ותן טל ומטר בש"ת ולאסף כ"ל ל עמיו אחרתו שנה ותלוי הדב' בדאמרינן אמי אמיא עכ"ל. אם יש עיקר לקבלה זו נראה פשוט שבתפל' של הש"ץ קאמר ולא מעשה הטריחו בלפי שמי' דלא נתנה דבר זה שלא בהסיח דדעת פ"ג דתענית דף כ"ד שמעינו שלא נעשה על שביקש גשמים בתחנות שלא לעורך כדפי' רש"י התם והיינו שהיה רוצה להראות למלך שיש לו כח להתפל' על הגשם כמו דאי' שם אבל בזמן שיש עוסק בתורה אין שום טעם לו ריח טעם למעוט בקשה של גשמים בש"ת כדאי' בסי' קי"ט ומש"ל אדם נרגיו בש"ת ומש"ל שם אחלילה שיהי' אדם נעשה על בקשה אם לא ש"ש"ל מזכי' זה בחזר' התפל' זה היו כמו מעט שזכרתי שלו נעשה תפלת עבור ונראה להראות אי' מלשון ר' שהביא לבני נעמה ביחידי' דמיתו ובש"ת הוכר ובש"ת היה לו לומר בקולו ביחיד' דמיתו דהא ע"ז היתה הבקשה שלא נראה דמזמן להם אפי' בש"ת לא יכירו זה בעבור דמיתו בתפלת הש"ץ ע"כ אחר כיחיד' דמיתו ובש"ת דגם בש"ת תכיר ביחידי' דוקא בעבור"ר נסון: (ג) אע"פ שבא על עיגל טל לעיל לעניין הוכרה בסי' קי"ד סגי בהזכרה עיקר על ל' הטעם דבהזכרה עיקר נעשה שתקנוהו שם משו' שהגשמים חיים לעולם כמ"ש שם ועל נ"כ חיים לעולם סע"י מתברכת בהברכה וה נודע בהברכה מקומות שקראו לעל תחיה ע"כ סגי בהזכרה זו משא"כ כאן שאנו מבקשים כל דבר המביא לידי ברכה הן על הן גשם: (ד) ואינו רגיל לומר תחנונים. זה יתבאר בסי' תכ"ב:

קיח חתימת ברכת השיבה: ובו סעיף אחד:

א השיבה שופטינו חותם בה מלך אוהב צדקה ומשפט ומר"ה ועד יום הכפורים חותם (א) המלך המשפט:

הגה (ב) מיהו אם אמר מלך אוהב לדקה ומשפט אין צריך לחזור ולכן אמרו מיחזור אלא במקום שכל הסנה אומרים המלך אוהב לדקה ומשפט: (הר"י ספ"ק דברכות וטור והגהות מנהגים) ועי"ל סי' תקפ"ב:

קיט רין הרוצה להוסיף בברכות: ובו ד' סעיפים:

א אם רצה להוסיף בכל ברכה מהאמצעיות מעין הברכה מוסיף כיצד היה לו תולה מבקש עליו רחמים בברכת רפאנו. היה צריך פרנסה מבקש עליה בברכ' השנים: א ונשומע תפלה יכול לשאול כל מה שצריכו שהיא כוללת כל הבקשות: הגה וכשהו מוסיף (א) יתחיל בברכה ואח"כ מוסיף אבל לא יוסיף ואח"כ יתחיל הברכה: (עור קיימן תקפ"ז) (ב) ולהר"ר ליונה כשמוסיף בברכה סעין אותה ברכה אם מוסיף אותו בשביל כל ישראל אומר אותו בלשון רבים ולא בלשון יחיד ולא באמצע ואם שואל צרכיו ממש כגון ולא יוסיף אלא בסוף הברכה ולא באמצע הברכה: (ג) ויש מי שאומר שכשמוסיף בברכה אחת מהאמצעיות אינו צריך לחזור אלא

ב ויש מי שאומר שכשמוסיף ד בברכה לצורך יחיד לא יאריך: רבינו יונה

ג ה אם רילג או טעה בברכה אחת מהאמצעיות אינו צריך לחזור אלא

אם לא שאל מטר בימות הגשמים מתחיל מקיץ בסופר אומרו אם כמ"ש סי' קי"ד ס"ו (עור) ונעשה זה: ו ושוא אומר אבל הזכרה לא עייבא כש"ת דשבח הוא: ז קודם עניו: דשאה חזירה תעניו דאם לא תאמרם מחזירין אותו מש"ל בעניו (אם):

קיח א מ"ל לחזור. וכ"ם כ"ח ומבלו ומל"ה דלא בתורת נדבה אבל אינו מחוייב לחזור כלל) וכ"כ כלבו שכתב שנוהגין לחזור דהרי ס"ל כהר"אש ומ"ל דהא דלא הוה בקי במנהגי' ובד"ת כי' תקפ"ב כתב

ג יאם שאל מטר בימות החמה מחזירין אותו:

ד ה יאם לא שאל מטר בימות הגשמים מחזירין אותו (ג) אע"פ דלכעלין זה כתב הרשב"ם בתשובה סי' ל"ה:

ה יאם לא שאל מטר ונזכר קודם שומע תפלה אין מחזירין אותו ו ושואל בשומע תפלה (ואם היה לו תענית ונריך לומר עננו יאחר הגאלה ז קודם עניו) (תנודרהם) ואם לא נזכר עד אחר שומע תפלה יאם לא עקר רגליו חוזר לברכת השנים: ואם עקר רגליו ומסלול מזונותיו (הכוונות) אפילו הוא עשיר (בתנים) ולה בזוהר סימוק ט' אחר תפלתו אף על פי שעריין לא עקר רגליו כעקור' רמי ואם נזכר אחרי שהתם שומע תפלה קודם שהתחיל רצה נראה שאומר ותן טל וטר ואח"כ אומר רצה: (ד) ואינו רגיל לומר תחנונים. אחר שלא מרבי' בתענית וסליחות כו'. ומעתה שנוי גדולים עשו מעשה בעת עצירת גשמים בישות החמה לשלו' בעבור ותן טל ומטר בש"ת ולאסף כ"ל ל עמיו אחרתו שנה ותלוי הדב' בדאמרינן אמי אמיא עכ"ל. אם יש עיקר לקבלה זו נראה פשוט שבתפל' של הש"ץ קאמר ולא מעשה הטריחו בלפי שמי' דלא נתנה דבר זה שלא בהסיח דדעת פ"ג דתענית דף כ"ד שמעינו שלא נעשה על שביקש גשמים בתחנות שלא לעורך כדפי' רש"י התם והיינו שהיה רוצה להראות למלך שיש לו כח להתפל' על הגשם כמו דאי' שם אבל בזמן שיש עוסק בתורה אין שום טעם לו ריח טעם למעוט בקשה של גשמים בש"ת כדאי' בסי' קי"ט ומש"ל אדם נרגיו בש"ת ומש"ל שם אחלילה שיהי' אדם נעשה על בקשה אם לא ש"ש"ל מזכי' זה בחזר' התפל' זה היו כמו מעט שזכרתי שלו נעשה תפלת עבור ונראה להראות אי' מלשון ר' שהביא לבני נעמה ביחידי' דמיתו ובש"ת הוכר ובש"ת היה לו לומר בקולו ביחיד' דמיתו דהא ע"ז היתה הבקשה שלא נראה דמזמן להם אפי' בש"ת לא יכירו זה בעבור דמיתו בתפלת הש"ץ ע"כ אחר כיחיד' דמיתו ובש"ת דגם בש"ת תכיר ביחידי' דוקא בעבור"ר נסון: (ג) אע"פ שבא על עיגל טל לעיל לעניין הוכרה בסי' קי"ד סגי בהזכרה עיקר על ל' הטעם דבהזכרה עיקר נעשה שתקנוהו שם משו' שהגשמים חיים לעולם כמ"ש שם ועל נ"כ חיים לעולם סע"י מתברכת בהברכה וה נודע בהברכה מקומות שקראו לעל תחיה ע"כ סגי בהזכרה זו משא"כ כאן שאנו מבקשים כל דבר המביא לידי ברכה הן על הן גשם: (ד) ואינו רגיל לומר תחנונים. זה יתבאר בסי' תכ"ב:

קיח (א) המלך המשפט. מן הראוי לומר המלך המשפט תי' הר"ר מנחם שא"ל כן דלשון זה הוא משמע שהוא עצמו הוא המשפט כמו שאנו אומרים הוא החכמה הוא המדע שא"ל עניין יה' חכם ומבין שנראה שהוא קונה החכמה והבינה מאחר ע"כ: (ב) מיהו אם אמר כו'. עבור כתב כאן בשם אחיו ה"ר יחיאל שהיה קשה לו מ"ש מלך אוהב לדקה ומשפט מהמלך המשפט לענין שצריך לחזור לראש אם שכח וכתב אח"כ בשם מחזור ויטרי דגרס בגמ' כל הסנה אומר הא הקדוש הא המשפט ולפ"ז שפיר יש שינוי בהמלך המשפט שמזכיר בה מלכות לפי שעבודה יותר על המשפט לדון כל העולם ומראה עצמו מלך על המשפט וי"ל כל הסנה מלך אוהב לדקה ומשפט דגבי משפט שייך לומ' מלכו' עפי' מאחר ברכו' כו' ועוד רמ"ה כתב שא"ל לחזור אם אמר מלך אוהב לדקה ומשפט וכ"ה דעת הרר"י והג"מ אבל העור עצמו כתב בה' ר"ה שצריך לחזור ושם עיקר הדין ול"כ התו' והר"אש בשם פ"ק דברכות וגי"ל שיש חילוק אפי' במשפט מלך אוהב לדקה ומשפט דבכל הסנה אין המשפט עיקר אלא הלדקה עיקר ולכך הקדימו לדקה לחשפט אבל מר"ה עד יה"כ המשפט עיקר ולכך לא מזכיר לדקה. ועוד נ"ל דיש הפרש בינהם דהיינו שיש חילוק בין המזמים לדברי ב"ד של מעה דיש לה יום מוגבל ליעיבת ב"ד שיושבים מעצמם אבל בשאר ימים אין יושבים אלא"כ בחיים בני אדם ומבקשים משבו וידעו בעיר שלם בב"ד שלמעלה דבכל הסנה אין יושבים לדין אלא"כ מבקשים ממנו ית' מתחת שיש קטרוג של מד"ה הד ועי"ז אחר בכל הסנה מלך אוהב לדקה ומשפט דהיינו שהוא אוהב המשפט ע"פ המעורר אותו לקיים משפט ברצון המעורר משא"כ בר"ה הוי"כ הוא ית' בעצמו הוא המשפט מלך עצמו וכמ"ש ברכו' זה בשם כ"י בשם הר"ר מנחם שהמלך המשפט הוא המשפט ויתכן פי' זה עפ"י מ"ש. ומראה להלכה כיון דקי"ל בחיבור דספיקא שהתפלל דרך ברכה בדאי' בסי' קי"ז ד' בענין שיש ספק בברכה וא"ל לחדש בה דבר כ"ש כאן שרוב הדעו' ס"ל כן כמ"ש כ"י בה' ר"ה נעשה כן ללאת ידי כל הדיעות וכמן לעשות כן להתפלל בעית דרך ברכה אם לא אמר המלך המשפט כגלע"ד וכתוב בטור סי' קי"ט מי שטעה ואמר מלך אוהב לדקה ומשפט

קיט (א) יתחיל בברכה כו'. דע"ל תמיד הוא לעולם ישא אדם ברכו ואח"כ יתפלל שם תפלה לעני כי יעשוה ולעני ה' יעשוך שיחו ואין שיחה אלא תפלה כו' ר"ל דרך שיחה בר שיחת מעמי' דרך אע"פ שאמרו שהו אדם ברכו בש"ת אם אמרו שהו אדם ברכו בש"ת אם לא בא לומר בש"ת אם לא בא לומר בסוף כל ברכה וברכה מעין כל ברכה אומר אלר חייא בר אשי אומר רב אע"פ שאמרו שהו אדם ברכו בש"ת אם בא לומר בסוף כל ברכה אומר אלר חייא בר אשי אומר רב אע"פ שאמרו שהו אדם ברכו בש"ת אם בא לומר אחר תפלתו אפי' בסדר י"הכ אומר וכתב הרר"י דין זה מתחלק לד' חלקים הא' שבברכת ש"ת יכול לשאול

ו רק רפאנו. פי׳ שחתם ברכת רפאנו ואם יחזור ויאמר עניני יצערך לומר רפאנו פעם אחרת דל״ל על הסדר ויהיה ברכה לבטלה דהין מחזירין בשביל עניני אבל אם לא חתם רפאנו יאמר עניני ואח״כ רפאנו (מ״עסי׳ קי״ב ול״חוב״ח) ובלבוש יש כאן ט״ס: ז עניני בש״ת. ויחתום בא״י העושה בעת צרה וש״ת (הג״מ פי״חוב״ח) ולא הוי תחימה בשתים דפירש״י בתענית דף י״ג דברכת ש״ת ותחימה קאי אתעני ואכל מילי ולכן נ״ל דאם חתם בש״ת לבד יצא ע״פ ברש״י וכ״מ בתשו׳ רש״ל סי׳ פ״ד וה״אם לא הוי׳ התחנני בש״ת (ס״ג) ואם שכח גם בש״ת אומרים ברכה בפ״ע אחר בשלום (רש״ל בתשובה) ועיין בטור סי׳ תקס״ה די״ח דאפי׳ ביחיד הדין כן וכ״ה בהג״מ ומהרי״ל לא קי״ל הכי ביחיד מ״מ בש״ן יש לפסוק כדבריהם דלא הוי שלא בסדר לכבר נסתיימו סדר הברכות וכ״ה כתב בשם ש״ג דאומר בעבודה אם מכר ואם טעה ואמר עניני קודם רפאנו לא יאמר אם יחזור ויאמר עניני אחר רפאנו אלא מידי דהוי אשאר ברכות או דלמא כיון דאפי׳ לא אמרה כלל אין מחזירין אותו ה״ה אם לא אמרה במקומו׳ או דלמא כ״ל בסדר כמ״ש דאם יאמר עניני כ״ל אח״כ רפאנו פעם ב׳ קי״ל כאן שאמר רפאנו לא שלא במקומה וכ״ל עיקר:

קכא א שוחין. אם מדמין לו רוק לא יפסיק עד שיגיע הרוק מפיו (ס״ח סי״ח):
ב וסוף. בברכת המזון שמך:
ג יחיד. ובמהרי״ל כתוב שיחיד אומרו ונם בתנחה בת״ל אפילו מי שאינו מתענה אומרו בתענית יחיד אומרו היחיד אבל הש״ן אינו אומרו אם מדינו ת״ל (ד״עסי׳ תקפ״ח) ובד״מ סי׳ קכ״ז חולק וכותב דיחיד אינו אומרו וכ״פ ר״ל חביב סי׳ ע׳ ובלבוש שם כתוב דטוביה לאומרו ול״ל דאין למחות ביד האומרים אותו:

קכב א מפסיק ג״כ. ול״ח כתב דעוב לומר יהיו לרצון קודם התחנונים ואחריה וכ״כ הב״ח: ב מקלרטולה. דהיינו שמפסיק בתחנונים אבל אם לא אחריו אין חובה לומר תחנונים בכל פעם (רשב״ח) ואם אין שהות לפסוק יאמר יהיו לרצון מיד ויענה (ד״מ):

אלא לראש הברכה שטעה או שדילג ומשם ואילך (ג) יחזור על הסדר:
ד שליח צבור שאמר גואל ישראל ושכח (ד) ולא אמר עניני לא יחזור אפילו אם עדיין לא נסר ו רקיפאינו ואם חזר ברכ׳ לבטלה היא (° אלא יאמר ז עניני בשומע תפלה ביחיד):

קכ שראוי לומר רצה בכל תפלה: ובו ג׳ סעיפים:

א (א) אומרים רצה בכל התפלות ולא כאותם שנוהגים שלא לאומרו בנחה:

קכא דיני מודים: ובו ג׳ סעיפים:

א א שוחין במודים תחלה ב וסוף:
ב בהאומר מודים מודים משתקין אותו:
ג ג יחיד אין לו לומר ברכת כהנים:
הגה וכן עיקר וכן נראה לי לנהוג. אבל המנהג כפשוט אינו כן רק אפילו יחיד אומר אותו כל זמן שרגילות לעשות כפיס ואינו נראה (כ״י בשם מנהיג):

קכב דינים השייכין בין י״ח ליהיו לרצון: ובו ג״ס:

א אם כא להפסיק ולענות קדיש וקדושה בין י״ח ליהיו לרצון. אינו פוסק שיהיו לרצון מכלל התפלה היא (א) אבל בין יהיו לרצון לשאר תחנונים שפיר דמי: הגה ° ודווקא במקום שמתנים שיהיו לרצון מיד אחר התפלה (ב) א אבל במקום שמתחילים קודם יהיו לרצון א מפסיק גם כן לקדיש וקדושה ובמקומות אז נוהגים להפסיק בא״ר עכ״ל קודם יהיו לרצון ולכן מפסיקין גם כן לקדושה ולקדיש וברכו: (ד״ע לפי רשב״ח שביאת הב״י) ° ויהיו הרגיל לומר תחנונים אחר תפלתו אם התחיל ש״צ לסדר תפלתו והגיע לקדושה ב מקצר ועולה ואם לא קצר יכול להפסיק כדרך שמפסיק בברכה של ק״ש אפילו באמצע:

אין

ברכו בכל ענין שירלה שברכת ש״ח כוללת כל הצריכים ולכך ביתקנה והדין הב׳ שאם בא לומר בסוף כל ברכה מענין כל ברכה אומר לפי׳ שלא לצרכו מתם מותר כיון שאומר אותו כל דבים ומיהו בל׳ יחיד אסור לאומרה כיון שאינו אומר אותו אלא בשביל כל ישראל והוה הפסקה ודוקא שיכול לאומרה בל׳ רבים בסוף כל ברכה שכיון שהשלי׳ בבר אין שתקנו חכמים לחזוב נחור אין לחוש בתם שעושין אח״כ תבנ בתחנונים הברכה לא דכיון שעשו צורכי רבים בתחנונים הברכ נחיר כיושבי׳ על התובע שתקנו חכמי והדין הג׳ שאינו לרכו מהנ כנון על חולה שיש בביתו שיוכרנ יכול לאומרה בל׳ יחיד ואפי׳ בתחנונים הברכה ואיינו לחזרי׳ לפ ים לו חולה בתוך ביתו ט׳. אם האכיר כאן בסוף הברכ׳ אלא בעיר החולה שתם קאתר דמשמע שלא בתחנונים הברכה יכול לאלא מ לרכיו כיון שנריך לו לפי שעה והוא שיתאחר אותו בל׳ יחיד ואם ידמה כיושיב על המעבנ ומה הל׳ שבסוף התפלה בין קדו יהיו לרצון בין אחר יהיו לרצון להאריך ברצונו בין בל׳ יחיד בלשון רבים בין לרכיו מומנ לרכי לבור עכ״ל. ולפי׳ הרמ״ה החילוק שבין הדין הא׳ שהוא ובין הדין הב׳ שהוא אחר תפ״ח הוא בה שבש״ת ביחיד שהוא כל לרכיו ובזה אין חילו׳ בין בסוף ובין בסוף מפסיק״כ בשאר הברכ כמ״ש הרמ״ה דלעניל אבל בר רבים ולו א״ל כלל אין לו לה להאכיר כלל ונראה שלא מלבון אחור שוא אוש בש״ת מתחנו לרכיו דוקא בכל בכל ענין שירלה היינו בכל שהוא רולה הן בתחנונים הן

אבל אחר התפלה יכול להתפלל אף לרכי אפי׳ שאין לו לרך ש״כ החילוק הוא דבש״ת יכול לומר כל מה שהמן רק שלא יאריך אבנ״ יא יכול להאריך וכ״כ בי״ בסס המרדכי חילוק זה בין אחר התפל׳ ברכות ובה עיקר וא״כ קשה על מ״ש הרב כאן בש״ע שברכת שלום יא שויים הם לכל דבר א״כ אין שלא ג׳ דיעים והרמ״ה כתב דיעים ולפי׳ בתרא מיחא דבש״ע לא זכר כלל מענין להאריך ע״ל מה אותם והוא הנכון ומה שאנו אומרים סליחות בברכת סלח לנו בר רבים בתחנונים הברכה הוא היוקר מ״ש הרמ״ה בדבון שני ל״ל לנבור כו׳ כ״כ ב״י: (ג) יחזור על הסדר. והא דלמרי׳ אתנעיות אין לחם היינו שא״ל לחזור לאתה חונן: (ד) ולא אחר עניני כו׳. פי׳ דכבר קי״ל בשביל עניני אין מחזירים אותו וכל זמן שנזכר ויכול ולאומרו ולא יהיה ברכה לבטלה יחזור מ״ה אם כבר נמר רפאנו ונזכר אי היה אחר לומר עניני יצערך אח״כ לומר עניני רפאנו עם הר״ן סלה ויהיה ברכה לבטלה אבל אם לא אמר עדיין נמר ברכת רפאנו רק נזכר קודם אחירת בא״י רופא כו׳ יכול לחזור ולומר עניני ואח״כ רפאנו דאין כאן ברכה לבטלה. והא דנקט כאן ש״ן משום דיחיד אומר אותו בש״ת ואם שכח עד אחר שנמר ש״ת אינ״ דלא התחיל הכ״ה עניני שם כיון שאין מחזירין בשביל עניני כמ״ש בסס ב״י בסי׳ קי״ד ס״ו. ואינ״ דש״ן אומרן אפי׳ אם התחיל רפאנו כ״ז שלאנמרו היינו שהש״ן אומרה בברכה בפ״ע משא״כ ביחיד שבוללה בש״ת אין לה שייכות אחר נמר ש״ת ול״ד למשיב הרוח בסי׳ קי״ד דמחזירין בשביל ול״ע רל״ד. ומש״ה ז״ל כתב כאן דיוכל לומר יחיד עניני בין ש״ת לרלה ולא דק דהוא ז״ל עלמו כתב בסי׳ קי״ד בכ״ד דיש חילוק בה בין מחזירין או לא:

קכ (א) אומרים רצה כו׳. כתב הטור על נוסח ואתה ישראל ותפלתם כו׳ ואינ״פ שאין עתה עבודה מתפללים על התפלה שתתקבל ישראל. וי״מ על מה שלמעלה מתנוסח״פ והסב העבודה ואישי ישראל ואח״כ תחילת הדבר ותפלתם בתחנה ע״כ. על הפי׳ הראשון קשה בכל ותפלתם ואי בא לפרש מהו אשי ישראל היה לומר תפילתם בלא וי״ו. וי״ל דיש ב׳ מיני תפלות הא׳ תפלה בזמנה היא בתקון ואחר זמנה אי׳ ר״פ ת״ה שכר תפלה יהבי ליה שכר תפלה בזמנה לא יהבי ליה ע״ז קאי ותפלתם לבלול אף תפלה שלא בזמנה שהיא לא מתקבלת ישראל ועל פי׳ בתר׳ ק׳ ל״ל ואישי ישראל כיון שבבר זכר העבודה ואי תיתא שיש עבודה בלא אישי עכ״פ לא היה לו להפסיק בלדבר ביתר בטלה:
והיה לו לומר והסב העבודה ואישי ישראל לדבר ביתר ע״כ הפי׳ האחנעי׳ הוא השובר מבולם:

קכב (א) אבל בין יהיו לרצון כו׳. משמע בכל נווני ס״ד ואח״כ סיים כדרך שמפסיק בברכה של ק״ש וא״ל דתחלה מיירי בתי שלא לפרקים תחנוני׳ ע״כ אין להם דמיון לי״ח ברכות בלל ע״כ מפסיק כתו שירלה ובסיפא דרגיל עשאום עליו קבע ודמיון קלת בתפלה כמ״ש כאן והיאך יש רשות לומר תחנונים שם ולהפסיק ואינ״ דגם ברכו׳ א״ח יכול להוסיף מענין כל ברכה ובש״ת אפי׳ כל מה דבעי מ״מ דוקא

באר הגולה

ח״מ סס: מעוד לדעתו ומסנ בגי׳ מכן מנהנ: תרנ״ה מ״ כסס לנ גתנו לדסס: ת״ח מאות מרסנ״ח נ״ס ס:

עטרת זקנים

קכב א אבל בסוקים שנוהגין ליסר התענים סס׳ ולייתא כיון דבשבת אסרו דרשקנו יקיו לרצון אחר דפלה ״ח ע״כ נכון הדבר שלא להפסיק אפ׳ לקדי׳ ולקדושה קודם יהיו לרצון לכך נכון לומר יהיו לרצון הקבר אחר תפלת ״ח קודם אלה נצור כו׳ שיכל לענות קדיש קדושה כנ״ל וכן ראיתי בס דור של רבי שבתי מפרעסלי הכ״ל:

פרי חדש

סימן נ

ובשחרי ישנו״ם ובסס״מת סיים לומר בסל״מלו ° כתוב בגלי כסס סדר עונים כי בתחיד סל אחר לומרים מקודו לס׳ עד ובגבילי חל תרמנו ובוד סלר פסקים דרחמי כגון ה׳ בגלות עמנו ובמחר׳ ביוים ס׳ לין מוחדין לבלום חל יום הפסוק הזה זז חפיך ה׳ בגלות מגלנו ° המרינן ביוים לחר ס׳ ביום קודת נריך לסחת לי לעולם חסדו בלבי סלת ירחם כלומר חודו בזי״ן כי מבב׳ כתמשות ובתב ל״ם ובכיתו בס׳ מיירי בבגס״ג ולמו לאיחר מיינים הסמ״ך בדגש חזק ויעשה הסבל״ה בס סלת בחסנע סחין לבמות בחנוכה״ כלל ע״כ והפוסקים לא תבו לסכיר חלת הדקדוקים בשיבלי (קיים ובין לקמן סי׳ סיים בסיף כ״ב ונוהגים לומר ה׳ חלך פנחים בעחיקה ובוב מוכרי״ם ל״ל בים מלך בגים והוא בנדיון לא בגים בסס בים קס חקומל עם הבנור והוא לא בים קודת עחסס חלת מחקים סביה מוחל בו והעבם חלת ״בים לחוד בעחסס לפי סביים מבין לסעלות ולבלוב הבעלות חלמסס לחעב״ בסרבן כנוכב ליחעי׳ חן אבל אנו סחין לנו מבוגנים בשבלחינו יחבר קוב לחומרו עם בנבור כדי לחלוך הבלבה כולם ביחד ° הפסוקים מחומרים לחרים ס׳ מלך ענים ביך לחומרם מקומד:

סימן נא

ס״א אומרים ברוך שאמר וכו׳ לחחני חחר מוסחס ונחסס חתחנון ליך יבנו בגלוגים לחקן ברבו׳ חיי׳ ומחיה׳ על הרחלים סחמה בני ברחם כלבן הכן ובכלן שלום לסם כמו ונ״ע: ס״ב קודם שיסיים החון וכו׳ אבל חם

אחר לפי שעה מה שצריך אבל לעשותה קביעות ולהיסיף בכל ברכ' בכל יום אין נכון לחזור לאחור בזה דהא לא אתרי' בגמרא אלא אם בא להוסיף בכל ברכה והיינו דרך ערעי לא שיקבע לו מקבע אחר ית' מה שקבעו חכמי וכן מ"ש אדם לרבינו בס"ת היינו מה שיעורך לו לפי שעה אבל לא לעשות לו בקביעות מוסיף אחר מוסיף על תקנת חכמים וכן קבה בס"ת אח"כ שמכוים להפסיק בלהי נגלה כו' וגם הבאת יפסיק בקביעות קודם יהיו לרצון מהו בכלל י"ח וכ"כ בסעיף אין נכון לומר תחנוני קודם יהיו לרצון כו' ע"כ נראה טוב ונכון לומר ב"פ יהיו לרצון מ"ל קודם תחנוני נגור לא אחריו כיון שכתב אח"כ שהרבו בילו לעשות כן יש לנכון כן לתפלה בכל יום שמוסיף קביעות אחלהי נגור וכן בשאר תחנונים שהוא מוסיף כנלע"ד:

קכג (א) כורע ופוסע ג' פסיעות. הטעם בכל בשם רבינו האי דתפלות נגד מזרח ובהכהן היה עמוד לאחור עם אחיכרי התמיד היה עולה דרך ימין ומקיף ויורד דרך שמאל ובין כשם לאחור היו ג' רובדים על אחן ויורד בהם ג' פסיעות על עקב ומקיף עומדין לאור שהם היו עומדין על ג' (ב) לגד שמאל שהתפלל נגדה עצמו כלפי מזרח שכיון מול פניו שנאחר שאיתי ה' לנגדי תמיד ושמאל האדם הוא גד ימינו של הקב"ה: (ג) ולא יחזור לתקומו נגאחר אחריכן ע"ז דאם לא עשה כן אחר בכלב עשה אלקיהו ריחה מי שיחזר אחר תכף מעשה שהתפלל אינו נוח לו ורוצה להתפלל שנית מה שהתפלל כבר ולא מבזה הוא תפלתו ונהנו מעשה שהתחנה עד תפלת בס"ן דבריה לכל אחזר בשביל לכוין לשם אחר הש"ן והש"ן עצמו מעשה כדי הילוך ד"ת וכן הוא התפלל כ"ז"ם רמ"ח אח"כ ובזה מרחה לכל שאינו חוזר ואין בחזו לתפלה שהתפלל ול"ל דאפילו אם לא חזר תכף לתקומו לא יחזור אחר תכף אחר שעקר רגלו אלא יחזור כדי הילוך ד"ת: (ד) וכן יחזור אחר התפלל. כ"י בשם רי"ו כתב ע"ז וכן נראה מדאמרי' בס"פ ת"ה שיהא תפלה לתפל' כדי שתתחיל דעתו עליו ומפרש בירושלמי דהיינו כדי הילוך ד"ת כ"ל פי' בשם שהתם תלינו שיעור שהיה לעניין תפלה לתפל"ה ל"ל מקרי זה שיעור שהיה אם יחזור לתקומו שהתפלל: (ה) לא יחזור פניו כו'. פי' אע"פ שעדיין עומ' במקו' שכלו פסיעותיו פניו לרוחות השומדים אחריו כי יגרום ביטול כוונה לאותם שעדיין שיסתכל בהם ובתנם כתב מו"ח ז"ל שפסק זה סותר מה שפסק לעיל שמתין עד שיאחר הש"ן קדושה דהיינו בחזרתו לתקומו: (ו) [illegible] תפלה. נראה הטעם דבעקיר' ז' חולק כבוד לשכינה והיינו [illegible] שמאל האדם כלעיל: (ז) הוא יוחרא. נראה לפסוע [illegible] לא ליחזר עושה שלם ס עד אחר גמר הקדיש ואז יעקור [illegible] (ט) אבל אינו אומר בשוק. נראה טעם לזה דבשלמא ה' שפתי תפתח כדי שיעור לו הש"ן ליתן לו כוונה הלב להתפלל אבל אחר התפלה שהוא מתפלל בשביל אחרים לא שייך לומר והגיון לבי כי לא בעשה שפסוק ובלבוש נתן טעם לפי שהתפלל עוד אחר זה וקשה דא"כ יחיד נמי:

קכד (א) יכוין לזה שהוא אומר. פי' כ"י דאעפ"ג שאינו בקי להתפלל מ"מ מכון הוא מה שהש"ן אומר דאל"כ לא שייך לומר

קכג א ג' פסיעות. עכב"ל שכתב הרבה טעמים ועוד שמעתי טעם דמזכות ג' פסיעות זכה ל"ל להחריב ב"ה ולכן אנו פוסעים ג' פסיעות והתפללין שיבנה ב"ה. וכ"ז בגמרא איתא ד' פסיעות וברבה ס"ה דף ד' לי' ג' פסיעות וכ"ה בזוהר מקץ ע' תמ"ז ופסוקו על דבר פוסע לאחריו בעבד הנפטר מרבו: ב ואחר שפסע לא כאותן שאומרי' שם שלו בעוד שפוסעין דאין נכון לעשות כן: ג לגד שמאלו. שהוא ימין הכשיה: ד שלום עליכו. דלא כהאומרים עליכו ועל כל ישראל: ה יעמוד. וחייב לכוין רגליו כמו בתפלה (רד"ן בית כ"ו ועי"ש ובס"ז סי' קפ"ז): ו ולא יחזור. וכשאומרי' פיוטים מחר בשש"ן מתחיל ו"ח (ל"ח): כתב הכ"מ דאם רוצה עומד שם ואינו חוזר לתקומו אבל לפי סברת י"ח הטעם דבעי' ו' פסיעות עב"ז ולכן צריך ג"כ לפסוע ג"פ לפניו ומה"ט מקפידין שלא יעבור אדם לפניהם בעוד שעומדין שם שלא להפסיק בין הו' פסיעות' (ל"ח) עסי' ס"ה ס"ח ות"ש סי' קכ"ה וסימן קל"ח ס"ב: ז והש"ן יעמוד. אבל מדינא יכול לחזור מיד דביחיד נראה כאלו רוצה לחזור ולהתודות והוא בכלל וכו' וע' סימן תר"ו ס"ד אבל בש"ן הדבר ידוע שעוסק כן לחוניא רבי י"ח (שם ברשב"א): ח כשיעו זה וב"ח פסק כ"ש הרד"ם בשם הרא"ש דצריך לשהות כשיעור שיגיע ש"ן לקדושה ות"ש בסימן ק"ה הק"ד"ח הייתי משוש דצריך לחזור ולהתפלל אבל בלא"ה הוי כבלב ע"כ: וכ"מ בתשו' הרשב"ש וגם מ"ש הרי"ן ישמח תעט ל"ל דר"ל כשיעור הזה וכ"מ לתעיין שם מ"ש בג"ר וכן נראה וכו' הוא מדברי הכ"י: ט אסור להחזיר שלא יתשדהו שדינא (לבוש) וכשמתחיל הש"ן רשאי לחזור פניו אבל לחזור למקומו אסור עד שמגיע לקדוש כמש"ל דלא כהב"ח ע"ש: י רגל שמאל. ל"ל הטעם משום דמשתחוה טוקר. אינם כרעיה דימינא בריאה לכן בשמאל דמרחה כאלו כבד עליו שהוא ימין דעלמא תחלה ואפשר עוד לומר הטעם דצריך לפסוע לימין הסכינה תחלה ואח"כ צריך לפסוע בשמאל תחלה וקצת מהגין לפסוע רגל הימני אל השמאלי ואח"כ פוסעין בשמאל (ל"ח): כתב ב"ח ואם יש דוחק בב"ה רשאי לפחות משיעור גודל בגד עקב ולסמוך על הרשב"א שכתב בתשו' סי' שפ"ח שאין שיעור לפסיעות אלו ע"ל ול"ל דהרשב"א לא כתב אלא שא"צ לפסוע פסיעה בימינית שהוא אחה ע"ש אבל פחות מעקב בגד גודל לא מיקרי פסיעה כלל ובד"מ כתב הטעם דתפלות נגד תמידין תקנוסובעי' דומי' דכהני בעבודתן ולכן לא יפסע פסיעו גסו' יותר ועוד דאיתי כרן מלפני התלך ע"כ וכ"ז בעור רבי' ל"ה ע"ש בשם הירו': יא בקול רם א"ל דסמוך על הקדיש שאח' ובא לעיין אע"פ שמפסיקין בקריאת התורה הכלל ואח"מ טולהו לסדר התפלה בחיים (ת"ה סי' י"ג): יב א"ל לחזור. ואם רגיל לפסוע אין למחו' בידו (רד"ן סי' קל"ג וע' בהגה פ"ק דברכו'): ג פוסע ג' פסיעות. דאתחל' צריך לפסוע ולהפסע' על החתונים של עצמו כגון אלהי נצור ואח"כ צריך אח' הקדיש על התפל' שהתפלל בעד הצבור (לבוש): יד יהיו לרצון. דסוגר על תתקבל צלותהון ובשל"ה כתוב לומר יהיו לרצון:

קכד א שאינו יודע. אבל הבקי אינו אומר בתפלת ש"ן: ב יכוין. וצריך שיכון בלשון הקודש כמ"ש סי' קל"ג ע"ש (כ"י ב"ח ד"מ) עמ"ש סי' ס"ב:

ב אין נכון לומר תחנונים קודם יהיו לרצון אלא אחר כיום. ח"מ יר' יאמר יהיו לרצון ואם בא לחזור ולאמרו פעם אחרת אחר התחנוני' הרשות בידו:

ג הרגיל לומר ד' דברים אלו ומקבל פני שכינה עשה למען שכן עשה למען ימינך עשה למען תורתך עשה למען קדושתך:

קכג דיני הכריעות בסיום י"ח ברכות. ובו ו סעיפים:

א (א) כורע ופוסע. א ג' פסיעות לאחריו בכריעת אחת. ב ואח' שפסע ג' פסיעות בעודו כורע קודם שיזקוף. א שיאמר עושה שלום במרומיו הוא יעשה ד שלום עלינו הוא יעשה לצד שמאלו ובשיאמר הוא יעשה ד שלום לצד ימינו ואח"כ ישתחוה לפניו כדברי הנפטר מרבו: הגה ונהגו לומר אמ"ר ר' שיבנה בית המקדש מו' כי אתה אלקים בעבודה ואנו מנקשים על המקדש שנוכל לעשות עבודה מעתה: (ד"מ):

ב ב בסקום שכלו הג' פסיעות ה יעמוד ו (ג) ולא יחזור למקומו עד שיגיע ש"צ לקדושה ולפחות עד שיתחיל ש"צ להתפלל בקול רם:

הגה ז והש"ן יעמוד כדי פלוך ד' אמות קודם שיחזור לפקומו להתפלל בקול רם (תשו' הרשב"א ס' ת"כ) (ר) וכן יחיד שהתפלל יעמוד במקום שכלו פסיעותיו ח כשיעור זה קודם שיחזור למקומו (ב"י בשם רבי יהושע וירושלמי) יחיד שהתפלל בלבד וסיים תפלתו קודם לש"ן ט (ה) אסור לחזור פניו לאחור עד שיסיים שליח לבור תפלתו (ב"י בשם שבולי הלקט):

ג ב ג' בשפוסע עוקר ו' רגל (ו) שאל תחלה ג' שיעור פסיעות אלו לכל הפחות הוא כדי שיתן גורל בצד עקב. (ולכתחילה לא יפסיע פסיעות גסות יותר מזה): (ב"י בשם א"ח ור"ש ולפי הטעם שכתב ב"י לא' פסיעות בשם ר' האי)

ד ד' מי שפוסף על ג' פסיעות (ז) הוי יוהרא:

ה ה בשש"צ צריך לפסוע ג' פסיעות כשהתפלל בלחש וכשיחזור התפלה יא בקול רם יב (ח) אינו צריך לחזור לפסוע ג' פסיעות: (ואם לא התפלל בלחש רק בקול רם יג פוסע ג' פסיעות אחר תפלתו שבקול רם) (אבודרהם)

ו יכשיחזור ש"צ התפלה יאמר ג"כ ה' שפתי תפתח: (ט) (אבל אינו אומר בסוף התפלה יד יהיו לרצון): (ד"ע וב"י בשם אהל מועד)

קכד דין הנהגת ש"צ בי"ח ברכות ודין עניית אמן. ובו י"ב סעיפים:

א א לאחר שסיימו הצבור תפלתן יחזור ש"צ התפלה שאם יש מי א שאינו יודע להתפלל ב (א) יכוין לפה שהוא אומר ויוצא בו

וצריך

ליפער מלפני המקום ע"ז סימן כ"ח ומה"ט אמר רגל עוקר שמאלו שהוא ימין דעלמא תחלה ואפשר עוד לומר הטעם דצריך לפסוע לימין הסכינה תחלה ואח"כ צריך לפסוע בשמאל תחלה וקצת מהגין לפסוע רגל הימני אל השמאלי ואח"כ פוסעין בשמאל (ל"ח): כתב ב"ח ואם יש דוחק בב"ה רשאי לפחות משיעור גודל בגד עקב ולסמוך על הרשב"א שכתב בתשו' סי' שפ"ח שאין שיעור לפסיעות אלו ע"ל ול"ל דהרשב"א לא כתב אלא שא"צ לפסוע פסיעה בימנית שהוא אחה ע"ש אבל פחות מעקב בגד גודל לא מיקרי פסיעה כלל ובד"מ כתב הטעם דתפלות נגד תמידין תקנוסובעי' דומי' דכהני בעבודתן ולכן לא יפסע פסיעו גסו' יותר ועוד דאיתי כרן מלפני התלך ע"כ וכ"ז בעור רבי' ל"ה ע"ש בשם הירו': יא בקול רם א"ל דסמוך על הקדיש שאח' ובא לעיין אע"פ שמפסיקין בקריאת התורה הכלל ואח"מ טולהו לסדר התפלה בחיים (ת"ה סי' י"ג): יב א"ל לחזור. ואם רגיל לפסוע אין למחו' בידו (רד"ן סי' קל"ג וע' בהגה פ"ק דברכו'): ג פוסע ג' פסיעות. דאתחל' צריך לפסוע ולהפסע' על החתונים של עצמו כגון אלהי נצור ואח"כ צריך אח' הקדיש על התפל' שהתפלל בעד הצבור (לבוש): יד יהיו לרצון. דסוגר על תתקבל צלותהון ובשל"ה כתוב לומר יהיו לרצון:

קכד א שאינו יודע. אבל הבקי אינו אומר בתפלת ש"ן: ב יכוין. וצריך שיכון בלשון הקודש כמ"ש סי' קל"ג ע"ש (כ"י ב"ח ד"מ) עמ"ש סי' ס"ב:

ג"כ ורבי יוסף פי' דגרמות לשון פנה: חוותן נב וחבילו הרי"ף והרא"ש בס"ה דגרמות הרבנו פס ב להרי"ף סס והרא"ש בהגה"מ פ"ה מב"ל אוכל מועד לסכני בלקט לרמבם פ"ע מה"ת וחרומת ה:סן סי' יג ולתני מה"ר יהודא: לתתם פסנה ל"ג:

עטרת זקנים

קכג א כשאמר עושה שלום כו'. רמ"ה. וזקף לצד ימינו והופך פניו לצד שמאלו ומתחן שלום ומגין הסריעו בקרש המשרת ביתגדל כ"ר ע וזקף בשמה רבא בעגלא סורע ואמרו אמן וזקף יתברך סורע שמיה רקב"ה לעיל. סכל ברכתא אוף. התקבל סורע קדם אבהתן וזקף עושה סורע. כולהם זקף בימין ואח"כ נוטן שלום בשמאל ונזרגלו להשתחוות לפנים כעבר הנפש מרבנו (מרד"כ. ס"פ א"ע) בשמוסע עוקר רגל שמאל תרולה. כן דעת הגאונים ס"ס ר"ה מהלכות תפלה וכן הוא בשבולי לקט ובמרדכי שורר טוב וכן נהגין: ג ושיעור פסיעה כו' ונראה דוקא הכא דאמשר אבל בב"ה שרבים נכנסים בה הנו לרם המקום שא"א לפסוע ג"פ בגד בגד בגד עקב ולעמוד שם כדאי הוא הרש"בא לסמוך עליו בשעת הדחק שכתב בש"ה סימן שפ"א לפסוע בלא שיעור ע"ש: ד יחיד שהתפלל בציבור אסור לחזור פנינדר שהתחי ש"ן תפלתו ו"ש להתמיל עד שיגיע הש"צ לקדושה והכי נהגין לבחיל. הכא האפשר אבל הכא האיכא רוחק ואת לאגנוי יכול לחזור מיד שפח ש"ן בקול רם אבל לא קודם לזה:

קכד א לאחר הצבור הפלתן כו'. וגם מחזיר התפלה כדי ש"ערך קדושה אחרת ש"כ צריך שלא יתחיל יחיד להתפלל אלא א"כ יכול לעמוד קודם ש"ג. הש"צ לקדושה ואם הוא התחיל

פרי חדש

סימן נא

אם מכיים עמו ומנוסם המן הני ליה בשנה המן אחר ברכותיו דמנוסם בוי הגל מכוקי לה מחקינין לי' ובלחודיהן כרק לין שחדין מנגנים הוא הקינן ליה: טוסם כרוך אחר עד ה הוא זה נרוך מאחר ואיש הבולם ברוך הוא ברוך אחור ומוסם ברוך נוגר ומקיים ברוך עושה בראשים ברוך מרחם על הארץ ברוך מרחם על הבריות (וכת' בתקונו שנ"ל בנ"ל)

ג בקול רם: ומן כמה משום קטני אמנה לו משמיע קולו בתפלתו כדין דע"ל הדחק הוא עושה כן (כל בו): בגמרא סוף ר"ה משמע דאף בלא דחק שרי דאתריגן לדבריך לחה הגבור כדי להסדיר ס"ן תפלתו משמע דאי לאו משום להסדיר הס"ן להתפלל מיד בקול רם ומיהו מ"ל לסדר אלא בר"ה וי"כ כמ"ש סי' ק' ע"ם ומ"ש ל"ע לר"ג שקר לחה הגבור מתפללין כל הסגרון ל"ל דמ"מ ס"ן טוב להסדיר בכל פעם כמ"ש סי' קל"ט וכנ"י ועכשיו אין נהגו כרוב המקומות להתפלל ס"ן מנחה בקול רם תכף ע"כ ובמדינות אין נהגו כן וכן נכון וכ"כ ר"ל חביב בחש"ו וכ"כ רדב"ז סי' ל"ד אחר שהם אפשר לבעלו אלא ע"י מחלוקת יבעלם ובכ"ה כתב סי' קל"ח שמנהגם שס"ן אומר ג"פ רשמות ואחרונות בקול רם אחר שהגיה ע"ם: ד מיעבור אחר בלחש ע"ם: ה ושוב מיהיה מי לכל הפחות מיענה אמן ו אחר ברכת פס"ל: (מהרי"ל)

ז קהל שהתפללו וכלם בקיאים בתפלה אע"פ כן ירד ש"צ ואחזר להתפלל כדי לקיים תקנת חכמים:

ואם יש יחידים בקהל ממתרילין בתפלתם ז אין לפ"ל לכתתן מעיכם אפילו היו הפוני הקיר וגן אם היה מנין בנ"ה אין לכתתן מל מדסתבר לו גדול מעדיין לא בא: (נמיקין ז אם סי' קס"ה)

כשש"צ חוזר בתפלה הקהל ח יש להם לשתוק ולכוין לברכות שמברך החזן ולענות אמן (ב) ואם אין ט' מכוונו לברכותיו קרוב להיות ברכותיו לבטלה לכן כל אדם יעשה עצמו כאלו אין ט' זולתו ויכוין לברכות החזן: (י"ל שכל העם יעמדו כשחזר הש"ל בתפלה) (הגהות מרדכי):

ח ט ועל כל ברכה שאדם שומע בכל מקום אומר ברוך הוא וברוך שמו:

ו ב ויענו אמן אחר כל ברכה בין אותם שיצאו ידי תפלה בין אותם שלא יצאו ובכוונה שיכוין בלבו יאמת היא הברכה שברך המברך (ג) ואני מאמין בזה:

ז לא ישיח שיחת חולין בשעה שש"צ חוזר התפלה ואם שח הוא תושא וגדול עונו מנשוא ונוערים בו:

הגה ונלמד יא בגין הקטנים מיענו אמן כי מיד שהתינוק עונה אמן יש לו חלק לעולם הבא (כל בו):

ח ד לא יענה אמן חטופה רהיינו כאילו האל"ף נקודה יב בחטף וכן שלא יחטוף וימהר לענות אותו קודם שיסיים המברך: הוכן לא יענה אמן קטום רהיינו שמסחר קריאת הנו"ן שאינו מוציאה בפה שתה נכרת (גם לא יסיסיק בחמצע התלה) (ב"י בשם הערוך) ולא יענה אמן יתומה רהיינו (ר) שהוא חייב בברכה אחת וש"צ מברך אותה וזה אינו שומעה אע"פ שיודע איזו ברכה מברך הש"צ מאחר שלא שמע לא יענה אחריו אמן דרחוי אמן יתומה: הגה ויש מחזירין דאפילו יג אינו מחויב באותה ברכה לא יענה אמן אם אינו יודע באיזה ברכה קאים ל"ל דזה ממי מקרי אמן יתומה (טור בשם תמ"ן) ולא יתחיל עם עניית האמן אלא יד מיד כשגלה הברכה יענה אמן: (אבודרהם) ולא יענה אמן קצרה אלא ארוכה קצרה לבדי שיוכל לומר אל מלך נאמן ולא יאריך בה יותר מדאי לפי שאין קריאת התורה נשמעת כשמאריך יותר מדאי:

ט לאם יש קצת מהעונים שמאריכין יותר מדאי טו אין צריך המברך להמתין להם:

מי

לומר יכוין: (ב) ואם אין ע' אכוונים: מזה נראה שאין מקרים לחנין מי שאינו שומע אע"ג שהוא סקום: (ג) ואני מאמין בזה: וכבר הבקשות על העתיד יכוין ג"כ שיהיה רצון מלפניו יח' שיקיים דבר הה"ר בעבור לבקשתו ובקשתו לבלתי ובברכה מפי החזן ואח"כ יענו אמן כי העונה אמן ולא שמע הברכה היא לא אמן יתומה הכי מסתבר ומיהו אם יודע איזה ברכה שמע"פ שלא שמעה מפיו יכול אמן יתומה בסוכה בלא אלכסנדריה היו מנינן ס"ן ברכה להודיע שסיים ס"ן ברכה אמן יתומה אלא שהיו עונין אמן שמעו מפיו ולא שהיו מכוונים בחסכון הברכות לידע אחה הוא אומר עכ"ל: והנה אמן שכת הרר"י הוא נ"כ מבה הגמרא של סוכה בפ' החלבי תמה ב"י בשם מהרי"ל לדבר הבית הטור תחלה הבית ול"ל לענין אחר ברכות מברך לענינו אחן בו אוש לעטות אמן אפי' לא שמעו כלל ואין כאן פטורא אלא אמן ס"ן ח"ה שכנה חייב לעטו' אמן הרי"ם ודאי"ם ל דלא יעשה אמן דהיינו בחזרת ס"ן שהוקה אע"פ שהוא כבר התפלל ל"ל לשמוע את הברכ' ויענה אמן ולאי אינו רא"כ לתה יחוד תפל' ח"ה כיון שא"ל לשמוע מה שייך עניי' אמן ולזה אינו דסברא הוא אלא לאחר ו ולאי דלא מיעב הרר"י בזה מחויב לברך אלא דאין ע"ז יתומה והמיה דפרק הי מוכרחו לעשות כן אפילו כיון שהיה ב"הכ גדול ואינו אחר כדברי הר"י ההיא דאין לו נפקותא מזה ומה הדין הוה ג' חילוקים אם הברכה שייך בו לשון יתומה אין מחייב הברכה רק שהיה אמן בחזרת ס"ן התפלה יתומה אלא אינו שומע בעלמא ברכות כגון ברכה שהוא לעלמו אין איסור כלל לעבר

לתף שאינו יודע שום דבר אבל לרב כהן נדק דהוא כתב כי הטור שמע הברכה היא אמן יתומה והיינו אפילו אינו מחויב בברכה בחסרון השמיעה אלא הדבר דעניית אמן הוה אלא כדין בזה אלא אם יודע אינה אלא בשעת הדחק מותר וע"כ מביא הטור שם לכתחלה ואלא בשעת הדחק מותר אלא מה אלא מוכח לר"י ור"ל כ' יש קולא וחומרא חילוק בין יודע לאינו יודע אי זה ברכה יכול אפילו לכתחלה לעטות אמן לדק קולא דאם יודע אי זה ברכה יכול אפילו לכתחלה ואין מעלה מה יודע כדעה ראשונה דבכל נוגע אסור לכתחלה ואין מעלה מה יודע ברכה וכי היכי דבלא יודע כלל אז יש סברא שם אסור לעטות אמן אם אמן יתומה הל' ביודע דהא להר"י אין מחויב זה שהיה ברכה אבל לרב"ל שם מעלה מה יודע אחה ברכ' כיכל לומר אע"פ הסברא אסור בלא יודע כלל מ"מ ביודע מותר אפי' לכתחל' וסבי' שם מעלה בזה דמוליא אמן יתומה ובלאו הכי יש אמן יתומה אף מחויב באותה ברכה וע"כ מביא הטור מעלה דאם יודע אחר ברכה

דוקא אבל להר"י אין מעלה ביודע כלל ואומרת דאפי' אם אינו מחויב באותה ברכה הוה אמן יתומה בלי שמיע' מהחזן כל שאינו יודע אחה ברכ' וע"כ

באר הגולה

ג' עור נפש הנאנחים בכל בו בן ז' ר"ל בפס תמוז' הרחלים הטוב נפש תשוקת מנוי פרי"ם בכל ג' עור בפס תנוי הרחם ומרגל"ת הלא בפס ר' יוסף שגרמות מן עור נפש ריו גרמות מן ליבי בפס הגלת נפש הכל ברכות בפס פירוש מאמר תקופות פס נפלא:

עטרת זקנים

והגיע עם הש"ץ לקדושה אסר עמו הקדושה כולה בטולה (טור) נגם יאמר עם הש"צ אף כ' נוסח הברכה לדור ודור ג"כ מלה בטלה ער האל הקדוש (מהרש"ל) וכן בשמע וג' הודו בתהנים בהלכו פסח סי' ס"ב וכן אם הוא שעת הדחק: וטוב לשטוע בשהש"צ הוזר התפלה ולהאזין ולענות אמן ויש לעיער באוזן המבביהים קולם ואומרים עם החזן הפל' ר"ה (טור) כ' ג' אסורים עבר"תי ארגש"ו הדא דמברכין ברכה לבטל' שניה אחר הגיעה דהייב כל אחר לשתוק ולכוין לבור' הש"צ וזומר אמן ועכשיו שאומר עם הש"צ הפלת ר"ה אין סמוך לש"צ ואין הענה אמן אחרינ' ג' עונים אמן אחרינ' ג' שאינו מכוון לש"צ ברכת ש"צ ברכה לבטלה ו' ואל יאמר ב' ר"ה וב"ש הגדול; כ' ניענו אמן אחר כל ברכה ובברכה; והעתה אמן אחר כל ברכה באלו מתפלל שני פעמים ואר"ל המתפלל בלא כוין וחזר והתפלל מובטח לו שחפלתו נשמעת (ב"י בשם א"ח) יש להזהר יותר באמן דהא הקדוש ושומע הפלה: ג שיכוון בלבו אמת היא הברכה כו' פירוש כוונה זו יכוון בכל ר"ח ברוחות אבל באמצעיות יכוון באמן שני דברים א' כוונה הנ"ל ועוד יכוון לומר ה"ר שכך יהאמן לענינו דמלא משאלותינו ששאלנו מכנו כל הצדקי' ששא' הש"ץ דעת אנחנו מודים אות' שאתה מלך לפני הש"י שאמנו דברי הבקשות אנו (המקובל מוהר"ר הירץ בסידור) והעונה אמן לא יגבי' גדול יותר מן המברך (רש"ם נ' שאמלר) ד' לא יענ' אמן דשמ' כו' ר"ל שקנרא את הא בש"בא נוטה לצ"ר אמן והוא צ' לאמן בפתח ר"ל בקמץ כמו שאנו קוראין אמן וקמץ נקרא נ' כ' פתח כמו שפיר' ראב' עפ"פ ח' ימלוך לעול ועד: הוכן לא יענה אמן קטוע שמתחיל קריא הגו"ן. וה"ה באם מתחיל קראת א' או מ' אלא לפי שדרבה אין נוהרין בקריאת הגו"ן

ולאי לאי בפ' בדיני לא יאמר ולן לאמר ולן לאמר ולן ל

ע"ל רלוי לכל לתפוס חומרת שניהם דהייטו אם אין יודע איזה ברכה אע"פ שהוא איטו מחוייב הוה אפילו אחמן יתומה ולא סגי באיסור לחוד בכל גווני הוה איסור לכתחל אפי' אם יודע איזה ברכ' והוא איטו מחוייב בהו"ז רמ"ח ויש מתירין כו' ודייטו דעת רכ"ל ולא נקט רמ"ח הקולא המשכת מפי' זה דביודע איזה ברכה מותר לכתחלה אלא צריך שיסמוך דוקא בפי' הברכה והא דנקט רמ"ח אם איטו יודע כו' לאו דוקא מיטי דביודע מותר לכתחל אלא לא הוי אחמן יתומה כדמסיק רמ"ח דזה נמי מיקרי אחמן יתומה כדאמר בזה לחוד יש חילוק אבל לכתחל אסור בכל גווני כל שאפשר לו לסמוך כללא"ל בזה: אלא דאיכא למידק למה כתב הטור דיעה ראשון בשם ר"יהודא תלמיד ר"ת ומביא הרי"ף והרא"ש בפ' ג' שחבטו ח"ל איזה אחמן יתומה ח"ל אלא דין חייב לברכה ולא ידע איזה הוא עונה ע"ל. וכ"ש קשה על רכ"ל איאך כתב הטור בשמו דאפי' אם יצא כבר לא יעניה וכי יש לו בח לחלוק על הירוש' ותלמוד שלנו איטו חולק עליו וכ"ל ברכ"ל מפרש הירושלמי דה"ק דין חייב לסמוך הברכה או לידע איזה ברכה כדי לידע על מה יענה אחמן וזה לא ידע על מה הוא עונה ועכ"ל הוי אחמן יתומה וזה מפורש בדברי רכ"ל בכתב היחידים הנדור לסמוך כו' וזה כולל גם יודע המקום להוציא מן יתומה וזהו מכוון בפי' הירוש' שזכרנו ולפ"ז אף לרכ"ל אין איסור בכל הברכות אלא דאי"ח של הש"ן קאמר אף שהוא פטור מכבר התפלל ת"מ חייב לסמוך הברכ' מש"ן ולענין אחמן ובזה אמרו שייך אחמן יתומה וזהו כוונת הירוש' ודייטו בזאין יודע אפי' איזה ברכה וע"כ אמר על מה יענה מכלל דאם יודע על מה יענה אפי' אבל הרר"י שהוא הדיעה הראשונה מפרש הירוש' בענין שהביאו תלוי באם הוא חייב לברך אותה אלא התפלל עדיין ולענין הלכה כ"כ מה שראוי לפסוק בזה: (ה) מי ששכח כו'. כה דברי בה"ג בתו' והר"אם הביאור ראיה לזה מתה דאתרשב"ג בשם שש"ן מוציא שאינו בקיא מוציא הבקי והקשה ב"י דהא לא קי"ל כרשב"ג אלא בר"ה וי"כ אבל בשאר יומות השנה קי"ל כרבנן דאין ש"ן מוציא הבקי ואם מיירי בשאר יומות השנה ותי' דרבנן מודים לרשב"ג בשבת ועשה ל"ם אלא בלא התפלל בלא וקשה דהא ר"ג לא פטר אלא עם שבשדות דאנשי ומילא רבנן דענני ס"ל אפי' במקום אונס אינו פטור הבקי ואם אלא עדיף מאונס מ"ל דבשבת לא הוה הטעם משום אונס אלא דלא חייבו רבנן דרשב"ג אח"כ אלא שמוך על הש"ן אלא בכל התפלה אבל בשביל דבר ת' בלבד יכול לסמוך מל הש"ן כל שמוע מתחלת י"ח עד סוף ובמרדכי פ' בתרא דר"ה כתב דלבה"ג קי"ל כר"ג אפי' בשאר יומות השנה ואח"כ הביא בשם מהר"ם דאם שכח ברכה אלימה לא מהני ליה שמיעה מש"ן וגראה דגם התו' והר"אם דעטור נתכוונו לזה והייטו דאתנו לחלק בין לא התפלל כלל אפי' בשאר יומות שכחה מ"מ בזה לא יסמוך על הש"ן ובתו' סוף ר"ה יש עוד חילוק דבשמוע מש"ן לכ"ע ולא אלא דברוכה לפטור אפי' רבנן ורבנן מ"ה מהני כאן ביעלה ויבא ש"ד לכ"ע כיון שרוכה לשמוע מתחלה ועד סוף: (ו) מפי רוב הצבור כו' בפסקי מהרא"י שם סי' קי"ט סיים ל"ל דעניית אחמן נמי מן הברכה היא כדאי' פ"ג שאכלו דקאמר תלמודא מ"ש מפי רוב הטונין כו' עכ"ל ולא הבנתי דבריו אלא דבפ"ג שאכלו דף מ"ו איתה כן לענין בוצע ברכת המוציא דאין הפסיל בלבוע הפת עד שתכלה הברכה תחלה כדאי' פ"ג ומביאו הר"י שם ע"ב ליה רבה בב"ח לבנו שם אלא דבנו עד שסיימו רוב הטונים אחמן נמי מן הברכה היא ע"כ אם סיימו הרוב הוה המיעוט כמאן דליתא דבבר בלתה הברכה אמר לענין עניית אחמן לפי אלא שמוע הברכה רק עניית אחמן מה אכפת לן ברוב דאף אם כולן סיימו אלמא לא יאמר אחמן אחריהם דהא בכל מבדך ברוך אלא בהביה ב"י ורמ"א אח"ל אם מי שמע הברכה כברכה מריכתא דספיר יאמר אחמן סיימה ולענין אחמן וכ"מ דהיינו לאמתין עד שסיים המבדך ובאן הוה העניית אחמן אל אחמן שמעו הברכה כברכה מריכתא דספיר יאמר אחמן סיימה ולענין אחמן וכ"מ דהיינו אל אחמן שמע אחר אחמן ולא שמע הברכה יש חסש לאחמן יתומה ואינו הסחילעות אחמן עמו עכ"ל הרי דאפי' אחר יחיד העונה אחמן אי לא חסש לאחמן יתומה היה עונה ע"ו ובאן דשמע מן הכבור אפי' אם אחר שמע סיום מן הרוב הן אחר הסתעב הבאר כיון שאין כאן חסש אחמן יתומה דהא גם לא אלו התחילו עם אחר הכבור לענות אחמן ובפיר יעמה אחמן אחר שמוע מלת אחמן מהם דהוי כעונה אחר הברכה בכללא"ל: (ז) לא יגביה קולו. דכתיב גדלו לה' אתי ונרוממה שמו יחדיו:

קבה

(א) אין הכבור אומרים כו'. בב"י משום תשו' הר"אם כתב הטעם כי ח"ל קדושה אלא בי' וכן בקדיש. וכתב ב"י וגראה דכן שלעשות כשאומר אחמן לעומתם מסבחים ואומרים שותקין עד שתגיע לבבא"מ ואז הם עונים וכן כשאומר לבבי"מ ואז הם עונים וכן כשאומר ובדברי קדשך שותקים עד שתגיע לבבא"מ ולא נעריצך וכו' ע"כ דאין אחמן יתומה אלא בעניה אם אינו אומר אמן אחר אמן אלא אם אינו אומר אמן אחר אמן אלא אם אינו אומר אמן אחר אמן אלא

קכו א ודילג. ואם דילג הרבה וסיים חתימת לא מלינו מסלקין אותו ואם לא רצה לומר ולטופרי רק ולתלמידים ספק אם מסלקין אותו (כ״ם מ״ב ח״ב ט׳) וכסי׳ קי״ח כתב שבני רומים אומרים ולתלמידים: ב מיד. פי׳ ואין מתחילין לו שחכיר אלא מסלקין אותו מהתיבה מיד ומדסתם פה משמע דאין מסלקין אותו מש״ן משום פעם א׳ וכפרע בזמן הזה עכי״ד ס״ס י״ב: ג כל מקום. כתב מ״ע סימן כ״ה מי לאו דמסתפינא הייתי אומר יחיד אלא הזכיר ר״ח בסחרי והתפלל מוסף אין צריך שב להתפלל שחרית דלא נרע דיעבד ליחיד מלכתחלה עפי״ כ לרבי׳ ודברים של טעם הם להלכה ס״ב ס״ג ע״כ. ולי״נ דנכון לתעשה אלא אם יתפלל דלא יהא אלא ספק (כ״ה קי״ט סי׳ תכ״ב: ד כמו בר״ח. ותי״ט בר הרב״ד דשבת וי״ט כיון דליכא ביטול מלאכה לעם מחזירין י״לא דהרבה מנינו לענין תפל׳ שהקילו בשבת וי״ט יותר מבר״ח דהרי תקנו דלא לנלוי י״ח כ״ש סימן רס״ח ס״ב רק בקריאת התורה הוסיפו. ול״ח האריך בזה ויש עם טעות סופר בדברי לסותרים זה לתזה: ה בג׳ ראשונות. וכתב הלבוש דוקא כשמזכר קודם שהשלים תפלתו אבל אחר שהשלי׳ תפלתו אינו חוזר ובל״ח חולק עליו. ול״נ כמ״ש הלבוש מאחר שלנירסת העור אין חילוק בין ג׳ ראשונות לאחרונות לעולם אינו אחר. וכתב בל״מ שכן נמצא בספר הרמב״ם כתיבת יד ח״כ יש להקל בשהשלים תפלתו ועמ׳ קל״ד ס״ב:

קכז א ולא ישחו. פי׳ שיחתו כדרך שאר שחיות כמ״ש סי׳ קי״ג ס״ה (כ״מ בב״י) והב״ח מפרש דבמודים שאומר עם הש״ץ לא ישחה רק יענענו ראשו מעט והעולם לא נהגו כן: ב בשחיה ח׳. ואין להקפיד משום ס״ז וקף כפופים אלא בברכה תדע דבר״ה וי״כ אין המדקדקים מהגיס לזקוף אלא בסוף בדבה (שם) ל״ל טוותו דבסוף הבור׳ בדרך ע״כ לזקוף כמו שתקנו חכמים לכן זקוף בשם וה״ה בתחלת הברכה היכא שזוקף מיד אבל הכא שאינו זוקף עד שגמר כל הברכה. והתם ליכא שם אע״פ שיש שם ליח לן בה ועוד יש ראיה מתלך שהתפלל כל התפלה בשחיה ואע״פ שיש בה כמה שמות והב״ח כתב בשם רש״ל שחקוף מעט כשאומר הבשם עד סופו ואז יכרע עכ״ל. והעולם מהגין במ״ש ח״ל: ג בברכה בפת״ח (ס״ח סי׳ תת״ה) בהגיס עם. אין מלת בהגיס דבק למלת עם (וכ״ח סי׳ קכ״ח ס״י בהב״ה) שהרי קי״ל בהגיס שלוחי דרחמנא נינהו אלא כלומר שהבהגיס נקראים עם קדושיך אע״ג דעם שתמה לא איקרי בדאיתא פ״ הזרע. עם קדושיך אקרי בדאי׳ פ״ד דיומא כתו׳ בזוהר הקדש פ״ נשא בשאומר יברכך ה׳ ידאה לבד בהיכל ויסמוך ידאה לבד יתין שלו יאר ה׳ בלפי ההיכל. פנינו אליך ויחנך ידאה לבד שתאל ליחדו ביתין: **טוב** לומר בשעת תזירת ברכת בהגיס אל נא קרב תשועת מלפיך וכו׳ והאותם של כ״ב (ל״ה פ״ נשא ושל״ה): ד עד ואתי וכו׳. ואתו א״ח רק עד שלום: **ה** כן יהי רצון. משמע שלא יענה אלא בסוף ויש מהגיס לענות בין כל פסוק כי״ר אבל אותן שאומרים בתחלה רק יהי רצון שועים הם דאתו אין משמעות אחה דבר יהי רצון (כ״מ): קכח כתוב

קכו א ש״ץ שטעה ודילג אחר מן הברכות ואפילו טעה או דילג ב׳ או ג׳ ברכות לא אמרינן רמותחזי הוא בדילוג (עור בשם תרוש) וה״ה בעוזר כנ׳ אין מסלקין אותו אבל אם דילג ברכת הנתן מסלקין אותו לגמרי. מש״ן (הר״ר אנה פ״ח ה״) ש״ץ שטעה יעבור אחר תחתיו אם נמצא א׳ שבון עם הש״ץ בכל התפל׳ הוא ירד ויסור התפלה ואם אינו בנמצא ירד אפילו אחר שלא בין ואפ״ה לא יתחיל כ״א תחילת הברכה שטעה כו׳ הש״ץ כן משמע מרבר חב״ ז׳ א ולא ישחו. יותר מראי׳ דהא כבר התפללו ויקרו בתוך תפילתם הלכך בזה שישתן ראשם מעט אבל כשמתפלל בפני עצמו יכול לשחות בתפלת״ח באמצע בריבואה תחלה וסוף וכן בברייה כשפוסע ג׳ פסיעות כנגד לבו אז עד שיתפקרו כל חולין שבשררה אבל לא יותר מגבול זה אבל בשאותן עם הש״ץ בסורים לא ישחה אלא מעט דהיינו שיתגיעע בראשו ולא יותר: ב ואומרים מודים דרבנן הכל בשחיה א ואין אלהינו. פי׳ צריך לזקוף בשם הדרת גם״ש לפני שמי נחת ה׳ וזקף כפופים (כ״פ הראב״ד והרשב״א מהרי״ל לורי׳ בספר לחם קן השמי׳) וי״א דאין להקפיד משום ה׳ וזקף כפופים אלא בסו׳ ברכ׳ (מהרי״א בכתבים סי׳ ק׳) ונראה לחזרת הצא ידי כולן שיאמר ה׳ אלהינו וכן יעשה יכרע בפודים וזקוף מעט בשם עד סופו ואז הוא ברך הנתן (מהרש״ל ומורי בב״ח) ג׳ ואין הצ׳ בור עונין אחרי אמן אא כי״ר יש מי שכתב שלא יענה כי״ר כ״א פ״א לבסוף ואם ויצה עתה כי״ר כ״א כל ברכה וברכה אבל העיקר שלא יענה כלום אלא לבסוף כי״ר והמנהג לומר ברכת כהנים אפילו יחיד המתפלל בזמן שראוי לנשיאת כפים ויש מי שכתב אף בתענית יחיד אומר אותו בנחת

קכז דין ש״צ שטעה. ובו ד סעיפים:

א ש״צ שטעה ואינו יודע לחזור למקומו יעמוד אחר תחתיו (כדרך שפתבאר לעיל סי׳ נ״ג) ומתחיל מתחלת הברכה שטעה זה אם היה הטעות באמצעיות ואם היה בג׳ ראשונות מתחיל בראש ואם בג׳ אחרונות מתחיל לרצה:

ב ש״צ שטעה ואינו יודע לחזור למקומו יעמוד אחר תחתיו (כדרך שפתבאר לעיל סי׳ נ״ג) ומתחיל מתחלת הברכה שטעה זה אם היה הטעות באמצעיות ואם היה בג׳ ראשונות מתחיל בראש ואם בג׳ אחרונות מתחיל לרצה:

ג כל מקום שהיחיד חוזר ומתפלל ש״צ חוזר ומתפלל אם טעה כמותו כשמתפלל בקו״רם חוץ משחרי׳ של ר״ח שאם שכח ש״צ ולא הזכיר יעלה ויבא ער שהשלי׳ תפלתו אין מחזירין אותו מפני טורח הצבור שהרי תפלת המוספין לפניו שהוא מזכיר בה ר״ח אבל אם נזכר קודם שהשלים תפלתו חוזר לרצה ואין בזה טורח צבור:

סנה יש לחם סעם בשמרית של שבת וי״ט לינו ד כמו בר״ח והכי נהוג: (טור ומס״ק)

ד אם טעה ש״צ בשהתפלל בלחש לעולם אינו חוזר ומתפלל שנית מפני טורח הצבור אלא פוסק על התפלה שיתפלל בקול רם והוא שלא טעה ה בג׳ ראשונות שאם טעה בהם לעולם חוזר כמו שהיחיד חוזר:

קכז דין מודים דרבנן. ובו ב סעיפים:

א כשיגיע ש״ץ למודים שוחין עמו הצבור א (א) ולא ישחו יותר מראי׳ ב ואומרים מודים אנחנו לך (שאתה הוא ה׳) אלהינו כל בשר כו׳ (ב) ואותם ברון אל התוראות בלא הזכרת דשם ויש מי שאומר שצריך לשחות (ג) גם בסוף ושוב לחוש לדבריו (ויש אומרים שאומר הכל ב בשחיה אחת וכן המנהג) (פסקי מהרי״ל): ב אם אין שם כהנים אומר ש״ץ אלהינו ואלהי אבותינו ברכנו ג בברכה המשולשת וכו׳ ד ער ואני אברכם (ד) ואין הצבור עונין אחריו אמן אלא ה כן יהי רצון: כנה ואין אומרים מלכינו ואלהי אבותינו וכולי רק בזמן שרחוי לברכת כהנים וניסא כפים ונהגו לומר בשחרית שים שלום וכן כל זמן שאומר אלהינו כו׳ לבל בלתו הכי מתחילין שלום רב ויש מתחילין שים שלום בנמנחה של שבת הוחל וכתיב כיס בחור פניך נתת לנו סתיים התורה שקורין במנחה בשבת: (הגהו׳ מיימוני פ״ק מהלכות תפלה)

הלכות

בארר הגולה

לברכות כט לשם לד בשם קף נ בגמ״ב ירמ״ב בגמ׳ מחלת לומר רמ״ו בתשובת ור׳ שתתם לומר בשם הרמ״ם בפי׳ מהל׳ תפלה:

ח״ר בשם הירושלמי פ״ק דברכות ב״ב בשם בעיתו בריש״ם ור״ח בשם נרבו ברמנם בפי״ג מקלת ור׳ יונה דרשב״ם הרמב״ם בשם הל׳ות תפלה לרבות:

עטרת זקנים

קכו אש״ץ שטעה ודילג אחר מן הברכות ואפילו טעה או דילג ב׳ או ג׳ ברכות לא אמרינן רמותחזי הוא בדילוג (עור בשם תרוש) וה״ה בעוזר כנ׳ אין מסלקין אותו אבל אם דילג ברכת הנתן מסלקין אותו לגמרי. מש״ן (הר״ר אנה פ״ח ה״) ש״ץ שטעה יעבור אחר תחתיו אם נמצא א׳ שבון עם הש״ץ בכל התפל׳ הוא ירד ויסור התפלה ואם אינו בנמצא ירד אפילו אחר שלא בין ואפ״ה לא יתחיל כ״א תחילת הברכה שטעה כו׳ הש״ץ כן משמע מרבר חב״ ז׳ א ולא ישחו יותר מראי׳. דהא כבר התפללו ויקרו בתוך תפילתם הלכך בזה שישתן ראשם מעט אבל כשמתפלל בפני עצמו יכול לשחות בתפלת״ח באמצע בריבואה תחלה וסוף וכן בברייה כשפוסע ג׳ פסיעות טוב ער שיראה אסר כנגר לבו אז עד שיתפקרו כל חולין שבשררה אבל לא יותר מגבול זה אבל בשאותן עם הש״ץ בסורים לא ישחה אלא מעט דהיינו שיתגיעע בראשו ולא יותר: ב ואומרים מודים דרבנן הכל בשחיה א ואין אלהינו. פי׳ צריך לזקוף בשם הדרת גם״ש לפני שמי נחת ה׳ וזקף כפופים (כ״פ הראב״ד והרשב״א מהרי״ל לורי׳ בספר לחם קן השמי׳) וי״א דאין להקפיד משום ה׳ וזקף כפופים אלא בסו׳ ברכ׳ (מהרי״א בכתבים סי׳ ק׳) ונראה לחזרת הצא ידי כולן שיאמר ה׳ אלהינו וכן יעשה יכרע בפודים וזקוף מעט בשם עד סופו ואז הוא ברך הנתן (מהרש״ל ומורי בב״ח) ג׳ ואין הצ׳ בור עונין אחרי אמן אא כי״ר יש מי שכתב שלא יענה כי״ר כ״א פ״א לבסוף ואם ויצה עתה כי״ר כ״א כל ברכה וברכה אבל העיקר שלא יענה כלום אלא לבסוף כי״ר והמנהג לומר ברכת כהנים אפילו יחיד המתפלל בזמן שראוי לנשיאת כפים ויש מי שכתב אף בתענית יחיד אומר אותו בנחת

זמן בתענית ציבור אומרה כל יחיד אפ׳ לא חתענה עמהם וסהרמ״א תמה ע״ז דהרי משמע ראין היחיד אומרה אף כשהתפלל בציבור אא הש״ץ ולא חלק בין שחרית לשאר תפלות:

בתותה מעם שעיניהם בשותות בעיני ועיני בעיניהם. וכ״י בשם מעם מסיים בה כתותה מעם אלו אותו בכם כבודי בדמות יעקב ומחקתה ומגשקה ומזכיר נגלותם ומתחבר נחולתם. בית הבחומת פ״ו אלו ובשתים יעוסף מוכלן תקנו לשוף על הבניו בשעם שהש״ן אומר קק״ן:

קכו (א) אם דילג ברכת המזונות. המנהג הבית ירושלמי ס״ן שדילג ב׳ או ג׳ ברכות אין מסלקין אותו רק מעי אלא אחר תחיית המתים שאמר כוסר הוא בת״ה ומסכנים זרים שאמר אפיקורס הוא ובנה ירושלים שאמר אלהי מתיון בנית מעיה. ואני אומר אפיקורס הוא. ותמה ב״י למה הבית זה הירוש׳ שהרי תלמודנו לא סל״ן דדוקא בברכת המזונות יש חלק ול״ל דהירושלמי מייירי בדילג ג׳ ברכות בפעם אחד דמסלקין אותו דהיינו ב׳ מלבו תחיית המתים וברכת המזון ובונה ירושלים שם אומרי חלק דשאמר אינו מתאמין בהם ואינ״ג דבברכת מזונות לחוד נמי מסלקין אותו מ״מ חשיב אינו בהני איכר תרתי. ואם דסה אפילו התחיל בה מסלקי׳ אותו כיון שיש עוד רעותא שדילג עוד ברכה אחרת אי ירושל׳ ותלמודנו לא מיירי מזה הלירוש׳ ולא שפיר יש לנו לימוד מהירושלמי הזה:

קכז (א) ולא ישחו יותר מדאי׳. ב״י הביא הרבה פוסקים דס״ל דבכל השחיי יש אומרה זו ובזה ניחא לי לתה לן נתנו כאן גבול עד היכן שיי השחיי׳ בזה כדי שבדע מהו המקרא יותר מדאי׳ אלא גרא׳ דדין השחיי מזכר לעיל סי׳ קי״ג וכאן מזכיר אלא ישחו יותר מאותו שעיר והא דנקטי׳ הכא בירושלמי לפי שכאן היא עיקר השחיים שהא מזכרת בפי׳ בתיבת מודים בלל׳ והעור הקשה על הרמב״ם שכתב כן מדאיתא בירושלמי מעשה בחד ששחה יותר מדאי׳ והעבירו רבי משמע דעל הש״ן דוקא קאמר דאין שייך העברה אלא בש״ן ואיני מבין הקושיא דלרבותא אמר כן בירושלמי דיש כאן עבירה גדולה כ״כ דהעבירו אלא יהיה ש״ן בשביל זה א״כ יש לבל אדם לנהר אלא שיהה יותר מדאי׳ כל נכון ועמ״ש בסי׳ קי״ג מה שקשה מכאן על התם: (ג) וחותם ברוך וכו׳. לפי שבגמרא אלנו אין שום חתימה ובירושלמי אינה שום חתימה בה״ אלא המודאות ע״כ יש לחתום אבל בלא שם: (ג) גם בסוף. דאיתא בגמרא רבא חתים בהודאה חתלה וסוף ופירש הרא״ד דקאי על מודים דרבנן ואיתא תו בירושלמי אלא זעירא ובלבד בסודא ופירש ב״י דאיינו לומר שאין צריך לשחות אלא בחתימת מודים זעל״כ כאן אבל לחוש להחמיר גם בסוף: (ד) ואין הצבור. דאין עונין אחרי אלא המברך שהוא הכהן ומשמע כאן דאלא אחר סיום חתימת ברכת הכהנים והעולם נהגו שאחר ב׳ ברכות הראשונות אומרי׳ י״ר ואחר הג׳ אומרים כי״ר ברוה לאת טעם לפי שאם אין שלום אין בלום והברכה הג׳ היא שלום והוא גמר הברכה העיקרית ע״כ אומרים שם כי״ר לאחר שכבר הוא עיקר הברכה. **הערוך** מספר עץ חיים שהיכר הלוי מהר״מ קלפרדאים תלמיד החלקי קדש קדושים מהר״ר לוריא ז״ל בעמל תפלה: **אחר** פ״ התחיל יאמר פסוק הקטורת. יין קפריסין הוא בגיר״י. רובע הקב אל יאחר אלא רובע כי סתמא הוא כך בגמ׳ והקפל לאחיבריים לא יאחר קודמת. אחר הקטורת יאחר ה׳ לבאות ג״פ ועדנה לה״. ובזיכין קודמין לתמיד של בין הערבים עליה הסלם בל הקרבנות. יאמר הסלם בגיר״י תחת הלמ״ד אח״כ אלא בכח ותסח אלא בכח יאחר בלשון

ע״ נ״ה ע״ב

מעבר הנשלם בתים לתרגם

אם אינה נבחת גדולה ויש לך תמיד לדורה בנשיאה ח"ו דהייט אבנית"ן וכן אחות אחריס דהייט קר"ע סט"ן בנ"ד יכ"ס בטל"ר לא"נ תק"ב טל"ע ל"ל מ"ס: סק"ל מ"ת: כל פסוק שאומר יאמר אותו בניגון קורא בתורה כן שני כתובים הבאים כמו יאמר וכאן שני כתובים כו' - צריך להסתכל בל יום בגילית כמ"ם ואיאיתם אותו והוא תועלת גדול לנשמה ולא יחדמן אמת על ידו: צריך שיכסה העליה תפילין של ראש: בכל פעם שיאחר אבני יאמר אח"כ ואמרתו נברך יה כו': לא היה מסיר פלית ותפילין עד עלינו: אחר עלינו י"ל והיה ה' למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה ה' אחד ושמו אחד: ויכוין שמתחיל בוי"ו ומסיים בד' שהוא עשרה לי' ספירות ע"כ ראיתי שם: הברייתא של ת"ר אין לך דבר קודם לתפילה של אחר כו' היא בפ' תמיד נשחט דף ל"ו וכתבו שם אתו' דנראה לר"י

מגן דוד — הלכות נשיאת כפים — מגן אברהם

קכח (א) והכהנים מן המנין: לפי שהכהנים בכלל ברכה: (ב) אפי' עם כהני' אחריס: לשון אחריס אינו מדוקדק ותוכ רמ"א דבר זה לתרן מ"ם שתו' פ' כ"כ דף קי"ח לא ידע ר"י מה אינו אומר דבר זה העולה לדוכן אם לא תעשה ברכה לבטלה שלהכהנים אחרה לברך את ישראל עכ"ל וקשה הא ודאי אינו אינו עשה כדאמ' בכתובות דף כ"ד דפירש"י דכתיב בתורה אתם ולא זר ולאו הכא הכלל עשה עשה ע"כ כתב רמ"א דאינו מיירי עם כהנים אחריס דלא עשה אינו אלא אם רוצה לעלות בייחודות ולא משמע לע"ד כן ג"ל דבתוס' מקשי' מנלן דעובר הזר בעשה דלא התורה הטיל' חוב על הכהן לברך אבל הזר אין עליו חיוב אבל אין עליו איסור וכה"ג מצינו בפ' הבע"י דף כ"ד דלמה יבא' יבא' לאחר מיתת בעלה מצו' בחיי בעלה הוא' א"ל לאח' מיתת' בעל' אין בחיי בעל' לא ולאו הכא מכל' עשה עשה הל' אינ' כי יקחנו' אינ' אחרי הברחת לומר לאו הכא מכלל עשה עשה במקו' שיש לפרש לענין חיוב ורש"י נבי דוכן מנלן שיש עשה כיון שאין כאן שום עבוד' חס שמיו' הוא שלהכי' אחרה חוב' מי' שעליהם יש ניווי ובפ' כ"ב אית' א"ר יוסי מיתי לא עברתי על דברי חבירי יודע אני בעצמי שאינו כהן ואם א"ל חבירי עלה לדוכן הייתי עולה דברים מתמיהי' על מאחר זה ולא דמ"ל אם היו חבירי א"ל שאני כהן הייתי מבו' דעתי נגדם מה שאני יודע שאינו כהן וע"ד שמצינו בפ"ק דיבמות אע"פ שנתלקו ב"ש וב"ה לא הלכו אלו אם נשיס זה מזה כו' כל': (ג) אל' מהדברים שקשה דמשמע אם אינו אינו עובר והא אמר' איסור יש כלל' סי' ה' ול' דמצינו לקמן אפי' בשאינו מודיעים דש בעירו נוש' אח' בפיו אח' דמ' אם אינו נוש' כפיו אינו עובר וכאי מתמע לשון הגמ' בפ"ק הקור' אח' המגיל' עומד אם הי' דש בעירו מודע ולא אמר חייב ע"כ אמר כאן דוקא כאין בו דבר המעכב בכלל שבת ומתילה א"ל לא' מב"ב בשעת קריאה' כהני' אותו שדש בעירו אבל לא עשה הרחה להתיר שלא מב"ב דהא בעירו' ומביאו"ב' דר"ש בן פזי ור"מ הוה רשיאה אלא אם כן אפקי לבר מב"ב בשעת קריאת הכהנים: כתב הטור כתב הר"פ אם אין אם אלא א' אינו עובר דלפי' ליה אינו אינו אם משמע דוקא לרבים ואינו מרחה דלהם על הארון ובנין קלי ופי' אמר להם לכל א' אם הם וכנ"י בשם מהרי"ל תימה דהא נרסי' בפ' א"ל אמר אני נקבי' לשנים קורא כהנים לא אינו קורא מ"ט אמור להם לכהנים אותי' אמר"ג דדרשינן הכי בגמ' מ"מ לא נפיק ממשמעותי' דלהם על הארון ובנין קלי ואמור להם אל כל א' אם משמע ומ"מ כיון דאינו קורא כהנים אלא לשנים ולא אין קורא' לכהן לעלות אינו עובר היאך אמר אם אין אם אינו אינו עובר לדעת רבינו עכ"ל. וקשה לי אדא דקרא לא מיירי בדרך אי לא עביד ספיר כדאיתא בפרק הערל דף ע"ח כל דאי לא כתב רחמנא ואם דהא לקמן סי' ל"ה דלדון אינו אינו מיירי פשוטים מ"ב" דלדעת הטור עובר אם אינו אינו אם אינו אינו אינו